

«МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ КАМПУС»

Е-ПОСІБНИК

**СУМИ – 2021
БАХМУТ – 2021**

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЦЕНТР
«МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»**

ТВОРЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬ»

**Олена Семеног
Ольга Муратова
Наталія Пономаренко**

**«МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»
е-посібник**

**Суми – 2021
Бахмут – 2021**

Схвалено до використання в освітньому процесі з рішенням конкурсної комісії освітньо-дослідницького центру «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус» (протокол №2 від 09.02.2021 р.)

Укладачі:

Семенов О.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка;

Муратова О. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри української філології, завідувач секції теорії літератури та історії української літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Пономаренко Н. П., доктор філософії, викладач відокремленого структурного підрозділу «Машинобудівний фаховий коледж Сумського державного університету», тренер з медіаграмотності.

Редактор:

Кириленко Н.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка.

Рецензенти:

Герман В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка;

Громова Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка;

Закорко В.В., директор Центру професійного розвитку педагогічних працівників Сумської міської ради;

Кошелева Н.Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології, Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Рябуха А.П., начальник Управління Департаменту забезпечення якості освіти у Сумській області;

Тітова О.Б., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології, Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Надуненко М. В. кандидат філологічних наук, науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, керівник Загальноукраїнського центру словникарства.

МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»:е-посібник / Уклад. Семенов О., Муратова О., Пономаренко Н. П. Суми – Бахмут, 2021. 166 с.

Посібник укладено за результатами проведення конкурсу методичних розробок з інфомедійним компонентом для здобувачів закладів освіти в межах виконання грантового проекту «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»*. Методичні розробки відповідають компетентнісним вимогам мовно-літературної освітньої галузі, шкільним програмам із української мови, української літератури, зарубіжної літератури, програмам навчальних дисциплін з методик навчання української мови, української літератури, зарубіжної літератури у закладах освіти».

У конспектах занять дотримано методологію, розроблену IREX, що орієнтована на формування компетентностей інфомедійної грамотності (критичне мислення медіаграмотність, соціальна толерантність, стійкість до впливів, фактчекінг, інформаційна грамотність, цифрова безпека, візуальна грамотність, інноваційність, розвиток креативності). Мета методичних розробок: сприяти формуванню у здобувачів освіти навичок критичного сприйняття, осмислення інформації та аргументованого її використання в комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей; популяризувати педагогічний досвід щодо інтеграції інфомедійної грамотності в освітній процес.

Для педагогічних працівників, учителів української мови і літератури, зарубіжної літератури, здобувачів закладів фахової передвищої, вищої педагогічної освіти, викладачів мовно-літературних дисциплін, для широкого кола користувачів, які прагнуть володіти основами інфомедійної грамотності й оптимальними шляхами її імплементації у практичній професійній діяльності.

* Грантова програма «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус» проекту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» виконується IREX (Рада наукових досліджень та обмінів) за підтримки Посольств Великої Британії та США у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси у співпраці з Сумським державним педагогічним університетом ім. А.С.Макаренка та Горлівським інститутом іноземних мов.

ЗМІСТ

Компетентності з інфомедійної грамотності (проект «Вивчай та б розрізняй: інфо-медійна грамотність» IREX в Україні)

Авгітонуло Наталія

ЕНЕЇДА» І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО В МИСТЕЦТВІ (план-конспект 7 дистанційного інтегрованого уроку контекстуального аналізу літературного твору; українська література – мистецтво, 9 клас)

Возна Світлана

ТРЕНІНГ «Я ОБИРАЮ ПРОФЕСІЮ МАЙБУТНЬОГО» 13

Головащук Аліна

ТАРАС ШЕВЧЕНКО. ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ПОЕТА В 23 САНКТ-ПЕТЕРБУРЗІ. ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ ТВОРІВ Т. ШЕВЧЕНКА. СПЕЦИФІКА ЛІРИЧНИХ І ЛІРО-ЕПІЧНИХ ТВОРІВ. ВІРШ «ДУМКА» («ТЕЧЕ ВОДА В СИНЄ МОРЕ...») (план-конспект уроку української літератури, 6 клас)

Горденкова Анастасія

УРОК МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ. ІНТЕРВ'Ю В 38 ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ (план-конспект уроку української мови, 8 клас)

Грона Наталія

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ВІРШІВ (план-конспект 47 семінару-практикуму)

Гуржій Світлана

ВАСИЛЬ СТЕФАНІК. НОВЕЛА «КАМІННИЙ ХРЕСТ» – 58 ПСИХОЛОГІЧНЕ РОЗКРИТТЯ ТЕМИ ЕМІГРАЦІЇ. ІДЕЯ НЕРОЗРИВНОЇ ЄДНОСТІ ІВАНА ДІДУХА З РІДНОЮ ЗЕМЛЕЮ (план-конспект інтегрованого заняття-практикуму)

Донченко Тетяна

ІВАН ФРАНКО. ПОЕТИЧНА ЗБІРКА «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ». МІСЦЕ 76 ЛЮБОВНОЇ ТЕМИ У ТВОРЧОСТІ ВЕЛИКОГО КАМЕНЯРА (план-конспект уроку з української літератури, 10 клас)

Жванія Марина

ЕСЕ «ЦІНА НЕДБАЛОСТІ» (план-конспект інтегрованого уроку) 87

Коваленко Ольга, Злобова Анна

ГУМАНІСТИЧНА ЦІННІСТЬ ТРАГЕДІЇ В. ШЕКСПІРА «РОМЕО І 91 ДЖУЛЬЄТТА», ЇЇ ПОПУЛЯРНІСТЬ (план-конспект уроку зарубіжної літератури, 8 клас)

Мельник Ганна, Гарник Діана

ЛІТЕРАТУРНЕ INTERMEZZO (план-конспект позакласного заходу) 98

Некрасова Аліна, Монько Єгор, Горбатенко Ірина

ЧАТ-БОТ «ФАКТЧЕКІНГВОТ» (для уроків української мови, 10 клас) 108

Носенко Людмила	
«ВІЧНА» ТЕМА МАТЕРІ Й СИНА. ЕВОЛЮЦІЯ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ У ТВОРАХ Т. ШЕВЧЕНКА. РОМАНТИЧНИЙ ТИП УТІЛЕННЯ ТЕМИ ЖІНОЧОЇ ДОЛІ У ПОЕМІ «КАТЕРИНА» (план-конспект уроку з української літератури, 9 клас)	120
Редько Тетяна	
НАГОЛОС В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (план-конспект уроку української мови, 5 клас)	128
Скляр Надія	
АНГЕЛ ЯК ОБЕРІГ У ВІРШІ ГАЛИНИ КИРПИ «МІЙ АНГЕЛ ТАКИЙ МАЛЕНЬКИЙ» (план-конспект уроку української літератури з елементами дискусії, 8 клас)	133
Хлонь Ірина	
ПАУЛЬ ЦЕЛАН. «ФУГА СМЕРТІ». ВІХИ ЖИТТЯ Й ТВОРЧОСТІ ПАУЛЯ ЦЕЛАНЯ. «ФУГА СМЕРТІ» – ОДИН ІЗ НАЙВІДОМШИХ ТВОРІВ ПРО ГОЛОКОСТ. ХУДОЖНЄ НОВАТОРСТВО МИТЦЯ» (план-конспект практичного заняття із зарубіжної літератури, 1 курс)	139
Чифурко Ірина	
Т. ШЕВЧЕНКО. ПОЕМА «КАТЕРИНА»: РУЙНУВАННЯ СТЕРЕОТИПІВ (план-конспект уроку української літератури, 9 клас)	147
Шевчук Людмила	
І. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ «НАТАЛКА ПОЛТАВКА». НАТАЛКА ЯК УОСОБЛЕННЯ КРАЩИХ РИС УКРАЇНСЬКОЇ ДІВЧИНИ, ЩО ВІДСТОЮЄ ЛЮДСЬКУ ГІДНІСТЬ, БОРЕТЬСЯ ЗА СВОЄ ЩАСТЯ. СІМ'Я ТА ШЛЮБ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОГЛЯДІВ ГЕРОЇВ ДРАМИ» (план-конспект уроку з української літератури, 9 клас)	156

Компетентності з інфомедійної грамотності

Інтеграція інфомедійної грамотності в освітній процес. навчально-методичні матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». – К.: IREX в Україні, 2019-2020.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ	<p>Уміння визначати жанри журналістських повідомлень.</p> <p>Розуміння понять цензури, самоцензури.</p> <p>Уміння аналізувати твори кіномистецтва.</p>
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ	<p>Уміння ставити питання.</p> <p>Уміння обґрунтовувати власну позицію.</p> <p>Уміння проводити паралелі з теперішнім часом.</p> <p>Уміння аналізувати передумови та причини події.</p>
СОЦІАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ	<p>Навички етичного спілкування.</p>
СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКІНГ	<p>Уміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції (зокрема, через псевдоекспертів, клікбейт-заголовки, маніпулятивні фото, відео, тексти, статистику тощо).</p> <p>Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).</p>
ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ	<p>Уміння ефективно шукати інформацію.</p> <p>Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами.</p> <p>Розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат.</p> <p>Уміння відрізняти факти від суджень.</p> <p>Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.</p>
ЦИФРОВА БЕЗПЕКА	<p>Менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду.</p> <p>Уміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу).</p>
ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ	<p>Уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.</p>
ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ	<p>Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.</p> <p>Уміння використовувати медіа для соціального блага.</p>

*Наталія Авгітопуло,
учитель української мови та літератури
Ялтинська загальноосвітня школа I – III ступенів № 2
Першотравневої районної ради Донецької області*

ЕНЕЇДА» І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО В МИСТЕЦТВІ
(план-конспект дистанційного інтегрованого уроку контекстуального
аналізу літературного твору; українська література – мистецтво, 9 клас)

Методична розробка порушує проблеми формування цілісного сприйняття поеми через проєкцію змісту поеми І. П. Котляревського «Енеїда» на зразки образотворчого мистецтва (ілюстрації Анатолія Базилевича), інтерпретації художнього твору, розуміння зв'язків життя з літературою та мистецтвом, патріотизму підростаючого покоління. Може бути корисною для вчителів української мови та літератури, студентів.

Тема: «Енеїда» І. П. Котляревського в мистецтві

Мета:

формувати цілісне сприйняття поеми через проєкцію змісту поеми І. П. Котляревського «Енеїда» на зразки образотворчого мистецтва (ілюстрації Анатолія Базилевича) та життєвий досвід учнів, удосконалювати навички аналізу літературного твору, здатність інтерпретувати художній твір, висловлювати власні думки;

розвивати соціальну, творчу компетентності учнів; вчити учнів розумінню зв'язків життя з літературою та мистецтвом;

збагачувати емоційно-естетичний досвід учнів; виховувати ціннісні орієнтації у сфері мистецтва; виховувати патріотичні почуття.

Тип: дистанційний інтегрований урок контекстуального аналізу (українська література – мистецтво).

Унаочнення: колаж «Енеїда» в ілюстраціях А. Базилевича, пазли, відеоролик «Павло Гудімов про «Енеїду», відеоряд, інтерактивні вправи.

Компетентності з ІМГ: критичне мислення: уміння ставити питання, уміння обґрунтовувати власну позицію, уміння інтерпретувати події, уміння проводити паралелі з теперішнім часом.

Форми організації навчальної діяльності: дистанційне виконання інтерактивних вправ.

Методи та прийоми: метод творчого читання, елементи евристичного та пошукового методів.

Перебіг уроку

I. Організаційно-мотиваційний етап

II. Оголошення теми й мети. Мотивація

Сьогодні ми з вами продовжимо вивчення поеми «Енеїда» І. П. Котляревського, але вже в іншому контексті.

Пропоную скласти пазли

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=242082afdba5>

Як ви думаєте, чому саме пазли складали? (Бо, мабуть, на уроці будемо розглядати твори мистецтва).

Художня література – складова контексту світової літератури, тому вивчення літератури неможливе поза зв'язками з іншими видами мистецтва. Щоб краще зрозуміти зміст поеми, спробуємо поєднати показ любові до Батьківщини за допомогою слова (поема І. Котляревського «Енеїда») та творів образотворчого мистецтва (ілюстрації А. Базилевича «Енеїда»). Цей урок стимулює вас замислитися над силою слова та впливу мови мистецтва на формування патріотичних почуттів вони мають.

III. Виконавчо-діяльнісний етап

1. Актуалізація опорних знань учнів.

Діти переглядають відеоролик «Павло Гудімов про «Енеїду»

<https://cutt.ly/CgJ90oN>

Після перегляду відео учні заповнюють GoogleФорму.

<https://forms.gle/vB5wqCPqVAkHKjBB9>

Що таке графічний роман? (Роман, у якому сюжет представлений через малюнки, а не текст.)

Чому саме варіант «Енеїди» А. Базилевича? (Найбільш актуальний, пройшов перевірку часом; класична книжка).

Чому слово І. Котляревського візуальне?(Бо можна не тільки читати, а й й дивитися).

І зараз ми в цьому переконаємось. (Перегляд відеоколажу)<https://youtu.be/LqE2OtsmO80>

Після перегляду діти працюють в Linoit(додають відповіді на питання)

<https://cutt.ly/AgJ9Zcu>

Які відчуття виникли у вас при перегляді ілюстрацій?

Які кольори переважають? Чому?

Чи знайома вам музика, яку ви чули при перегляді? До якого українського народного танцю? (Гопак).

Чому саме її я обрала для відеоряду? (Бо цей танок згадується в поемі «Енеїда»).

2. Постановка проблемного питання.

Поема «Енеїда» настільки колоритна, що її люблять читати і тепер. В чому секрет популярності твору, чому ідеї наших пращурів залишилися актуальними, ми спробуємо розібратися.

3. Робота з контекстними матеріалами. (Файл з матеріалом прикріплений до завдання)

Будь-який твір мистецтва – це розмова митця з глядачем, читачем, слухачем. Художник може відобразити у своєму творі не тільки побачене, а й свої думки, враження, переживання. Те, про що так складно висловитися, можна передати мовою мистецтва.

Іван Котляревський

ЕНЕЇДА

Ілюстрації Анатолія Базилевича до «Енеїди» Івана Котляревського

З 1798-о року бурлескно-травестійна поема «Енеїда», створена видатним українським письменником Іваном Котляревським, пережила безліч перевидань. Ілюстрували книгу і видатні українські художники 20-століття: так, у 1936 році побачила світ «Енеїда» з ілюстраціями Мирона Левицького, у 1937 році – з ілюстраціями Михайла Дерегуса, а у 1948 році – з ілюстраціями Івана Їжакевича та Федіра Коновалюка. Відомо і кілька відповідних малюнків Георгія Нарбута.

Найпопулярнішою версією «Енеїди» стала та, яку ілюстрував Анатолій Базилевич у 1967 році. Книга вийшла друком у 1968 році у видавництві «Дніпро». Перевидавалася 17 разів.

Визначальними рисами ілюстрацій Базилевича до «Енеїди» Котляревського є віртуозне володіння мистецтвом рисунку, надзвичайна майстерність у передачі психологічного стану літературних персонажів, гостре, суто українське почуття гумору, а також лаконічна й виразна графічна мова. Троянці – (насправді, це українські козаки) не визнають перемоги над собою ні земних, ні небесних сил: ніщо не може зламати їхнього патріотичного духу відновлення своєї державності. Ілюстрації сповна перерештовують філософсько-іронічне ставлення української нації до, здавалось би, невідворотних, пригноблюючих подій свого буття. Неповторна індивідуальність українського народу схоплена у веселих, життєрадісних образах.

Анатолій Базилевич за свою творчу кар'єру проілюстрував безліч творів української та зарубіжної літератури: «Пригоди бравого вояка Швейка» Ярослава Гашека, «Пана Халявського» Григорія Квітки-Основ'яненка, «Кайдашеву сім'ю» Івана Нечуя-Левицького, «По щучому велінню...» Марка Кропивницького, «Перший диктант» Остапа Вишні, «Непослушка Довгі Вушка і Дзвінок» Михайла Стельмаха, але саме «Енеїда» стала вершиною творчості

визначного українського художника. За цю роботу він отримав звання «Заслужений діяч мистецтв УРСР».

Народився **Анатолій Дмитрович Базилевич** 7 червня 1926 року в Жмеринці, що на Вінниччині, у родині інженера. Переїхавши з батьками до Маріуполя Донецької області, семирічний Анатолій відвідував художній гурток при металургійному заводі. У 1947 році Анатолій Базилевич вступив до Харківського художнього інституту. Його вчителями були такі відомі українські художники, як Г.А. Бондаренко, Й.А. Дейц, А. Й. Страхов, І. Н. Філонов. Уже в своїй дипломній роботі — ілюстраціях до «Буковинської повісті» І. Муратова, молодий митець зумів максимально наблизитися до стилю ілюстрованого твору і розкриття психологічного образу героїв.

Перша книжка, оформлена А. Базилевичем, побачила світ у 1951 році в Харківському книжково-газетному видавництві. Це були «Байки» Г. Брежньова. Наступного року з'явилися його ілюстрації до «Байок» І. Крилова, що вийшли друком у київському видавництві «Молодь». За ілюстрації до «Енеїди» Котляревського видавництва «Дніпро» (Київ, 1969 рік), отримав звання «Заслужений діяч мистецтв УРСР». У 1993 році удостоєний звання «Народний художник України». Помер 30 червня 2005 року. Похований в Києві на Байковому кладовищі.

4. Аналіз художнього твору із залученням знань, здобутих на основі опрацьованих контекстних матеріалів.

Щоб визначити мистецький контекст твору, пригадаймо зміст та визначимо складові сюжету.

Розмістіть у правильній послідовності події твору <https://learningapps.org/view6930476>

Твір містить шість частин, які змістовно пов'язані з подорожжю Енея і тими пригодами, що трапилися з ним:

Частина I. Початок подорожі Енея. Буря на морі. Гостювання в Дідони.

Частина II. На Сицилії. Поминки за Енеевим батьком Анхізом. Пожежа на троянському флоті.

Частина III. На землі Кумській. Зустріч Енея із Сивіллою. Подорож у пекло. Зустріч з батьком Анхізом.

Частина IV. На Латинській землі. Підготовка до війни, її початок.

Частина V. Війна між троянцями і рутульцями. Героїчний подвиг Низа та Евріала.

Частина VI. Продовження війни. Поєдинок Енея і Турна. Перемога Енея.

Експозиція: знайомство з Енеєм і його ватагою троянців, які нагадують козаків-запорозжців, з їх завзяттям, хоробрістю, веселими звичаями і войовничим настроєм.

Зав'язка: подорож Енея з троянцями в пошуках Італії.

Кульмінація: двобій Енея з Турном, в наслідок якого боги також розділились на два загони.

Розв'язка: перемога Енея над Турном.

5. Робота з колажем (Щоденник подвійних нотаток)

Діти переходять за покликанням <http://www.getloupe.com/v/2m4y1p51?r=u>, відкривають колаж до поеми «Енеїда» за ілюстраціями А. Базилевича, у довільному порядку відкривають ілюстрацію, шукають відповідні рядки з твору, записують у прикріпленій документ (у першу колонку – цитати, а в другу – свої міркування (по 3 ілюстрації)

Табл. 1 Щоденник подвійних нотаток

Цитата з твору	Мої міркування

Методика допомагає учням тісно пов'язати матеріал тексту з власним досвідом. Стратегія надає можливість поміркувати над текстом, викладати власні думки на папері, ставити собі запитання під час читання, пов'язувати матеріал зі своїм життєвим досвідом.

Ця методика навчає учнів ставити запитання й відповідати на них; глибоко розуміти та аналізувати текст, пропускаючи кожен фразу, кожне речення «через себе», через особисте розуміння, що поліпшує сприйняття, запам'ятовування та полегшує вивчення матеріалу.

6. Бесіда (в GoogleMeet)

- Чи однаково змальовують одну й ту ж подію письменник та художники?
- Що спільного?
- Що відмінного?
- Чи співпадає побачене з вашим уявленням?
- То в чому ж секрет популярності «Енеїди», на вашу думку?

III. Контрольно-корекційний етап

1. Підбиття підсумків. Оцінювання роботи учнів.

Отже, чому люблять читати поему «Енеїда» і дотепер?

У чому популярність і актуальність твору?

2. Домашнє завдання.

Для всіх: напишіть твір на одну з поданих тем: «У чому популярність і актуальність поеми «Енеїда» І. П. Котляревського?»; «Енеїда» в ілюстраціях А. Базилевича».

За бажанням: На попередніх уроках ми вивчали біографію І. П. Котляревського, сьогодні ознайомилися з життєвим шляхом А. Базилевича. Уявіть собі, що митці зустрілися. Придумайте діалог, запишіть його; уявіть, що І. П. Котляревський побачив ілюстрації А. Базилевича до поеми «Енеїда». Які думки в нього виникли? Складіть монолог і запишіть. Уявіть себе в ролі художника. Намалуйте словесний портрет сучасного Енея – захисника України.

Список використаних джерел

1. Антонов Н. С. Інтеграційна функція навчання. Київ : Освіта, 1989. 304 с.
2. Попова Т.Ю. Формування цілісності світогляду школярів у процесі вивчення української мови та літератури: Творча лабораторія вчителя-майстра. Донецьк : «Каштан», 2013. 212 с.
3. Електронне джерело. URL: <http://oigolovina1.wixsite.com/vizualizaciya>
4. Електронне джерело. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1-ke_XXeWck
5. Електронне джерело. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=212>
6. Електронне джерело. URL: <http://uartlib.org/exclusive/buv-parubok-motorniy/>

Світлана Возна,
учитель української мови та літератури
СЗШ № 201 м. Києва

ТРЕНІНГ «Я ОБИРАЮ ПРОФЕСІЮ МАЙБУТНЬОГО» (9-11 КЛАСИ)

Питання вибору майбутньої професії є надзвичайно важливим. Особливо часто це питання ставлять старшокласники, адже їм потрібно обрати свій майбутній шлях у дорослому житті.

Розробка тренінгу не лише ознайомлює з актуальними професіями, а й проектує за допомогою спеціальних цифрових ресурсів актуальні професії майбутнього, навички повинен володіти випускник, щоб працювати в обраній галузі.

Розробка тренінгу буде корисна й цікава для учнів старших класів, їх батьків, класних керівників.

Тема: «Я обираю професію майбутнього»

Мета:

- ознайомити учнів із типами професій, із професіями майбутнього;
- розширити знання учнів про професії у світі;
- розвивати вміння та навички сучасної людини;
- виховувати пошану до будь-якої професії.

Обладнання: презентація, плакати, роздатковий матеріал, гаджети учнів. Sway (<https://sway.com/YDPH1c9PAGyWDyat?ref=Link>),

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття за цією темою

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Уміння ставити питання.

Уміння обґрунтовувати власну позицію.

Уміння проводити паралелі з теперішнім часом.

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ

Уміння ефективно шукати інформацію.

Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами.

ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ

Уміння аналізувати інфографіку, відеоряди.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ

Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.

Уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: тренінг

Хід заняття

Учитель

Доброго дня! Я рада вітати усіх на занятті. І ключова тема нашої розмови – це професія. Адже надзвичайно важливо обрати професію, яка буде до душі. Саме цю філософію проповідував Г.Сковорода, він писав про «сродність праці». Хто з вас скаже, у чому полягає «сродна праця»?

(відповіді учнів)

Поняття «сродної» праці ввів у обіг видатний український філософ та поет Григорій Сковорода. Воно означає роботу, до якої в людини є хист та покликання, яка робить її щасливою.

Учитель

І сьогодні ми поговоримо, яку професію краще обрати, яких помилок уникнути при виборі професії, щоб займатися улюбленою справою і відчувати себе щасливою людиною.

Вправа «Дерево пошуків»

Рис.1. Дерево пошуків

На дошці плакат Дерево. Перед учнями на партах є два види карток: квіти і фрукти. Кожен по черзі беру одну з карток (або квітку – якщо ще не визначився з професією, або фрукт – якщо вже визначився з професією). Таким чином, на

початку заняття можна побачити загальну картину готовності учнів та самоусвідомлення життєвого вибору.

Учитель

Як підказує нам наше дерево, частина учнів уже визначились із майбутньою професією, а частина – ні. Я сподіваюсь, наше заняття допоможе вам зробити правильний вибір, і в кінці заняття на нашому дереві буде більше фруктів, аніж квітів.

«Я мрію/мріяв (ла) стати...»

А перед тим, як ми продовжимо далі нашу розмову, напишіть, будь ласка, на аркушах, хто ким мріє стати: лікарем, програмістом, космонавтом і т.д. Хто не визначився, то може написати ту професію, про яку мріяв з дитинства або просто у дитинстві. Напишіть і ці аркуші просто відкладіть на край парти. До них ми повернемось пізніше.

Вправа «Мозковий штурм»

А зараз зверніть увагу на слова, що перед вами на дошці. Хто може пояснити їхні значення і сказати – вони однакові, близькі чи різні між собою за значенням.

ПРОФЕСІЯ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

ПОСАДА

(Учні відповідають)

Професія – це певний вид праці. У кожній професії є свої різновиди праці, які називають **спеціальностями** (*Учитель (професія) фізики (спеціальність), Лікар (професія) хірург (спеціальність) пластичний (спеціалізація)*).

Посада – це службове становище, пов'язане з виконанням обов'язків у якій-небудь установі на підприємстві або закладах. Цей службовий обов'язок може виконувати людина, яка володіє будь-якою спеціальністю, але відповідає певним вимогам (*директором може бути вчитель інформатики і вчитель музики*).

Слово учителя

У Міжнародній стандартній класифікації професій зазначено 5113 професій та спеціальностей.

*Поміркуйте

Президент - посада, спеціальність чи професія??

Президент – це державна посада, на яку в Україні обирають шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Відеохвилинка

«Незвичайні професії світу»

https://www.youtube.com/watch?v=3k2qi_UtCCk

Як бачите, тут немає звичних професій «юрист», «економіст» тощо.

Вправа «Ранжування професій»

Зараз учні діляться на 4 групи. У кожній групі буде завдання – написати професії свого блоку:

«Професії, які потрібні завжди»

«Професії-пенсіонери»

«Престижні професії»

«Професії майбутнього».

Час виконання – 5 хвилин. Потім представник кожної команди має пояснити, чому саме ці професії віднесли до тієї чи іншої групи.

Вправа «Ділова зустріч»

У кожного учня лежить на парті аркуш чистого паперу. Учень малює там коло. Коло ділить на 12 секторів. Нумерує кожен сектор (відповідно 1,2..12). І у кожному секторі розміщує одне прізвище однокласника – відповідно 1 сектор – 1 прізвище.

За командою ведучого/учителя учні йдуть на ділову зустріч – якщо звучить цифра 2, то кожен іде до тієї людини, яка під цифрою 2 і за певний час (1-2 хв) вони мають встигнути обговорити ту тему, яку дасть ведучий.

Теми для обговорення:

- ❖ Актуальні професії в Україні.
- ❖ Якими навичками має володіти спеціаліст?
- ❖ Що потрібно для кар'єрного росту?
- ❖ Що ви зробили, якби виграли 1 000 000 грн.
- ❖ Ким ви себе бачите через 5 років?
- ❖ Ваше хобі.
- ❖ Найкращий день у вашому житті.
- ❖ Від чого отримуєте найбільше задоволення?
- ❖ Які професії ваших батьків?
- ❖ Ваш кумир.
- ❖ Щоб отримати хорошу посаду, необхідно...
- ❖ Вільна тема.

Обговорення:

- Що найбільше запам'яталося?
- Що здивувало?
- Що вдалося легко?
- Із чим виникли труднощі?

Учитель

- А як ви думаєте, що необхідно передусім молодій людині, щоб здобути професію?
- А якими навичками має володіти спеціаліст у ХХІ ст?

Вправа «Піраміда навичок»

Учні діляться на групи

У кожній групі є умовні піраміди професії. І стікери з навичками XXI ст. Кожна група має розташувати навички на піраміді так: від основи піраміди до вершини – від найважливіших навичок до другорядних.

На завдання виділяється 3 хв. Потім кожна команда має пояснити, чому саме так вони розмістили навички.

Рис.2 Піраміда навичок

Учитель

Скажіть, а як ви думаєте: що таке ринок праці? Чи можна ототожнити з ринком товарів?

(відповіді учнів)

Ринок праці — це система суспільних відносин, пов'язаних з купівлею і продажем трудових послуг працівників (послуг праці).

У класичному розумінні ринок праці — це сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу.

Тобто, так само, як є попит на певний товар – продукти, житло..., так є й попит на робочу силу певної професії зі сторони роботодавців.

І коли абітурієнт розмірковує, куди вступати навчатись, на яку спеціальність, варто брати до уваги, які професії наберуть високого попиту праці якраз через 5 років. Адже потім виникне питання й часто проблема працевлаштування.

У атласі нових професій зазначено: «То які ж **тенденції** визначають майбутнє роботи, про які зміни ми можемо говорити з упевненістю?»

- **Глобалізація**
- **Зростання конкуренції в економіці**
- **Автоматизація**
- **Інтенсивне використання програмованих пристроїв**
- **Зростання складності систем управління**
- **Зростання вимог до екологічності**

(*детальніше про ці тенденції можна прочитати в атласі нових професій за покликання нижче»

Учитель

Як бачите, ці тенденції розвитку ринку праці варто брати до уваги. А також атлас професій дає змогу проаналізувати професії сучасні, професії майбутнього, а також професії-пенсіонери. От ми заодно і перевіримо результати вашої індивідуальної роботи протягом заняття.

Робота з атласом професій

Учитель

Зараз за допомогою своїх гаджетів перейдіть за посиланням (покликання можна вивести на екран, можна зробити розсилку на ел.пошту учням).

Атлас нових професій : <http://profatlas.com.ua/>

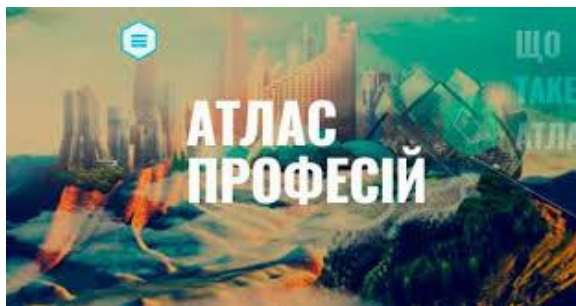

Рис. 3. Атлас професій

Рис.4 Професія_1

Рис.5 Професія_2

Атлас Головна—Галузі й професії

Саме цей розділ дозволить нам ознайомитися із сучасними професіями та професіями, які з'являться після 2020 року, та розглянемо навички, якими має володіти людина.

Але перед цим проаналізуємо ваші відповіді. Поверніться до аркушів, де ви написали обрану вами професію в майбутньому. А тепер спробуємо знайти її в атласі.

Проаналізуйте:

- ☉ Чи актуальна ще досі ця професія?
- ☉ Чи буде актуальною в майбутньому?
- ☉ Які професійні навички ви маєте здобути, щоб отримати цю професію?

(обговорення)

А тепер поверніться до результатів групової роботи у вправі «**Ранжування професій**». Звірте свої результати з атласом професій. Чи збігаються ваші

відповіді? Що відрізняється? Які ж професії майбутнього з'являться? Чи змогли б вони вас зацікавити?

(Обговорення)

Якщо ви помітили, біля кожної професії є певні значки, що вказують на **надпрофесійні навички та вміння**, якими повинен володіти працівник, а також на тренди на ринку праці.

- ☉ Ви склали свою **піраміду навичок** – поміркуйте – чи наявні ці навички серед професій майбутнього?
- ☉ Які б навички та вміння ви додали б із атласу до своєї піраміди?
- ☉ Які навички повторюються найчастіше?

(Обговорення)

Як ви помітили, в атласі також є такий пункт, як **тренд на ринку праці**. Як ви розумієте це слово? Що воно означає?

Тренд – це загальна тенденція.

Тренди в атласі – це соціальні та технологічні процеси, що впливають на зміну навколишнього світу.

Деякі з трендів:

- ✚ Глобалізація, академічна мобільність
- ✚ Кваліфікація, а не диплом
- ✚ Соціальні мережі як стиль життя
- ✚ Один фахівець працює в кількох компаніях віддалено
- ✚ Інформаційні війни та медіаграмотність
- ✚ Віртуальна / доповнена реальність
- ✚ Інтернет речей
- ✚ Великі дані

Завдання для учнів

Визначте основні тренди професій за допомогою атласу

(обговорення)

Вправа «Чи стане робот вашим босом»

Діти, а хочете погадати на майбутнє? Пропоную зробити це спільними зусиллями. Оберіть собі професію (чи ту, що раніше, чи нову з атласу). Обрали?

Тепер перейдіть за посиланням: <http://www.willrobotbemyboss.com/>

Уведіть назву вашої професії англійською мовою (сервіс англомовний), і ви побачите прогнози щодо її майбутнього: оплати, автоматизованості і можливості того, що її людей цієї професії замінять роботи у відсотковому співвідношенні.

Підбиття підсумків

Учитель

- Скажіть, чи змінився ваш вибір професії протягом заняття? Що вплинуло на це?
- Чи з'явилися думки щодо майбутньої професії у тих, хто вішав квіти на дерево?
- Що нового ви дізналися сьогодні для себе?

Вправа «Валіза в дорогу»

На дошці прикріплена валіза, намальована на ватмані. Учитель пропонує учням заповнити цю валізу речами (навичками та вміннями), які, на їх погляд, допоможуть досягти успіхів у житті та кар'єрі.

Відповіді записують на стікерах і прикріплюються до валізи.

Рис.6 Валіза в дорогу

Учитель

На кінець заняття я хочу вам задати пам'ятки про те, як не помилитися при виборі майбутньої професії.

ТОП-6 порад для абітурієнтів

Як не помилитися із вибором майбутньої професії?

1 Визначтеся з вибором професії заздалегідь. Попросіть знайомих чи родичів, які працюють за фахом, про який ви мрієте, розповісти або показати, що саме і як вони роблять. Відвідайте дні відкритих дверей у навчальних закладах, які вас цікавлять.

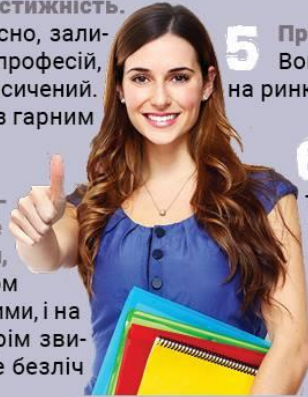
2 Не орієнтуйтеся лише на її престижність. Юристи, банкіри, економісти, дійсно, залишаються лідерами серед престижних професій, але ринок праці ними вже давно перенасичений. У перспективі ви можете залишитись з гарним дипломом, але взагалі без роботи.

3 Не думайте, що ті люди, які отримали престижну професію, але нині сидять без роботи, просто невдахи, а з вами буде по-іншому. З кожним роком роботодавці стають все більш вибагливими, і на ринку праці виживе лише той, хто, крім звичайного вузівського диплому, має ще безліч навичок, знань та умінь.

4 Не відвертайтеся від «непрестижних» професій, дотримуючись стереотипу про них, як про «чорну» і низькооплачувану роботу. Представники робітничих професій сьогодні дуже затребувані. Відповідно й зарплатня у хороших спеціалістів у цій сфері часто вища, ніж у людей «престижних» професій.

5 Продивляйтеся оголошення роботодавців. Вони допоможуть вам зрозуміти, чи потрібна на ринку праці та чи інша спеціальність.

6 Якщо не уявляєте, яку спеціальність обрати – зверніться до фахівців. Центри зайнятості допоможуть визначитися з вибором майбутньої спеціальності, враховуючи ваші потреби і здібності. Також можна пройти онлайн-тестування на офіційному порталі Державної служби зайнятості: <http://profi.dcz.gov.ua>

<https://shpalta.media>

©Медіаплатформа "Шпальта", 2018

Інформацію надали в Чернівецькому
обласному центрі зайнятості

Рис.7 Поради абітурієнтам

Учитель

Народна мудрість говорить: щасливий той, хто з радістю йде на роботу і з радістю повертається додому. Вибір професії – справа нелегка й робиться це не за один день. Сьогодні ми лише почали нашу подорож світом професій. І, як ви пам'ятаєте, їх існує тисячі. Ви ж повинні обрати свою, щоб ваша робота в майбутньому приносила вам задоволення моральне й матеріальне. А також ви тепер повинні звернути уваги, які навички і вміння вам у собі треба розвивати на шляху до омріяної професії.

Домашнє завдання

Із атласу професій обрати 1 або 2 професії, які вам імпонують, зробити аналіз, прогноз щодо її майбутнього, створити презентацію (відеопрезентацію) або рекламу професії, яку оберете, і наступного разу кожен буде проводити захист професії майбутнього і план шляху саморозвитку на шляху до неї.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови// Режим доступу: www.inmo.org.ua/sum.htm
2. Атлас нових професій// Режим доступу: <http://profatlas.com.ua/>
3. Знайомство з професіями// Режим доступу: <http://mycareer.org.ua/meet-profesions>
4. Каталог професій// Режим доступу: <https://www.education.ua/ua/professions/>

5. «Незвичайні професії»// Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=3k2qi_UtCCk
6. Соціальні тренди найближчого майбутнього // Режим доступу:
<https://uainfo.org/blognews/1484648811-sotsialni-trendi-nayblizhchogo-maybutnogo.html>
7. Чи стане робот вашим босом?// Режим доступу:
<http://www.willrobotbemyboss.com/>

Аліна Головащук,
студентка
Глухівський національний педагогічний
університет імені О. Довженка

*ТАРАС ШЕВЧЕНКО. ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ПОЕТА в
САНКТ-ПЕТЕРБУРЗІ. ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ ТВОРІВ Т. ШЕВЧЕНКА.
СПЕЦИФІКА ЛІРИЧНИХ І ЛІРО-ЕПІЧНИХ ТВОРІВ. ВІРШ «ДУМКА» («ТЕЧЕ
ВОДА В СИНЄ МОРЕ...»)
(план-конспект уроку української літератури, 6 клас)*

Тема: Тарас Шевченко. Відомості про перебування поета в Санкт-Петербурзі. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів. Вірш «Думка» («Тече вода в синє море...»).

Мета навчальна:

розкрити короткі, проте цікаві відомості життя Т. Шевченка в Петербурзі; прослідкувати патріотичні мотиви в шевченківських поезіях; дослідити специфіку ліричних та ліро-епічних творів письменника; розкрити зміст твору митця «Думка» («Тече вода в синє море...»); проаналізувати поведінку козацького ватажка; визначити тему, ідею та художні засоби твору; розвивати навички виразного читання; уміння учнів усно відповідати на поставлені запитання; удосконалювати вміння визначати тему, ідею та художні засоби у поезії; уміння й навички учнів працювати з текстом; виховати любов до батьківщини; до життя й розуміння його цінності; усвідомлення важливості знання історії рідного народу.

Предметні компетентності:

Учень/учениця: розповідає про життя Т. Шевченка в Петербурзі; знає зміст твору, виразно й осмислено читає окремі фрагменти; висловлює судження про риси й поведінку козацького ватажка; пояснює особливості художніх засобів у зображенні штормового моря, бою.

Ключові компетентності:

Учень/учениця: розуміє важливість знання історії рідного народу; висловлює власну думку щодо суспільно-політичних питань.

Емоційно-ціннісне ставлення:

Усвідомлення того, що героїзм і мужність – ознаки лицарських чеснот українських козаків – духовний спадок нащадкам.

Навички й уміння з інфомедійної грамотності: учні набувають уміння і навички працювати з інтернет-ресурсами; пошуку та опрацювання інформації; досягати мети за допомогою інтернету тощо.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їх основі умінь і навичок.

Обладнання: ілюстрація ребусу до слова «думка»; відеоролик, де розповідається притча про двох вовків; портрет юного Тараса Шевченка; презентація про перебування Т. Г. Шевченка в Санкт-Петербурзі; відеоролик, де є прочитання, митцем слова, вірша Т. Шевченка «Думка»; відеоролик, де презентується твір у виконанні кобзаря – Михайла Коваля; відеоролик на тему «Чи знають люди Т. Г. Шевченка та його вірші?».

Епіграф:

Людська думка найбистріша і найсміливіша
(Народна мудрість)

План уроку:

I. Актуалізація опорних знань учнів

1. Розгадування ребуса.
2. Слово вчителя.
3. Робота над епіграфом
4. Складання сенкану до слова «думка».

II. Повідомлення теми, мети і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

- 2.1. Перегляд відеоролика «Притча про вибір власного шляху».
- 2.2. Оголошення теми, мети і завдань уроку вчителем.

III. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

- 3.1. Робота з портретом.
- 3.2. Повідомлення учнів про перебування Т. Г. Шевченка в Санкт-Петербурзі. Робота із мультимедійною презентацією.
- 3.3. Коментар учителя про історію написання твору.
- 3.4. Прослухування відеозапису виразного читання поезії «Думка» майстром слова.
- 3.5. Бесіда на сприйняття твору.
- 3.6. Словникова робота.
- 3.7. Повторне виразне читання поезії учнем.
- 3.8. Аналіз та інтерпретація твору.
- 3.9. Створення «зірочки» навколо образу козака.
3. 10. Прослуховування твору у виконанні кобзаря – Михайла Коваля.
3. 11. Робота в групах.

IV. Підсумок уроку

- 4.1. Метод «Незакінчене речення».
- 4.2. Коментар учителя.
4. 3. Написання листа своєму другові.
4. 4. Перегляд відеоролика на тему «Чи знають люди Т. Г. Шевченка та його вірші?»
- 4.5. Підсумкове слово вчителя.

V. Осмислення домашнього завдання.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1. Розгадування ребуса.

 1 = Д

Відповідь: думка.

2. Слово вчителя.

Думки ...

Думки – як хвилі,

То прямо йдуть,

то повертають.

Хвилясто серце

Б'ється в такт життєвої ходи,

Воно і плаче, і сміється,

Ніби вітер,

Який стирає сльози,

Душу звеселяє.

А ум все те знає ...

Та істини не знає,

Бо думка йде і йде –

Душа ж не спочиває ...

(С. Миколин)

Що таке думка у вашому розумінні?

1.3. Робота над епіграфом.

Людська думка найпрудкіша і найсміливіша – епіграф до нашого уроку. Чи ви погоджуєтесь із цим висловом? Обґрунтуйте свою відповідь.

1.4. Складання сенкану до слова «думка».

Сенкан (синквейн) – це короткий неримований вірш, що складається з п'яти рядків:

- перший рядок – одне ключове слово – тема, яке визначає зміст сенкана – об'єкт або предмет, про який іде мова.

- другий рядок – два прикметники, які характеризують це поняття, дають опис його властивостей та ознак.
- третій рядок – три дієслова, що показують характер дії об'єкта.
- четвертий рядок – коротке речення, в якому автор висловлює своє ставлення до об'єкта.
- п'ятий рядок – одне слово-резюме, зазвичай іменник, через яке людина висловлює свої почуття, асоціації, пов'язані з цим поняттям, його сутністю.

Наприклад:

*Думка
швидкоплинна, неминуча
бринить, летить, спішить
присутня в нас завжди
зброя*

II. Повідомлення теми, мети і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

2.1. Перегляд відеоролика «Притча про двох вовків».

Посилання на відео: <https://youtu.be/TXbv1RtjyXU>.

Так і Т. Шевченко, обравши свій шлях, «годував свого вовка».

2.2. Оголошення теми, мети і завдань вчителем.

Сьогодні на уроці ми познайомимось із цікавими фактами життя та творчості Т. Г. Шевченка; простежимо патріотичні мотиви у творі митця; дослідимо його специфіку; визначимо тему та ідею вірша; з'ясуємо художні засоби, що присутні в поезії.

Отже, темою уроку є Тарас Шевченко. Відомості про перебування поета в Санкт-Петербурзі. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів. Вірш «Думка» («Тече вода в синє море...»).

Записуємо тему уроку в зошит. А також запишіть епіграф, який ви бачите перед собою. *Робота в зошиті.*

III. Сприймання й усвідомлення нового навчального матеріалу.

3.1. Робота з портретом.

Прослухаємо матеріал, що розміщений за покликанням, де читаємо інформацію про автопортрет Т. Г. Шевченка:

https://tarasshevchenko.at.ua/photo/avtoportreti/avtoportret_1840/3-0-30

Вчитель читає цікаву інформацію, яка подана на сайті.

Особливе місце в портретній творчості Шевченка належить автопортретам. Понад 30 малярських та графічних-автопортретів створив Тарас Шевченко упродовж свого життя.

Учитель демонструє сторінку сайту (на комп'ютері чи ноутбуці) і портрет письменника учням.

«Автопортрет» 1840 року – найвиразніший. Це одна з кращих спроб малювання олійними фарбами, де митець створив романтично піднесений образ молодого поета й художника. Твір позначений високим професійним рівнем (витончений малюнок, тонке пластичне моделювання форми), свідчить про досконале оволодіння технікою олійного живопису.

Автопортрет вражає передачею настрою, він позначений глибоким психологізмом, тонким самоаналізом, вишуканими засобами виразності. Енергійний поворот голови, сповнений гідності та граційності, робить композицію динамічною. Світло вихоплює з напівтемряви одухотворене, наче осяяне внутрішнім сяйвом обличчя. Чоло яскраво освітлено, очі сховано в тінь. За допомогою світла і тіні художник підкреслює те, на що глядач має звернути увагу. Уважним, зосередженим, сповненим глибоких почуттів, внутрішньої врівноваженості та незалежності постає перед нами Шевченко в цьому автопортреті.

Ви прослухали інформацію, що висвітлена на сайті. Попрацюємо із сайтом. На вашу думку, хто є автором матеріалу? Цікавим є те, що автори анонімні, бо на самому форумі не вказано контакти відповідальних осіб за матеріал. Але зауважимо, що ми можемо залишити коментарій, вказуючи свою електронну адресу.

Перед вами портрет Тараса Шевченка. Як ви думаєте, чому я обрала портрет, на якому автор у молодих роках? (Адже в цих роках він написав свій вірш «Думка»).

Яким ви бачите митця на портреті? Ким для вас є письменник?

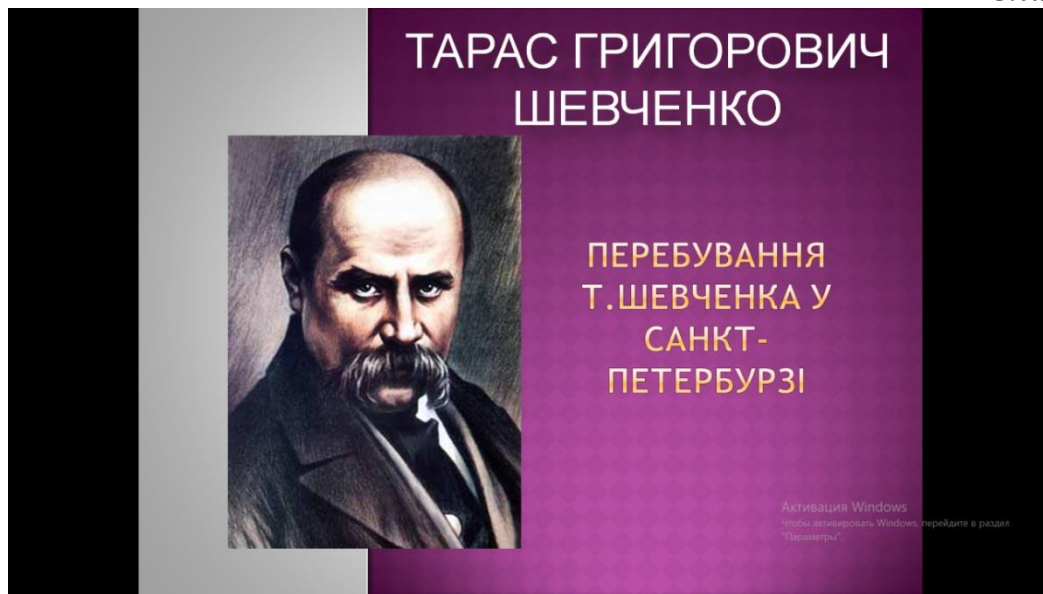
Тарас Шевченко – видатний український поет, прозаїк, драматург, художник, політичний і громадський діяч. Він був людиною універсальних талантів і інтересів. Усе його життя і творчість були присвячені українському народу. Поет мріяв про ті часи, коли його країна буде незалежною суверенною

державою, і коли в Україні буде поважитися мова, культура та історія народу, тоді і люди будуть щасливі.

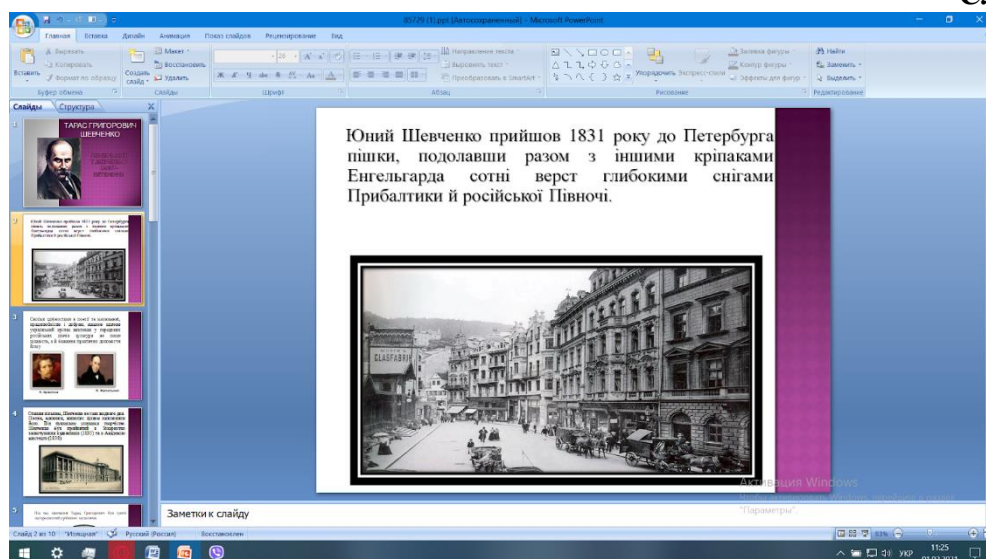
3.2. Повідомлення учнів про перебування Т. Г. Шевченка в Санкт-Петербурзі. Робота з мультимедійною презентацією.

Прослухаємо підготовлене учнями повідомлення про перебування Т. Г. Шевченка в Санкт-Петербурзі. Під час виступу в зошиті ви складаєте логічний ланцюжок цього періоду життя митця, який після розповіді ви озвучите всьому класу (декілька учнів на вибір вчителя).

Слайд 1

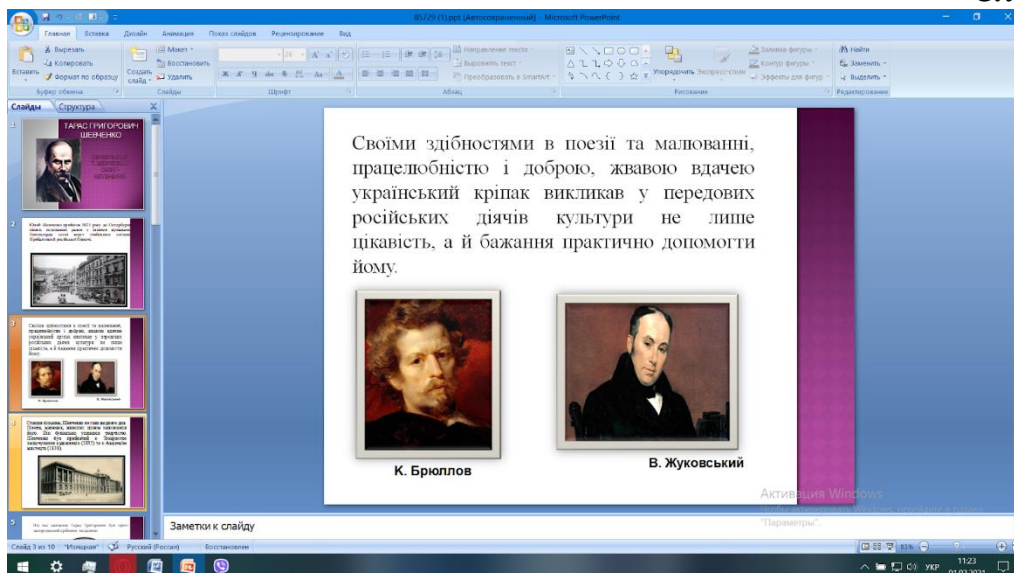
Слайд 2

Учень 1. Юний Шевченко прийшов 1831 року до Петербурга пішки, подолавши разом з іншими кріпаками Енгельгарда сотні верст глибокими снігами Прибалтики й російської Півночі. Від сурової зими 1831 року

розпочалося його тривале столичне життя, сповнене боротьби за існування, незгасного бажання стати вільним, вивчитися на професійного художника.

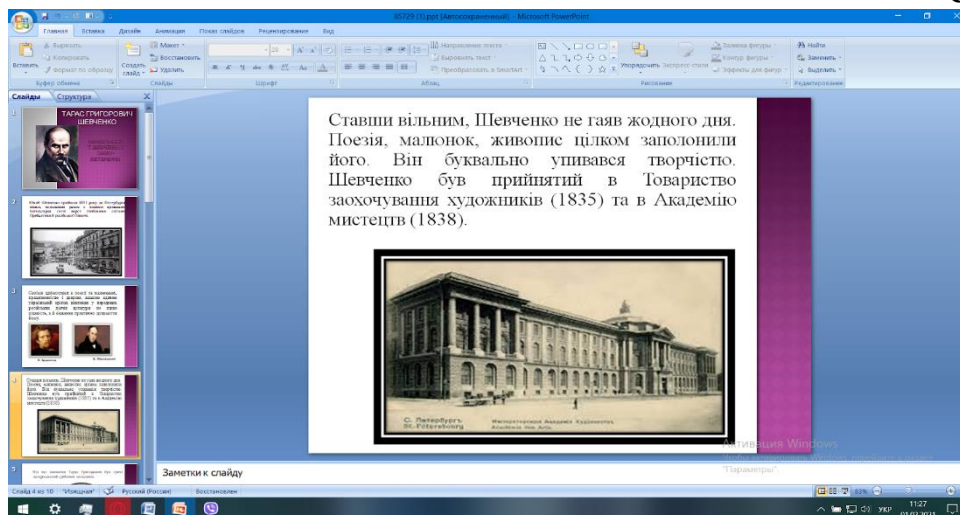
Слайд 3

Учень 2. Своїми здібностями в поезії та малюванні, працелюбністю і доброю, жвавою вдачею український кріпак викликав у передових російських діячів культури не лише цікавість, а й бажання практично допомогти йому. Брюллов та Василь Жуковський викупили молодого поета з кріпацтва. Пан погодився відпустити кріпака за великі гроші – 2500 рублів. Щоб їх здобути, Карл Брюллов намалював портрет Василя Жуковського – вихователя спадкоємця престолу, і портрет розіграли в лотереї, у котрій взяла участь царська родина. Лотерея відбулася 22 квітня (4 травня) 1838 року.

Учень 3. 25 квітня 1838 року в домі К. Брюллова сам Василь Андрійович Жуковський вручив Тарасу Шевченку відпустку. З цього ж першого дня волі він стає учнем Академії мистецтв, увесь поринає у світ навчання і творчої праці – як художник і як поет.

Слайд 4

Учень 1. Ставши вільним, Шевченко не гаяв жодного дня. Поезія, малюнок, живопис цілком заповнили його. Шевченко був прийнятий у Товариство заохочування художників (1835) та в Академію мистецтв (1838).

Учень 2. Карл Брюллов стає учителем Шевченка. Перед молодим художником розкривається дивосвіт мистецтва, велике таїнство і чародійство барв, живопису.

Слайд 5.

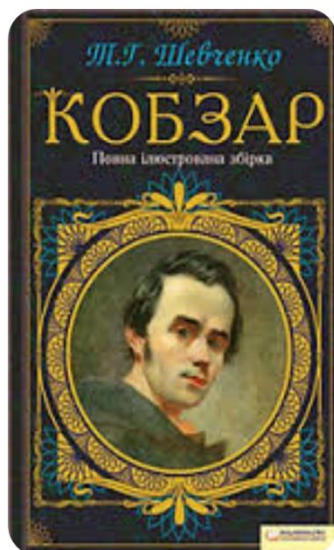
Під час навчання Тарас Григорович був тричі нагороджений срібними медалями.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел
"Параметры".

Художні твори Шевченка Академія мистецтв невдовзі відзначає срібними медалями. Та вже і в цей час у душі молодого митця над сріблом академічного живопису бере гору золото народного слова.

Слайд 6.

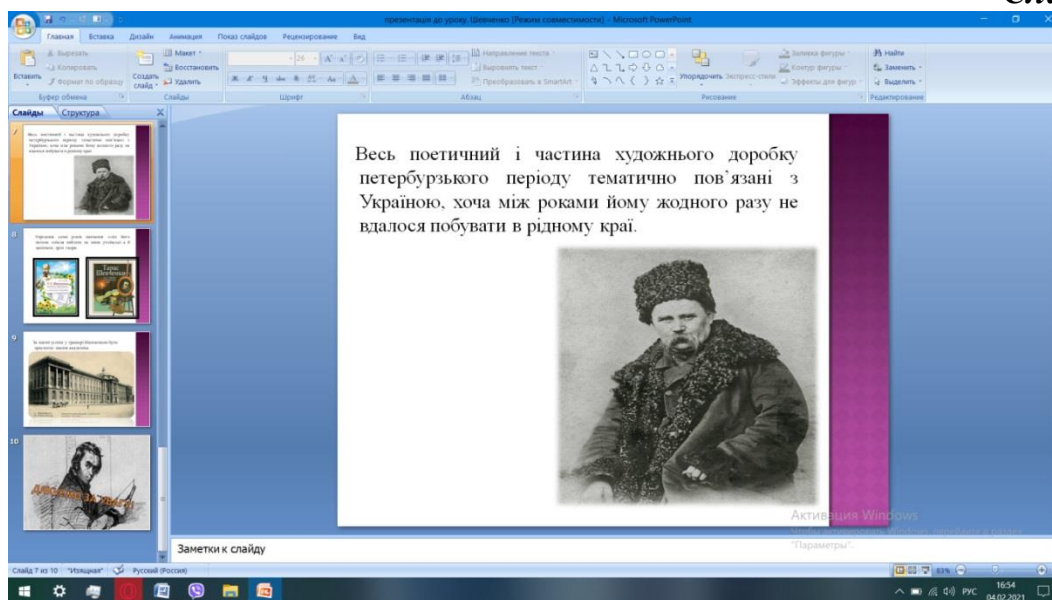
Не по роках громадянська й художня зрілість помітна і в його літературній творчості. Саме в період академічних студій ним написані такі шедеври, як поеми «Гайдамаки», «Сон», «Сова», видано в 1840 році першу збірку поезій «Кобзар».

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел
"Параметры".

Учень 3. Громадянська й художня зрілість помітна в його літературній творчості. Саме в період академічних студій ним написані такі шедеври, як поеми «Гайдамаки», «Сон», «Сова», видано в 1840 році першу збірку поезій «Кобзар».

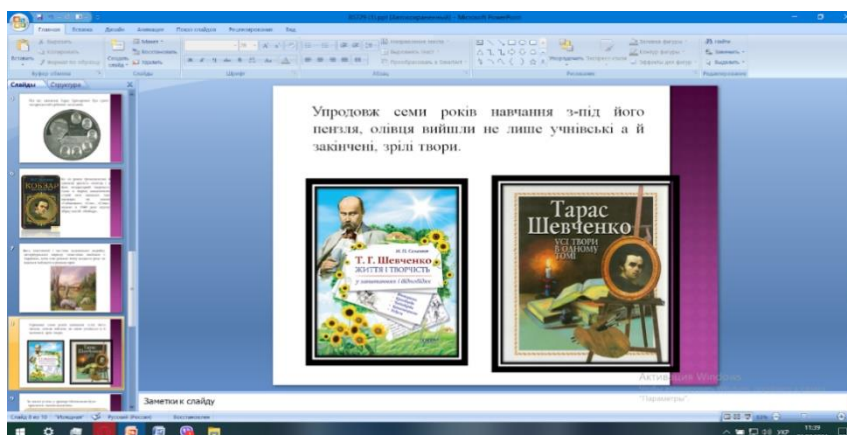
Учень 1. Окремими виданнями вийшли поеми «Гайдамаки» (1841) та «Гамалія» (1844). Вірші Шевченка справили на українське суспільство велике враження, проте російська богема загалом негативно поставилася до молодого поета, звинувативши його головним чином у тому, що він пише «мужицькою мовою». Улітку 1842 р., використавши сюжет поеми «Катерина», Т.Шевченко намалював олійними фарбами однойменну картину, яка стала одним із найпопулярніших творів українського живопису.

Слайд 7

Учень 2. Весь поетичний доробок та частина художнього під час петербурзького періоду тематично пов'язані з Україною, хоча між 1830–1843 роками Т.Г. Шевченку жодного разу не вдалося побувати в рідному краї.

Учень 3. У лютому 1844 р. Шевченко прибув з Москви до Петербурга після першої подорожі по Україні й оселився на 5-й лінії Васильєвського острова в будинку Костюрина разом із своїм колегою по Академії –художником О. Козловим-Ігнат'євим. У Петербурзі Т.Шевченко прожив більше року. Основною метою повернення було завершення навчання в Академії мистецтв. У 1984 р. вийшов передрук першого видання «Кобзаря» з додатком поеми «Гайдамаки». Того ж року Т. Шевченко написав гостро політичну поему «Сон» («У всякого своя доля»), ставши на шлях безкомпромісної боротьби проти самодержавної системи тодішньої Російської Імперії .

Учень 1. Упродовж семи років навчання з-під його пензля, олівця, граверського штихеля та офортної голки вийшли не лише учнівські, а й викінчені, зрілі твори. Задовго до надання у березні 1845 року офіційного звання вільного (некласного) художника Т. Шевченко вже працював на рівні професійного майстра.

Учень 2. Петербург Т. Шевченко покинув після закінчення Академії мистецтв 1845 р. Був він у столиці й 1847 р., але вже невільником у казематі Ні відділу і, природньо, не міг ні відвідати милу серцю Академію, ні побувати в театрах, ні зустрітися з друзями, ні милуватися красою вулиць і архітектурних ансамблів міста на Неві.

Учень 3. Навесні 1858 р. поет прибув до Петербурга, де його тепло зустріли українські друзі та численні прихильники, серед яких і родина Федора Толстого. У червні того ж року Т. Шевченко оселився в Академії Мистецтв, де жив до самої смерті. Щоб познайомитися з українським поетом, до Академії Мистецтв приїжджали І. Тургенєв і Марко Вовчок.

Учень 1. До останніх днів свого життя поет перебував під таємним поліцейним наглядом. Виснажений моральними і фізичними стражданнями десятирічного заслання, Т. Шевченко зберіг давню поетичну силу, яка незабаром виявилася в нових його творах. Уважають, що поема «Марія» становить вершину творчості поета після заслання.

Слайд 9.

За значні успіхи у гравюрі Шевченкові було присвоєно звання академіка.

Учень 2. У Петербурзі Т. Шевченко вирішує зайнятися гравюрою як справді народним видом мистецтва, яке може бути тиражованим. У квітні 1859 року Т. Шевченко, подаючи деякі зі своїх гравюр на розгляд ради Імператорської академії мистецтв, просив удостоїти його звання академіка чи задати програму на отримання цього звання. 2 вересня 1860 року разом із іншими митцями Тараса Шевченка було визнано академіком гравюри «на повагу майстерності та пізнань у мистецтвах».

Учень 3. Будучи вже хворим, Т. Шевченко взяв участь у підготовці першого числа журналу «Основа», яке вийшло ще за його життя. У передчутті близького кінця, Т. Шевченко записав олівцем на офорті автопортрета 1860 свій останній вірш «Чи не покинуть нам, небого». П. Зайцев назвав цей твір незрівнянним поетичним документом боротьби безсмертної душі з тлінним тілом перед обличчям фізичної смерті.

Учень 1. 26 лютого (10 березня) 1861 року Шевченко помер. На кошти друзів (13 березня) його поховано спочатку на Смоленському православному кладовищі в Петербурзі. Після п'ятдесяти восьми днів його домовину, згідно із заповітом, за клопотанням Михайла Лазаревського, після отримання ним дозволу у квітні того ж року, перевезено в Україну і перепоховано на Чернечій горі біля Канева.

Що вам найбільше сподобалось у житті Т. Г. Шевченка під час перебування в Петербурзі?

3.3. Коментар учителя про історію написання твору.

«Думка» («Тече вода в синє море») – один із перших віршів Шевченка, що дійшли до нас. Написаний 1838 у Петербурзі. Автограф невідомий. Уперше надрукований в альманасі «Ластівка» (як продовження поезії «На вічну пам'ять Котляревському»).

3.4. Прослухання відеозапису виразного читання поезії «Думка» майстром слова.

Посилання: <https://www.youtube.com/watch?v=ВТС61YQJiaE>

3.5. Бесіда на сприйняття твору.

- Які у вас виникли враження від прослуханого вірша?
- Як ви вважаєте, який настрій поезії?
- Які у вас виникли почуття від прослуханого вірша?

3.6. Словникова робота.

Козак – учасник самоврядних чоловічих військових, згодом і територіальних громад.

Світ за очі (фразеологізм) – куди-небудь, у будь-якому напрямі.

Ненька – ласкаве звертання до жінки (матері), старої.

Чужина – чужа, далека земля, країна.

Терен – колючий кущ родини розових, що дає темно-сині їстівні плоди з терпким кисло-солодким присмаком.

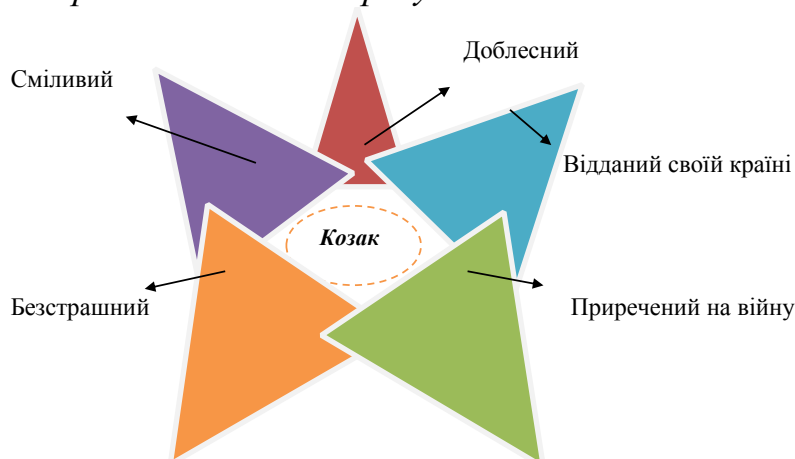
3.7. Повторне виразне читання поезії учнем.

3.8. Аналіз та інтерпретація твору.

- Скажіть про що йдеться у поезії? (*про війну й трагічну долю козака*).
- Чи належить вірш до громадянської лірики? Доведіть.
- Ким є ліричний герой? (*козак, юний парубок*).
- Як ви ставитеся до козака? (*добре, проте шкода, що він не зміг повернутися на батьківщину*).
- Визначте тему вірша. (*зображення туги за рідним краєм*).
- Яка ідея простежується в поезії? (*співчуття козакові, що не знайшов своєї долі*)
- Які художні засоби використовує автор для втілення ідейно-художнього задуму. бачите в поезії? (*епітети – синє море, неньку старенькую, молоду дівчину, шляхи биті; метафори – грає серце козацькеє, а журавлі летять собі додому ключами, шляхи биті заросли тернами; порівняння – тече вода в синє море, та не витікає тощо*). Прокоментуйте, яку роль відіграють художні засоби.

3.9. Створення «зірочки» навколо образу козака.

3.10. Прослуховування твору у виконанні кобзаря – Михайла Ковалю.

Посилання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=HViJb9aT0-w>

Порівняймо класичне віршоване виконання твору та музичне!

3.11. Робота в групах.

1 група – знайде спільні риси двох виконань; 2 група шукає відмінні особливості. Відповідно заповнюючи таблицю в зошиті, потім капітан кожної групи буде озвучувати спільну точку зору, щодо даного проблемного завдання.

Для порівняльної роботи, учні ще раз прослуховують класичне виконання вірша Т. Шевченка «Думка» (<https://www.youtube.com/watch?v=BTC6lYQJiaE>)

Т. Г. Шевченко «Думка»

Класичне виконання	Музичне виконання
Спільне	
Відмінне	

IV. Підсумок уроку

4.1. Метод «Незакінчене речення».

Т. Шевченко – це...

4.2. Коментар учителя.

Віршем «Тече вода в синє море» Т. Шевченко започаткував одну із магістральних тем своєї лірики – проблему змагання героя з долею, тому ця поезія є знаковою у творчому спадку митця.

4.3. Написання листа своєму другу.

У листі учні висвітлять свої враження від трагічної долі козака з поезії «Думка» Т. Шевченка.

4.4. Перегляд відеоролика на тему «Чи знають люди Т. Г. Шевченка та його вірші?»

Посилання: <https://www.youtube.com/watch?v=MViJXZTVphA&feature=youtu.be>

Чи погоджуєтесь ви з відповідями людей? Може, є щось додати?

4.5. Підсумкове слово вчителя.

Ми сьогодні працювали з різними інтернет-ресурсами. Як ви вважаєте, чи корисно сучасній людині їх опановувати? Навіщо? Інтернет – це не лише іграшки, а й джерело знань. Безпечний інтернет - це джерело для вивчення матеріалу. Неправдива, неповна, невчасна інформація може нанести шкоду. Наприклад, є такі люди, які здійснюють певні маніпуляції в медіа, що призводять до негативних наслідків. Маніпуляції в інтернеті – це психологічний вплив на особистість з метою пробудження у об'єкта впливу намірів, які змінюють його бажання, настрої, поведінку, погляди тощо. Тому будьте обережні, працюючи з електронними ресурсами.

Завдяки інтернет-джерелам ми розглянули неперевершену поезію відомого митця.

Тарас Шевченко – явище унікальне. Його немає з ким порівняти у письменстві інших народів.

Тарас... Просторо в цьому імені. У ньому вся історія наша, усе буття. Нас просто не існує без нього: Україна – це Шевченко, Шевченко – це Україна. Підтвердженням цього є його творча спадщина.

V. Осмислення домашнього завдання.

Прочитати твір Т. Шевченка на сторінках підручника 60-61. Підготуватися до тестової самостійної роботи за життєвим та творчим шляхом Т. Г. Шевченка. Обов'язково передивитися документальний фільм «Таємниці Генія Шевченка» (посилання: https://www.youtube.com/watch?v=rrM8r5MI_0I) та виконати завдання в електронному документі (word) за варіантами: І варіант – складесте 7 – 10 запитань до класу за фільмом, 2 варіант – працюєте з електронними словниками, 3-5 ресурсів, та знаходите значення слова «геній» (обов'язково вкажете посилання з якими ви працюєте).

Список використаних джерел

1. Коваленко Л. Т. Українська література: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. 6 кл. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2014. 240 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

https://drive.google.com/file/d/1xmxcSve5FL0CqDIJKLhEqe2_Yo7d99hN/view?usp=sharing

Анастасія Горденкова,
вчителька української мови та літератури
Оленівський навчально-виховний комплекс:
загальноосвітня школа I-III ступенів –
дошкільний навчальний заклад
Вінницький р-н, Вінницька обл.

УРОК МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ. ІНТЕРВ'Ю В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ (план-конспект уроку української мови, 8 клас)

План-конспект уроку української мови у 8 класі на тему «Урок мовленнєвого розвитку. Інтерв'ю в публіцистичному стилі» присвячено вивченню інтерв'ю як жанру публіцистики та журналістики. Учні завдяки гри «Так чи Ні» пригадають основні ознаки, жанри та сферу використання публіцистичного стилю мовлення; працюючи в групах, ознайомляться із інформаційними, аналітичними та художньо-публіцистичними жанрами журналістики; навчатися розрізняти жанри журналістських повідомлень; дізнаються, що таке інтерв'ю як публіцистичний та журналістський жанр, ознайомляться з його видами та рекомендаціями щодо підготовки до інтерв'ю; навчатися добирати запитання для інтерв'ю та брати його у класного керівника, однокласника чи батьків.

План-конспект уроку розраховано на студентів філологічних факультетів педагогічних університетів, учителів української мови та літератури закладів загальної середньої освіти.

Тема: урок мовленнєвого розвитку. Інтерв'ю в публіцистичному стилі.

Мета: пригадати основні ознаки, жанри та сферу використання публіцистичного стилю мовлення; ознайомити учнів з інтерв'ю як жанром публіцистики та журналістики, його видами та рекомендаціями щодо підготовки до інтерв'ю; навчити добирати запитання та створювати власні інтерв'ю, розрізняти жанри журналістських повідомлень.

Обладнання: ноутбук, мультимедійна дошка, планшети або інші гаджети, презентація Power Point, онлайн-програма Free Mind або Mindmaps, роздатковий матеріал: смайли, конверти з жанрами журналістських повідомлень, ватмани; відео інтерв'ю із Ніною Матвієнко, відео колискової у виконанні Н.Матвієнко «Спи, моя дитино...», музика Дідулі «Шлях додому», глечик реалізованих сподівань, стікери.

Компетентності з ІМГ: **медіаграмотність** (вміння визначати жанри журналістських повідомлень); **критичне мислення** (вміння ставити питання, обґрунтовувати власну позицію); **соціальна толерантність** (навички етичного спілкування); **інформаційна грамотність** (вміння ефективно шукати інформацію за допомогою Вікіпедії); **інноваційність** (вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам).

Форми організації навчальної діяльності: групова робота.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Слово вчителя. Доброго дня! Рада вітати вас на нашому уроці, розпочати який пропоную із такої вправи: вам потрібно по черзі обрати із запропонованих п'ятнадцяти запитань одне та дати на нього відповідь. Це допоможе нам налаштуватися на роботу та створить доброзичливу атмосферу (Слайд 1).

II. Актуалізація опорних знань

1. Гра «Так чи Ні»

Слово вчителя. Ми маємо пригадати матеріал, вивчений попередньо, і зробимо це у формі гри «Так чи Ні». Правила роботи такі: я читатиму визначення, а ви повинні підняти жовтий смайл, якщо вважаєте, що твердження правильним, синій смайл піднімаєте, якщо не погоджуєтеся зі мною (Слайд 2, також учні мають паперові смайли)

- **Публіцистичний стиль** – це стиль засобів масової інформації – газет, журналів, телебачення, радіо, громадсько-пропагандистських видань (Так);
- **Без публіцистичного стилю** не обійтись, коли відбувається формування громадської думки, обговорення суспільно-політичних ідей або дебати, політична пропаганда та сприяння розвитку суспільства. Тобто публіцистичний стиль розрахований на великі маси, а також на кожного громадянина окремо (Так);
- **Публіцистичному стилю властиві** короткі прості речення, часто питальні або окличні, звертання, вигуки. Лексика його носить переважно суспільно-політичний характер. Часто публіцистичні тексти мають форму діалогу (Так);
- **Жанри публіцистики** – стаття в журналі, газеті, нарис, фейлетон, інтерв'ю, репортаж, виступ на радіо, зборах, телебаченні, промова, доповідь (Так).

2. Робота в групах «Створення ментальної карти за запропонованим початком»

Слово вчителя. А чи відомі вам жанри журналістики? Пропоную самостійно із ними ознайомитися, створивши ментальну карту в програмі Free Mind або Mindmaps (<https://www.mindmaps.app>) за запропонованим початком та користуючись Вікіпедією (Додаток 1, Слайд 3). Для цього вам потрібно об'єднатися в 3 групи та приступити до роботи (*об'єднуються в групи, працюють 5 хв та презентують свої роботи*)

3. Робота над визначенням жанрів журналістики

Слово вчителя. Діти, пропоную вам відгадати, повідомлення яких журналістських жанрів знаходяться у конвертах (Додаток 2). Для цього кожній групі я роздам по конверту з текстом, прочитавши який, ви повинні пояснити, якого саме він жанру: чи то стаття, чи то нарис, чи то репортаж або ж інше і чому саме ви так думаєте (*працюють у групах 3 хвилини і презентують опрацьований*

матеріал, за ходом відповіді кожної групи вчитель ставить запитання за опрацьованим тестом.

Питання для групи 1:

- З якою метою було створено цей нарис? Чому ви так думаєте?
- На яку аудиторію розраховано цей текст?
- Що оповідач хоче, щоб ви запам'ятали?

Питання для групи 2:

- Що ви можете зробити у відповідь на текст цієї замітки?
- Назвіть факти та думки, присутні у цій замітці.
- Чи є ця інформація надійною?

Питання для групи 3:

- Для кого це інтерв'ю може бути цікавим чи корисним?
- Наскільки це повідомлення заслуговує на довіру?
- Що оповідач хоче, щоб ви запам'ятали?)

III. Мотивація навчальної діяльності, повідомлення теми уроку та визначення завдань

«Прогулянка галереєю» (Слайд 4)

Слово вчителя. Уявіть, що ви потрапили до галереї, але в ній знаходяться зовсім не картини відомих митців, а інше. Що саме, вам потрібно здогадатися самим. Для цього пропоную відвідати виставку робіт, уважно їх розглянути і пояснити, що між ними спільного (*відповіді учнів*).

Ви вже зрозуміли, що говорити ми з вами сьогодні будемо про інтерв'ю. Тож **тема нашого заняття** «Інтерв'ю в публіцистичному стилі» (Слайд 5). Але перш ніж приступити до опрацювання нового матеріалу, нам потрібно зібрати валізу завдань (Слайд 6), тобто визначити, які завдання ми з вами ставимо перед собою (*визначення учнями завдань: ознайомитися із жанром інтерв'ю, навчитися формулювати та добирати запитання для інтерв'ю, розвивати навички створення власного інтерв'ю*).

IV. Основний зміст роботи

1. Слово вчителя. Отже, валіза зібрана, вирушаємо з вами у подорож. І наша перша зупинка «**Відеоінформація**» (*перегляд відео інтерв'ю з Ніною Матвієнко <https://www.youtube.com/watch?v=PEOCetMuPFo>*).

Обговорення:

- Що ви знаєте про Ніну Матвієнко?
- Які пісні Ніни Матвієнко вам відомі? (*прослуховування колискової «Спи, моя дитино...» у виконанні співачки <https://www.youtube.com/watch?v=S1xapdGqxuA>*).
- Який журналістський жанр було використано у цьому відео?
- Що вам відомо про інтерв'ю?
- Чи доводилося вам брати інтерв'ю? Якщо так, то в кого і з якою метою?

2. Слово вчителя. Наступна наша зупинка «**Знайомство з інтерв'ю**»

Перегляд презентації

Слайд 7. Інтерв'ю – це жанр журналістики та публіцистики, бесіда журналіста з однією або кількома особами, що проводиться у вільній манері для

з'ясування нових відомостей, встановлення подробиць, визначення чиїхось позицій, поглядів на певні події.

Слайд 8. Інтерв'юєр – той, хто проводить інтерв'ю; людина, яка перебуває у безпосередній взаємодії з респондентом з метою отримання від нього інформації.

Респондент – особа, яка є джерелом інформації під час опитування (той, в кого беруть інтерв'ю).

Слайд 9. Процедура інтерв'ю передбачає:

1. Вибір об'єкта (тобто особи, з якою слід проводити інтерв'ю);
2. Визначення мети, з якою береться інтерв'ю;
3. Визначення місця й часу проведення інтерв'ю.

Слайд 10. Розрізняють інтерв'ю:

1. Інформаційне – ознайомлює аудиторію з відомостями про особу, її діяльність, погляди.
2. Аналітичне – містить аналіз фактів, поглядів, учинків, відповідаючи при цьому на запитання: чому? яким чином? що це означає?
3. Інтерв'ю-портрет – розкриває особистість співрозмовника, створює його характеристику, висвітлює систему його цінностей.

Хвилинка релаксації

«Малюємо музику»

Слово вчителя. Пропоную вам трішки відпочити, послухати музику та спробувати її відтворити на папері, намалювати те, що ви відчуєте. Це можуть бути найпростіші образи, нав'язані музикою (*звучить музика Дідулі «Шлях додому»* <https://www.youtube.com/watch?v=ohhKd-Zvloo>).

Обговорення вправи:

- - чи складно вам було виконувати завдання?
- - що сподобалося більше: малювати чи слухати музику?
- - які емоції вас зараз переповнюють?

3. Слово вчителя. Пропоную вам хвилинку **«Мозкового штурму»** (Слайд 11)

- - Чому, на вашу думку, інтерв'ю є одним із основних методів збору інформації? (*відповіді учнів*)

4. Слово вчителя. А зараз опрацюємо в групах рекомендації щодо підготовки до інтерв'ю та зобразимо інформацію на ватмані у формі плакату думок (**Додаток 3**).

5. Робота з опитувальником Пруста (Слайд 12)

Слово вчителя. Марсель Пруст - один із найвідоміших письменників ХХ століття. Його головний твір — семитомна епопея «У пошуках утраченого часу». В кінці ХІХ століття Марсель заповнив анкети, відповіді на які до сьогодні вважаються найоригінальнішими із існуючих.

Прочитайте запитання та оберіть декілька з них, на які ви б самі хотіли дати відповідь. Поставте одне із запитань своєму однокласнику.

1. Ваша характерна риса?
2. Яка ваша мрія про щастя?
3. Що для вас є найбільшим нещастям?

4. Яким би ви хотіли бути?
5. Ваш улюблений колір?
6. Ваші улюблені письменники (поети)?
7. Улюблений літературний герой?
8. Здатність, якою ви б хотіли володіти?

6. Робота в групах

Слово вчителя. Наступний етап нашої роботи – це створення запитань для інтерв'ю.

- 1 група. Записати запитання для інтерв'ю із класним керівником
- 2 група. Записати запитання для інтерв'ю із однокласником
- 3 група. Записати запитання для інтерв'ю із батьками (*працюють 5*

хвилин, потім презентують запитання)

VI. Рефлексія заняття

Слово вчителя. Наше заняття завершується. Тому хочу, аби ви написали про те, чи здійснилися ваші сподівання. Якщо так, опустіть їх до глечика реалізованих сподівань, якщо ні – напишіть мені про це на стікерові та залиште на столі, і я це обов'язково перечитаю, аби допомогти вам їх реалізувати на наступному занятті (Слайд 13)

VII. Визначення настрою, з яким кожен із вихованців йде із заняття

Слово вчителя. На завершення пропоную вам обрати те обличчя, настій якого найбільше відповідає вашому настрою на цю хвилину та пояснити, чому саме це обличчя ви обираєте (Слайд 14)

VIII. Домашнє завдання

Слово вчителя. Домашнє завдання у вас буде таке: потрібно записати інтерв'ю з класним керівником, однокласником чи батьками за тими запитаннями, які ви склали під час роботи в групі. Найкраще інтерв'ю ми опублікуємо в наступному номері нашого шкільного часопису «Шкільні новинки» (Слайд 15).

На цьому наше заняття завершено, дякую всім за співпрацю і чекаю на нову зустріч з вами.

Список використаних джерел

1. Беляєв О.М. Шляхи піднесення ефективності уроку з української мови в 5-8 класах. Київ : Рад. школа, 1967. 306 с.
2. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 222.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова: 5–9 класи / Г.Т. Шелехова, Т.Д. Гнаткович, Н.Б. Коржова, В.І. Новосьолова, М.І. Пентилюк, А.С. Пономаренко, К.В. Таранік-Ткачук. Київ, 2013 (зі змінами, затвердженими наказом МОН № 804 від 07.06.2017 р.).

ДОДАТКИ

Додаток 1

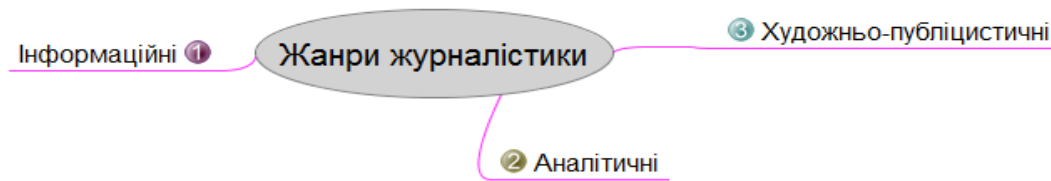

Рис.1. Створення ментальної карти за запропонованим початком

Додаток 2

Повідомлення різних журналістських жанрів для роботи у групах із конвертами

Повідомлення для 1 групи (*портретний нарис про Лесю Українку*) **Леся Українка**

Творчість кожного митця невіддільна від часу, на який вона припадає. У ній так чи інакше залишить свій відбиток історія, суспільні, політичні чи громадські чинники, ну і, звісно, особисті переживання. Кохання, щастя, любов чи біль, смуток обов'язково залишаться у творчості людини. Перечитуючи вірші видатної української поетеси Лесі Українки, невільно починаєш вникати у чарівний світ творчості, відчуваючи всі переживання і кожен дотик кохання чи розчарування у житті цієї, на вигляд слабкої, але в душі безмежно сильної жінки. Леся Українка, а в житті Лариса Петрівна Косач, народилась на Волині, серед чудової недоторканої природи синіх озер і піднебесних борів. Мати – відома письменниця Олена Пчілка. У родині завжди шанувались народні звичаї, традиції, панувала творча атмосфера. Саме це і стало поштовхом для маленької Лариси почати творити. Ще з самого дитинства вірші дівчинки вирізнялись своїми серйозними думками і висловами. Хвороба, яка застала письменницю у ранні роки, залишила значний відбиток у житті і творчості письменниці. Доля розпорядилась так, що наділила Лесю дивовижними здібностями, та в той же час змусила щоденно, великими муками боротись за своє життя. Під час свята Водохреща дівчинка загралась і не помітила, як промочила ноги. Саме це і стало початком жахливої хвороби – туберкульозу кісток, а потім легень і нирок. Проживши всього сорок два роки, поетеса залишила незабутній скарб, гордість українського народу – свої вірші. Не тільки українці, а й увесь світ вічно будуть пам'ятати цю сильну духом жінку.

Повідомлення для 2 групи(замітка)

Година поезії в Оленівському НВК

30 вересня вся Україна відзначала День бібліотеки, адже саме вона є не лише джерелом знань, мудрості та пізнання, а й провідником, що відчиняє двері в новий цікавий світ поезії та прози.

Відтак у межах Всеукраїнського дня бібліотек та з метою показати учням красу поетичного слова, вдосконалити навички виразного читання, виховати любов до духовних скарбниць культури рідного краю, шкільним бібліотекарем Оленівського НВК: ЗОШ I-III ст. – ДНЗ Катериною Данилівною Фальківською було організовано та проведено ліричну годину під назвою «Поезія з ароматом кави».

Захід пройшов у дружній теплій атмосфері за філіжанкою смачної кави. І розпочався він декламуванням учнями 8, 9 та 11 класів глибоких, зовсім недитячих віршів чудової вінницької поетеси Олександри Бурбело, яка такою юною покинула цей світ, залишивши після себе кілька збірок поезії та прози українською й російською мовами.

Несподіванкою для присутніх стала презентація двох поетичних збірок учительки української мови та літератури Оленівського НВК Анастасії Олександрівни Горденкової, серед яких збірка «Моєму синочку», видана в 2010 році після народження сина, та збірка «Зі смаком кави», яка вийшла друком у 2014 році й умістила зібрання віршів, написаних протягом десяти років, починаючи з часів студентства.

Проте ще більшим сюрпризом виявилася творчість учениці 8 класу Анастасії Нечипорук, адже ніхто навіть не здогадувався, що дівчинка теж пише вірші, з якими й познайомила гостей свята.

Година поезії добігала кінця, аромат кави розносився бібліотекою, а всі присутні, заворожені красою слова, щиро дякували Катерині Данилівні за подаровану можливість поринути у світ високого та прекрасного.

Повідомлення для 3 групи (інтерв'ю)

Нещодавно вийшла книжка української письменниці Катерини Бабкіної «Наші птахи і те, що їм заважає». Книгу видано за підтримки Фондації Кока-Кола в рамках проекту Українського товариства охорони птахів «Відновлення річки Тилігул і Тилігульського лиману».

Ми зустрілися з Катериною, щоб почути, як створювалась книга, а також дізнатись, де живе натхнення і як працюють сучасні письменники.

- ***З чого складається робота професійної письменниці? Існує багато кліше на кшталт того, що письменники не працюють, а прокидаються опівдні, смакують філіжанку кави, чекають на музу, а потім пишуть 30 хвилин на день. Ми хочемо залишити в минулому цей стереотип.***
- ***Ця робота прекрасна, але складна. Безумовно, можна прокидатися опівдні і випивати три чашки кави, але тоді вклатися спати доведеться сильно за опівніч, тут що кому більше підходить. І час, коли пробок немає, а на робочі зустрічі можна дістатися швидше, сильно***

скорочується – адже ви втрачаєте ранок. Окрім того, письменник має багато знати, думати, читати, і... багато писати. Це все забирає багато часу. Знання про світ потрібно постійно поновлювати і перевіряти на міцність, мозок тримати в тонусі, слідкувати за трендами, розвитком мови, тим, що цікавить суспільство.

- **Як виглядає ваш звичайний робочий день?**
- Я багато пишу і читаю, багато дізнаюся. Усі домовленості я стараюся реалізовувати через особисті зустрічі, а потім фіксувати на письмі, тож щодня я маю зустрічі з видавцями, редакторами, кураторами, дизайнерами, співавторами. Пишу колонки для різних видань в Україні та за кордоном, готую та читаю лекції і курси. Здається, що в мене добре виходить навчати, ділитися досвідом. Я готуюся до презентацій, читань і лекцій. Ну, і двічі на день гуляю з песиком.

Додаток 3

Матеріал для опрацювання в групах

Рекомендації щодо підготовки до інтерв'ю

1. Попереднє дослідження

Проведіть попереднє дослідження перед інтерв'ю, якщо це можливо. Вивчіть досьє на людину, в якій братимете інтерв'ю. Опрацюйте документи, які дозволять глибше розібратися в проблемі й вимагатимуть додаткових уточнень.

Після цього ви зможете сформулювати запитання так, щоб вони якомога ближче торкалися теми. Це також допоможе вам більше дізнатися про людину, у котрої ви братимете інтерв'ю.

2. Підготуйте декілька вступних запитань

Якщо ви заготуєте декілька основних запитань, це вам може знадобитися. Бо зекономить час і збереже спрямованість інтерв'ю.

Під час підготовки запитань слід чергувати закриті (на які можна відповісти тільки ТАК чи НІ) та відкриті запитання (на них зазвичай відповідають у довільній формі).

3. Приклад добре підготованих записів для інтерв'ю

Вступні запитання або запитання «для розігріву»

Запитуйте їх на початку, щоб респондент відчув себе комфортно, бо ж це прості й не особисті питання.

Як я можу вас представити? (повне ім'я, посада). Чи можу я вказати ваші дані в статті?

Переконайтеся в тому, що ім'я записане без помилок, навіть якщо воно не складне.

Де ви навчались?

Які матеріали ви використовуєте і чому саме ці?

4. Головні запитання інтерв'ю

Це та частина, де ви отримуєте найбільш цікаву й корисну інформацію.

Як би ви описали значення вашої роботи для інших людей?

Що на вас вплинуло або надихнуло?

5. *Заключні запитання*

Зазвичай це та частина бесіди, коли ви ставите фінальні запитання.

Що ще ви можете додати або вважаєте за потрібне повідомити читачам?

Що побажаєте нашим читачам?

Додаток 4.

https://drive.google.com/file/d/1RI2gC5NYibwNkB1KuL1V510wn8W_Insj/view?usp=sharing

*Наталія Грона,
доктор педагогічних наук, доцент,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради,
м. Прилуки*

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ВІРШІВ (план-конспект семінару-практикуму)

Тема: Методика вивчення ліричних творів

Студенти повинні знати:

- завдання уроків читання;
- прийоми розвитку й удосконалення читацьких умінь та навичок;
- особливості читання вголос і мовчки українською мовою;
- розвиток умінь українського мовлення на уроках читання;
- структуру уроків для опрацювання текстів різних жанрів.

Студенти повинні вміти:

- співвідносити та пов'язувати матеріал із методики навчання читання молодших школярів зі знаннями з педагогіки, психології, психолінгводидактики, лінгводидактики, мультимедіа;
- володіти технологією застосування основних методів і прийомів навчання читання;
- розробляти складники уроків літературного читання;
- працювати з підручником, уміло використовувати дидактичні можливості методичного апарату навчальної книги, її рубрикацію, умовні позначення, питання і завдання, ілюстративний матеріал, вправи;
- ставити різноманітні комунікативно-мовленнєві завдання на уроці;
- самостійно добирати для реалізації зазначених завдань додатковий матеріал і вмотивувати його вибір відповідно до уроків читання;
- виконувати пошуково-дослідну роботу.

Обладнання: комп'ютер, інтерактивна дошка, презентації, відеофрагменти.

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

Уміння визначати жанри журналістських повідомлень.

Розуміння понять цензури, самоцензури.

Уміння аналізувати твори кіномистецтва.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Уміння ставити питання.

Уміння обґрунтовувати власну позицію.

Уміння проводити паралелі з теперішнім часом.

**СОЦІАЛЬНА
ТОЛЕРАНТНІСТЬ
СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ,
ФАКТЧЕКІНГ**

Уміння аналізувати передумови та причини події.

Навички етичного спілкування.

**ІНФОРМАЦІЙНА
ГРАМОТНІСТЬ**

Уміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції (зокрема, через псевдоекспертів, клікбейт-заголовки, маніпулятивні фото, відео, тексти, статистику тощо).

Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).

Уміння ефективно шукати інформацію.

Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами.

Розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат.

Уміння відрізняти факти від суджень.

Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА

Менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду.

Уміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу).

**ВІЗУАЛЬНА
ГРАМОТНІСТЬ
ІННОВАЦІЙНІСТЬ,
РОЗВИТОК
КРЕАТИВНОСТІ**

Уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.

Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.

Уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: семінарське заняття індивідуальними творчими завданнями.

Вид навчальної діяльності: семінар-практикум.

Короткий опис дисципліни

Мета курсу: забезпечити належний рівень теоретичних знань студентів з методики навчання української мови в початкових класах, а також методичних умінь, необхідних для активної виробничо-професійної діяльності.

Завдання: а) озброїти майбутніх учителів знаннями теоретично обґрунтованих і практично перевірених шляхів та принципів формування в учнів молодшого шкільного віку ключової комунікативної компетентності, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (усіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань; спрямовувати навчання на формування соціокультурної компетентності, яка охоплює загальнокультурний розвиток учнів, адаптацію їх

до життя в соціальному середовищі, громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання; готувати до роботи над формуванням *компетентності вміння вчитися*. Важливо навчити молодших школярів організовувати свою освітню діяльність, сформувати в них почуття відповідальності за виконане завдання, готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорюваних питань, обґрунтовувати її; б) розвинути в студентів вміння застосовувати теоретичні положення в практиці навчання мови; прищепити навички добру і використання раціональних й ефективних методів та прийомів оволодіння учнями грамотою, елементів фонетики, граматики й орфографії, розвитку логічного мислення, усного й писемного мовлення.

Студенти повинні мати такі **предметні компетентності**:

- вивчення, аналізу та застосування під час планування освітнього процесу професійної інформації, яка представлена в літературі, на електронних носіях, на Web-сервісах тощо;
- дотримання вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі
- планування роботи вчителя, розроблення календарно-тематичного планування динаміки розгортання змісту освітньої галузі «Мови і літератури»;
- розроблення планів-конспектів уроків та інших форм організації освітнього процесу;
- здійснення цілепокладання, корегування освітнього процесу на основі зіставлення проміжних результатів із запланованими;
- добирання доцільних методів, засобів і форм навчання відповідно до особливостей учнів класу;
- використання у навчальному процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;
- здійснення формувального та підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів;
- відстеження динаміки поступу особистості дитини в освітньому процесі та здійснення підтримки її розвитку;
- створення здоров'язберезувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів;
- збереження, дотримання та розвитку встановлених в організації (установі) правил, цінностей та традицій;
- поширення інновацій в педагогічній науці і практиці, перспективного педагогічного досвіду;
- визначення методичної теми самоосвіти, обґрунтування її актуальності, мети, завдань та інших ознак дослідження.

Стисла анотація семінару-практикуму

Коло читання молодших школярів охоплює твори різних жанрів з кращих надбань української і зарубіжної літератури. Методика організації роботи учнів над текстами творів багатоаспектна й передбачає виконання всіх завдань предмета літературного читання з урахуванням мети опрацювання конкретного твору, особливостей його жанру, рівня підготовленості учнів класу, повноти методичного апарату підручника, кількості годин, які відведено на роботу з цим текстом, реалізації функцій літератури.

В організації роботи над твором не можна забувати про те, що метою будь-якого аналізу є залучення учнів до емоційно насиченого художнього пізнання, образного мислення, зміцнення інтересу до самостійного читання. Отже, важливо прагнути, щоб читання й аналіз тексту здійснювалися як особистісно значуща діяльність. Аналіз художнього твору будь-якого жанру ґрунтується на особливостях сприймання літератури як мистецтва слова.

Особливої уваги під час проведення аналізу тексту потребує лірична поезія. Робота з поезією в початковій школі є пропедевтичною за характером, проте охоплює весь спектр проблем, пов'язаних із подальшим вивченням ліричної поезії в середній школі, а саме – із розглядом лірики як одного з літературних родів. Молодші школярі із задоволенням слухають, читають і вчать напам'ять ліричні твори, але далеко не завжди глибоко сприймають і розуміють їх. Перед учителем постають складні завдання – допомогти дитині усвідомити головну ідею твору, відчувати її, зрозуміти зміст незрозумілих слів і зворотів, а головне – показати молодшим школярам своєрідність лірики того чи іншого автора. Для вирішення цих завдань необхідно пильну увагу звертати на текст, організацію шкільного аналізу ліричних творів на наукових засадах.

У ході такого аналізу важливо враховувати особливості лірики для сприйняття молодшим школярем: немає конкретного героя, а предметом зображення стає внутрішній світ людини, її переживання, міркування; відсутній опис подій, вчинків персонажів, обставин дії; у тексті не стільки відтворюється, скільки висловлюється враження про життя; автор відображає суб'єктивний настрій, який стає близьким широкому колу читачів; у школяра невеликий життєвий і чуттєвий досвід; не завжди зрозуміла мова вірша (складні для розуміння слова й звороти, художні засоби вживаються з особливою метою); текст пейзажної лірики сприймається як фотографія дійсності у зв'язку з конкретністю мислення молодших школярів, малий читацький кругозір.

У процесі аналізу ліричних творів учні опановують систему читацьких умінь, необхідних для повноцінного сприйняття поезії: відтворювати в уяві картини життя, створені поетом; простежувати динаміку емоцій у ліриці; цілісно сприймати образ-переживання; бачити авторське ставлення, позицію у всіх елементах вірша; розуміти ідею ліричного твору. Формування таких умінь забезпечує лексико-семантичний і лексико-стилістичний аналіз. Лексико-семантичний аналіз полягає у виявленні ключових образів (зазвичай їх два), які є протилежними за емоційним звучанням, взаємодія і «боротьба» яких у творі створюють його динаміку, енергію, емоційну напругу. Іноді вони прямо названі, іноді припускаються, виникають в асоціаціях, у підтексті. Учень має спробувати

сформулювати своє сприйняття змісту вірша на рівні першого враження; виписати лексичні ланцюжки, співвідносні з кожним із цих ключових образів, і тим самим виявити супутні образи, щоб розширити, поглибити або конкретизувати значення основних; збудувати всі можливі асоціативні ряди, які заглиблюють у зміст, що дає можливість охопити різні рівні і відтінки тексту. Лексико-стилістичний аналіз – це аналіз мови твору на всіх лінгвістичних рівнях (фонетичний, лексичний, граматичний).

Тобто пріоритетною метою освітнього процесу має бути навчання дитини самостійного мислення, що становить базову форму підготовки до успішної життєдіяльності в інформаційному та постінформаційному суспільстві. І таке складне завдання породжує пошуки нових методів навчання.

Для глибокого аналізу змісту поезії вчимо студентів застосовувати технологію критичного мислення. Натепер вектор освіти спрямований не на засвоєння інформації, а на осягнення внутрішніх складників досліджуваних об'єктів. Ця програма-методика отримала назву «Філософія для дітей» (Philosophy for Children, P4C) і спрямована на рефлексивно-мисленнєвий розвиток учнів. Мова іде не про навчання дітей філософії, а про формування у них навичок філософського міркування, що сприяє здатності критично, нелінійно мислити, аргументовано дискутувати, пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя.

У дискусії, або філософському діалозі, усі учасники – рівноправні партнери. Школярі вчаться аргументувати думки, висувати гіпотези, розвивати поняття, виявляти різні альтернативи, формулювати запитання, приймати рішення, визнавати різні точки зору, логічно мислити. Це дозволяє якісніше розуміти проблеми і змістовного аналізу судження, більшої терпимості до думок інших. Учитель-модератор має уважно відстежувати весь хід міркувань учнів і провокувати їх до вираження власних думок. Він навчає конструювати знання, і саме в цьому полягає його місія. Клас перетворюється на спільноту дослідників, у якій домінує критичне та творче мислення. Студенти мають зрозуміти, що докорінна зміна освітньої мети переорієнтовує процес навчання на особистість дитини – його гуманізацію, загальнорозвивальний характер.

Під час проведення семінарського заняття студенти показують уміння організовувати роботу з молодшими школярами над текстами ліричних віршів (за матеріалами статті Грона Н. В. *Сучасні підходи до аналізу тексту на уроках літературного читання. Збірник наукових праць «Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»*. Випуск 2 (40), 2019. – С. 97–103).

У додатках-презентаціях використано матеріали інтернетних джерел з безкоштовних українських онлайн-бібліотек: «Відкрита книга», «Бібліотека оригіналів та перекладів творів світової літератури», «Поетика», «Портал Національної бібліотеки України імені Вернадського» та фото з безкоштовних сайтів «StockSnap.io», «Unrestricted Stock», «Pexels», «Travel Coffee Book», «Freerange Stock».

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ

ПЛАН

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ В АУДИТОРІЇ:

- Аналіз висловлювань про поезію:

Дехто на сьогодні вважає поезію не дуже популярним жанром. Але він існує, процвітає, до нього звертаються, ним користуються. Щороку 21 березня світова спільнота відзначає Міжнародний день поезії. ЮНЕСКО закріпила цю дату за поезією у 1999 році, заохочуючи держави до промоції читання, писання, видання та вивчення віршованих текстів по всьому світу. Звертаючи увагу на тих людей, чийм єдиним інструментом є слово, організація визначає поезію як символ людського духу, який зміцнює силу та солідарність.

Але як визначають поезію самі поети? Чи питають себе, навіщо вона? Сьогодні пропонуємо вашій увазі дефініції поезії у віршах українських поетів.

- Прочитайте вислови. Яке значення поезії в житті людини?

Є вірші – квіти.

Вірші – дуби.

Є іграшки – вірші

Є рани.

Є повелителі і раби.

І вірші є –

каторжани.

Крізь мури в'язниць,

по тернях лихоліть –

ідуть, ідуть по етапу століть... (Ліна Костенко)

Адресовані людям вірші – найщиріший у світі лист. (Ліна Костенко)

Поезія – це той дзвінкий струмок,

Що витікає з надр душі твоєї,

Це мрії у тлумаченні думок,

Що з вірою вселяються в надію! (Ігор Федчишин)

Гарні вірші, немов сувеніри,

Полишає для вічності Час. (Володимир Сірій)

У віршах кожне слово – це кристал

прозорий, чистий, новозаповітний.

Поезія – це кров і біль Христа,

це самозречення, вогонь досвітній... (Костянтин Мордатенко)

- **розкрийте зміст етапів роботи над ліричним віршем:**

I. Підготовка учнів до сприймання твору: *змістовий, емоційний, процесуальний аспекти.*

- II. Первинне читання (краще напам'ять) вірша вчителем.
- III. Читання вірша всіма учнями напівголоса.
- IV. Читання вірша учнями вголос.
- V. Аналіз фактичного змісту тексту:
 - 1) смисловий аналіз;
 - 2) «тлумачне» читання;
 - 3) вибіркоче читання;
 - 4) лексико-семантичний аналіз (виявити ключові образи);
 - 5) лексико-стилістичний аналіз (художні засоби);
 - 6) творча робота (построфне малювання, картинний план, партитура почуттів, колористика);
 - 7) визначення головної думки (ідеї) вірша.
- VI. Опрацювання разом з учнями партитури для виразного читання вірша.
- VII. Виразне читання вірша учнями.
- VIII. Аналіз читання учнів.
- **доберіть матеріал для проведення підготовчої роботи («Дивувалась зима» І. Франко – 4 клас) у 3-х аспектах: змістовий, емоційний, процесуальний.**

ДОДАТОК 1

<https://drive.google.com/file/d/1wD7pQLz18UIweaPM80yD2KSAUvoend5M/view?usp=sharing>

Підготовка учнів до сприймання нового твору має на меті актуалізацію їхніх знань, уявлень, почуттів, які тією чи іншою мірою впливають на якість його опрацювання. Тому цей процес містить змістові, емоційні та операційні аспекти. Перевага тієї чи іншої складової зумовлена жанровими особливостями твору, складністю змісту, його віддаленістю від життєвого досвіду дітей, тривалістю роботи над текстом.

Змістовий аспект підготовки має на меті приведення в активний стан опорних знань, необхідних для процесів розуміння і мислення в ході первинного сприймання і подальшої роботи над текстом; *емоційний* –сприяє відкритості почуттів для певної інформації, очікуванню позитивних вражень і переживань, дій, збудженню асоціацій, уяви; *процесуальний*– виражається в готовності правильно прочитати складні, маловживані слова, розумінні окремих слів та висловів, які потребують детального пояснення. місце й розгорнутість словникової роботи зумовлене складністю тексту, його жанром. Цей етап роботи непростий, бо треба правильно передбачити, що і в якій мірі буде незрозуміло дітям. Інколи вчителеві складно уявити, що багато дітей, уживаючи слово, не досить точно знають його зміст або погано уявляють предмет (явище), який воно називає (Грона Н. В. Уроки літературного читання. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 135 с.)

- **Розробіть систему запитань для лексико-семантичного й лексико-стилістичного аналізу поезії.**

Лексико-семантичний аналіз полягає у виявленні ключових образів (зазвичай їх два), які є протилежними за емоційним звучанням, взаємодія і «боротьба» яких у творі створюють його динаміку, енергію, емоційну напругу.

Лексико-стилістичний аналіз – це аналіз мови твору на всіх лінгвістичних рівнях: фонетичний, лексичний, граматичний (Грона Н. В. Уроки літературного читання. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 135 с.).

ДОДАТОК 2

https://drive.google.com/file/d/1yjwQ_n4NR1XMM62NhiFzhZB273ShKgxQ/view?usp=sharing

ДОДАТОК 3

<https://drive.google.com/file/d/1EoDfB2e0LDGnPQyJhrZ928DkFb-bvBuN/view?usp=sharing>

- звіт за творчу роботу «Як читають поезію молодші школярі». Перегляд відео, знятого під час педагогічної практики. Аналіз виразності мовлення школярів.

ДОДАТОК 4

<https://drive.google.com/file/d/1mMCBDtouVnxI6sDuY-i8llo-P1Ub0WIC/view?usp=sharing>

- розробіть фрагмент бесіди для складання партитури, картинного плану, партитури почуттів до вірша («Дивувалась зима» І. Франко – 4 клас).

ДОДАТОК 5

https://drive.google.com/file/d/1n1jNvLsPvo9MYwT_yEhs1-8OxtUni_oe/view?usp=sharing

Виходячи з того, що в основі ліричного тексту лежить образ-переживання, складаємо, аналізуючи текст, «картинний» план і намагаємося розгадати, відчути душевний стан героя і отримуємо в результаті «партитуру почуттів», відтворюємо колористику поезії (Грона Н. В. Уроки літературного читання. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 135 с.).

На сьогодні Концепція «Нова українська школа» приділяє кольору значну увагу для оформлення класної кімнати, дидактичних засобів навчання, проведення кольорових тижнів, психологічного впливу кольору на особистість дитини, створення сприятливого психологічного комфорту в класі, розширення та збагачення емоцій школярів, розвитку інтересу до свого внутрішнього світу та світу інших людей, адже кольори зіцлюють, змінюють наш настрій і внутрішній стан учня, заспокоюють і змушують діяти, розпалюють творчу думку, допомагають зосередитися.

Емоційне сприйняття молодшими школярами кольорів має великий вплив на їхній психофізичний стан. Колір є важливою інформаційною якістю предмета й популярною формою естетичного впливу. Відомо, що учні молодшого шкільного віку під час обґрунтування свого вибору в кольорі не опираються на предметні асоціації, а виходять із власних емоцій та вражень, які викликає у них визначений колір. Яскраві кольори їх радують та приваблюють, оскільки притягують погляд дитини. Психологи відзначають, що вплив червоного, жовтого та інших яскравих кольорів на дітей відрізняється від їхнього впливу на дорослих, зокрема, учнів молодшого шкільного віку ці кольори не дратують, а навпаки заспокоюють, дають можливість дитині почувати себе комфортно.

Важливо навчити учнів відчувати не тільки силу авторського слова, але й сформувані вміння словом передавати «колір» зображеного, характеризувати життя кольору у віршах. Сполучення назв кольорів у мові поезії створюють реалістичні мальовничі пейзажі рідного краю, лірично одухотворені, перейняті почуттями й емоціями автора.

Нова українська школа. Порадник для вчителя.
Розділ 6. Тематичне навчання: Планування тематичного навчання.

Таблиця типових значень кольорів

Колір	Значення	Швидкість сприйняття
Червоний	Колір сприймається найшвидше. Максимально фокусує увагу. Вказує на ризик, проблеми, які можуть виникнути, якщо не звернути на нього увагу.	висока
Синій	Строгий, діловий колір. Налаштовує на ефективну тривалу роботу. Відмінно сприймається більшістю людей.	середня
Зелений	Колір свободи. Розслабляючий, заспокійливий колір. Позитивно сприймається більшістю людей. Проте його значення сильно залежить від відтінків («енергійний смарагд» очей або «нудьга зелена» в лікарнях старого типу).	низька
Жовтий	Колір енергії, колір лідерства. Може дратувати. Колір, на який неможливо не звернути увагу.	висока
Коричневий	Колір землі, найтепліший колір. Колір надійності, сили, стабільності, впевненості.	низька
Помаранчевий	Дуже яскравий, провокаційний колір. Колір ентузіазму, нововведення, порушення, енергії, динаміки. Відмінно привертає увагу.	висока
Блакитний	Колір ніжності, колір романтики. Відмінний фоновий колір. В англійській мові немає окремого слова для цього кольору (blue розуміється як і синій, і блакитний).	низька
Чорний	Строгий, що обмежує колір. Ідеальний для написання тексту, створення кордонів.	середня

ВИСНОВКИ

- Завдання шкільного аналізу полягає в тому, щоб допомогти учневі засвоїти зміст, ідею вірша, іншими словами, точку зору, ставлення, позицію автора. Молодший школяр повинен зрозуміти, пережити, усвідомити прочитане.
- Робота з поезією в початковій школі є пропедевтичною за характером, проте охоплює весь спектр проблем, пов'язаних із подальшим вивченням лірики в середній школі, а саме – з розглядом лірики як одного з літературних родів. Молодші школярі із задоволенням слухають, читають і вчать напам'ять ліричні твори, але далеко не завжди глибоко сприймають їх. Перед учителем постають складні завдання – допомогти дитині усвідомити головну ідею твору, відчутти її, зрозуміти зміст незрозумілих слів і зворотів, а головне – показати молодшим школярам своєрідність лірики того чи іншого автора. Для вирішення цих завдань необхідно пильну увагу звертати на текст, організацію шкільного аналізу ліричних творів на наукових засадах.
- Особливості лірики для сприйняття молодшим школярем: немає героя, а предметом зображення стає внутрішній світ людини, його переживання, роздуми; відсутній опис подій, вчинків персонажів, обставин дії; вона не стільки зображує, скільки висловлює враження від реального життя; автор відображає суб'єктивний настрій, який стає близьким широкому колу людей; у школяра невеликий життєвий і чуттєвий досвід; особливості мови вірша (складні для розуміння слова й звороти, художні засоби вживаються з особливою метою); через конкретність мислення молодших школярів, малий читацький кругозір пейзажна лірика сприймається ними як фотографія дійсності.
- Завдання шкільного аналізу полягає в тому, щоб допомогти учневі засвоїти зміст, ідею вірша, іншими словами, точку зору, ставлення, позицію автора. Молодший школяр повинен зрозуміти, пережити, усвідомити прочитане.
- У процесі аналізу ліричних творів учні опановують систему читацьких умінь, необхідних для повноцінного сприйняття лірики. У цю систему входять наступні вміння: відтворювати в уяві картини життя, створені поетом, вміння простежити динаміку емоцій у ліриці, вміння цілісно сприймати образ-переживання, вміння бачити авторське ставлення, позицію у всіх елементах вірша, вміння зрозуміти ідею ліричного твору.

Список використаних джерел

1. Вашуленко О. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання. *Учитель початкової школи* : Науково-методичний журнал. 2016. № 2. С. 19-23.
2. Грона Н. В. До проблеми формування в учнів молодшого шкільного віку навички роботи зі словниками. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогічні науки*. Черкаси, 2009. № 176. С. 49–52.
3. Грона Н. В. Метод проектів – фактор ефективного засвоєння орфографічних знань студентами педагогічного коледжу : матеріали Тези

- доповідей Міжнародної наук.-практ. конф. «Рівень ефективності та необхідність впливу педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства». Харків : 2013 С. 9–12.(Харків, 29-30 березня 2013 року).
4. Грона Н. В. Уроки літературного читання. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 135 с.
 5. Експрес-порадник учителя НУШ: короткий термінологічний словник / уклад. Греб М.М., Грона Н. В. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 48 с.
 6. Іванова Т., Ізбаш С. Методичні «родзинки» онлайн-тренінгу з медіаграмотності «Будь у тренді: МІГ в online!» : практичний посібник / за заг. ред. В. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 96 с.
 7. Кучерук О. А. Інтеграція комп'ютерних методів у традиційну систему організації самостійної роботи учнів з української мови. Вісник Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка. 2011. № 57. С. 72 – 75.
 8. Надутенко М. В. Віртуалізовані лексикографічні системи та їх застосування у прикладній лінгвістиці : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 10.02.21 / Київ., 2016. 22 с.
 9. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
 10. Семенов О. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування професійної компетентності майбутніх учителів. Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : збірник наукових праць. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2006. С. 596–600.
 11. Семенов О. М. Фахова підготовка майбутнього вчителя у вимірах крос-культурного діалогу. Порівняльна професійна педагогіка : науковий журнал / Київ ; Хмельницький : Хмельницький національний університет. 2014. № 3, т. 4. С. 38–43.
 12. Широков В. А. Феноменологія лексикографічних систем : монографія. Київ : Наукова думка, 2004. 327 с.
 13. Hreb, M., Hrona, N., Kulyk, O., Ovsienko, L., Chemonina, L. (2019). Tools for Electronic Language Pedagogy in the Training System of a Future Primary School Teacher. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), с. 186-196. URL: [doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2227](http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2227) (Дата звернення 15.12.2019).

Світлана Гуржій,
викладач,
Відокремлений структурний підрозділ
«Машинобудівний фаховий коледж
Сумського державного університету»

**ВАСИЛЬ СТЕФАНИК. НОВЕЛА «КАМІННИЙ ХРЕСТ» –
ПСИХОЛОГІЧНЕ РОЗКРИТТЯ ТЕМИ ЕМІГРАЦІЇ. ІДЕЯ
НЕРОЗРИВНОЇ ЄДНОСТІ ІВАНА ДІДУХА З РІДНОЮ ЗЕМЛЕЮ
(план-конспект інтегрованого заняття-практикуму)**

Тема: «В Україну линуть журавлі...». Василь Стефаник. Новела « Камінний хрест» – психологічне розкриття теми еміграції. Ідея нерозривної єдності Івана Дідуха з рідною землею.

Мета: розвивати вміння студентів висловлювати свої думки щодо прочитаного, уміння співставляти історичні та літературні факти, робити висновки та узагальнення; розвивати соціальну, полікультурну, комунікативну компетентності; ознайомити студентів з історією написання новели, розкрити ідейно-художній зміст твору; прищеплювати студентам шанобливе ставлення до загальнолюдських цінностей.

Обладнання: підручник, портрет письменника, доповідь, фрагменти кінофільму «Камінний хрест», презентації студентів, викладача, ілюстрації до твору, карта.

Тип заняття: засвоєння нових знань (інтегрований – українська література, історія)

Компетентності з ІМГ, які розвиває позакласний захід:

- **КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ:** уміння обґрунтовувати власну позицію; уміння оцінювати та інтерпретувати події; уміння проводити паралелі з теперішнім часом.

- **ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ:** уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами; уміння відрізняти факти від суджень; уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.

- **ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ:** уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.

- **РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ:** уміння використовувати медіа для соціального блага.

Перебіг заняття

I. Мотивація до навчання. Оголошення теми та мети заняття.

II. Організаційний момент

Перевірка домашнього завдання (слайд № 1)

Добрий день, студенти!

Хіба то не у серці скрипіло дерево життя,

Формуючи крізь роки свою крону?

Щороку то цвіте, то листям опада,
І у гіллі гніздяться злі ворони.
Хіба то не в душі тривожно так було,
Так боляче, так зле і навіть гірко,
Що все в житті було, було і одцвіло,
Лиш спогади лишились наче вітер?

Дерево життя В. Стефаника (український письменник, поет, громадський діяч, політик) – клен.

Клен – символ акуратної й чистої чоловічої краси; символ спокою і затишку, у ньому немає нічого агресивного і непередбаченого.

Саме таким був В. Стефаник.

За формою наше заняття буде урок-новела. А для того, щоб наш урок пройшов за законами жанру, давайте пригадаємо, що таке новела? Складемо кластер. *(Новела – невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом. – лаконізм; – яскравість і влучність художніх засобів; – напружений сюжет; – наявність чіткої композиції; – зведення до мінімуму персонажів; – несподівана розв'язка)*

Сьогодні ми продовжимо вивчати новелу «Камінний хрест», протягом заняття будемо спостерігати над головною проблемою, яка порушена в новелі – проблема еміграції селян.

Звучить пісня «Чуєш, брате мій»

Журавлі відлітають у вирій. Відлітають, щоб ніколи не повернутися. Хто ж ті журавлі...

Скласти кластер до біографії письменника

Повторення відомостей про новелу

• **Звучить пісня Б. Лепкого «Чуєш, брате мій».** (слайд 2)

Викладач: Здається, й кам'яне серце здригнеться, коли почує цю пісню. Стільки в ній невимовного болю, глибокого відчаю. Чому так печально звучить журавлине курликання? (слайд № 3)

Журавлі відлітали у вирій. Відлітали, щоб ніколи не повернутися. Безмежна туга і печаль розноситься по світу від того плачу журавлиного. І ось уже більше століття минуло тому, здається, вічному і безконечному пташиному лету, а зранене серце щемить і тужить; і скочується пекуча скорботна сльоза у роз'ятрене серце матері – України. Для неї однаково дорогі всі її діти, де б вони не жили. І неможливо виміряти, осягнути її, нашу і їхню тугу. Хто ж ті журавлі, що не змогли дочекатися весни на Батьківщині, відлетіли у вирій і так надовго там залишились? Це наша українська родина, розкидана по Америці, Бельгії, Бразилії, Канаді, Новій Зеландії. Та хіба перелічиш всі її притулки?

(слайд № 4)

Живуть землі співучої сини

В Америці, Канаді й Аргентині.

Їм сняться рідні села і лани,

І очі мавок, незбагненно сині.

Летять роки, як сиві журавлі,
Немов журба, сльоза лягла на вії,
І не дає заснути до зорі
Щемлива, наче пісня, ностальгія...

Ця пісня болю і муки звучить не випадково, бо співає її Квітка Цісик – американська співачка українського походження, яка мріяла потрапити в Україну. (слайд № 5)

Квітка Цісик народилася 4 квітня 1953 р. у Квінті (Нью-Йорк, США) в сім'ї післявоєнних емігрантів із Західної України Іванни та Володимира Цісиків. Батько Квітки був скрипалем, музичну освіту здобув у Львові, з 1942 р. по 1944 р. був концертмейстером Львівського Оперного Театру, а після еміграції викладав в Українському музичному інституті в Нью-Йорку. Саме батько вчив її грати на скрипці ще з п'яти років. З дитинства Квітка дуже любила співати. 1983 р. Квітка з матір'ю відвідали Україну, тоді її пісні ще заборонено було крутити по радіо, дуже мріяла дати серію концертів вже на незалежній Україні. Але 1998 року Квітка зів'яла, не доживши до свого дня народження, 4 квітня, кілька днів. Рак грудей - хвороба, що забрала і її маму, і сестру.

- Яка ж сила примусила розійтися наш український народ по світу? Яка ж сила змогла розбити долю наших братів-українців?

Ще будучи студентом Краківського університету В. Стефаник стає свідком першої хвилі української еміграції. Запеклися в мозку і серці страдницькі обличчя тих, хто назавжди відправлявся на чужину під тужливий стогін-спів.

(слайд № 6)

Наше заняття має загадкову назву “В Україну линуть журавлі”... Мабуть, ви уже зрозуміли, про яких журавлів піде мова на уроці.

Розгорніть зошити, запишіть тему (на слайді № 7)

Епіграфом до нашого уроку слугують слова Василя Стефаника:

«Чи кожен здатний винести свій хрест,

Ще за життя не лігши в домовину»

Проблемне питання уроку:

«Еміграція – це зрада чи необхідність, прагнення людини до самореалізації»(слайд № 8)

Студенти заздалегідь поділені на три групи, кожна група одержала завдання

I. Експерти з історії та географії.

II. Експерти з літературознавства.

III. Експерти із сучасної літератури.

Розпачливе волення тисяч душ кліщами давило серце В. Стефаника, щоб потім вихлюпнути слізьми кривавий «Камінний хрест».

Минають роки і століття, відходять у небуття покоління людей, змінюються їхні вірування і звичаї, а «Камінний хрест» не перестає хвилювати нас драмою людського серця. Чому? Риторичне запитання, чи не так?

Метод «Вільний мікрофон»

- Як ви розумієте значення вислову «нести свій хрест»? (слайд № 9)

У Альбера Камю є поезія «Привид хрестів», у якій ідеться про те, як один чоловік роздумував над своєю важкою долею. Одного разу йому приснився сон, що опинився він посеред дивовижної галявини, де було багато хрестів. І тут підходить до нього Господь і каже: «Ти хотів легкого хреста, он – бачиш, скільки їх, іди і вибери один по своїй ноші». Ходив чоловік, придивлявся до них, бачив дивовижної краси хрести золоті і срібні, але жоден з них не підходив йому. І раптом трапився йому маленький дерев'яний. Зрадив чоловік, бо якраз по ньому був цей хрест. А коли добре придивився, то побачив там своє ім'я.

Отже, кожен у цьому житті несе свій хрест. Велетням духу роковано впродовж усього свого життя нести хрест вселюдської муки. Стефаників хрест аж почорнів з розлуки, бо пустив він свою душу в душу народу. І людський біль цідився крізь його серце і ранив до крові, застерігаючи: «Не пиши так, бо вмреш». Він писав тяжко і страшно, ніби витесував потужною рукою пам'ятник своєму народу. А з його роз'ятреної душі сочилася, темна, як кров, поезія болю, котру навіть хотів би забути, та не годен.

«Волів би-м дохтором стати й від смерті людей рятувати, ніж всі людські муки на папір згортати й серцем народним голосити, знаючи, що ліку й ради на це нема», – плакав Василь над домовиною свого батька.

Наш урок можна назвати ще уроком історичної правди, бо В. Стефаник, творчість якого ми зараз вивчаємо, у своїх творах «дбав про правдивість кожної деталі». Він писав тяжко і страшно, ніби витесував потужною рукою пам'ятник своєму народу (за О. Кобилянською)

II. Актуалізація опорних знань і умінь студентів

1. Робота зі словником літературознавчих термінів

(слайд № 10)

Словничок нових понять :

Діаспора (з грец. – розсіювання) – розсіювання по різних країнах народів, вигнаних за межі завойовниками.

Міграція – переселення народів у межах однієї країни в іншу.

Імміграція – в'їзд чужоземців до будь – якої країни на постійне проживання.

Еміграція – переселення із своєї Батьківщини в іншу країну, зумовлене соціально – економічними, політичними або релігійними причинами.

У творчості В. Стефаника відчуваються риси нової творчої манери, напряму — модернізму, зокрема експресіонізму.

(слайд № 11)

Експресіонізм (від франц. Expression – вираження). На межі XIX–XX ст. в європейському малярстві, а згодом і в музиці та літературі на противагу імпресіонізму в утверджується новий стиль – експресіонізм (слайд № 12). До найвизначніших експресіоністів належали художники: голландець Ван Гог, французи Поль Сезанн, Поль Гоген, німецький композитор Ріхард Штраус, австрійський письменник Франц Кафка (слайд № 13). В українській літературі цей стиль започаткував Василь Стефаник.

Експресіоністи виробляють новий тип психологізму, вони намагаються не атомізувати, розщеплювати психіку людини, а знаходити спільну основу (частку

Творця) в людині, рослині, тварині – в усій природі. Експресіоністи висували перед собою завдання проникнути не в реальний світ речей і явищ, а у світ незримий, духовний(слайд № 14).

Основні ознаки експресіонізму:

- увага до простих характерів;
- прагнення віднайти першовитоки, корені зла в людському суспільстві;
- заглиблення у проблему вини і кари;
- дослідження сенсу страждання і смерті людини;
- висвітлення протилежних понять «прекрасне – потворне»;
- захоплення ідеєю всезагального взаємозв'язку всього сущого.

Творці цього літературного стилю відродили давню істину: не можна навіть квітку зірвати, щоб при цьому не стривожити зорі, бо весь Космос є нерозривною цілісністю.

Так само, як кинутий у воду камінь збурює увесь ставок, так Іван з конем, працюючи, залишає за собою.

Експресіоністичні елементи у новелі.

-Чому твір В.Стефаніка «Камінний хрест» належить до експресіоністичних? (слайд № 15)

Метод «Фішбоун»

(В. Стефанік не розглядає економічних відносин у селі, не розповідає про долю емігрантів. Він акцентує увагу на душі героя, почуттях, душевних муках селянина, викликані розлукою з селом, тобто на внутрішньому світі героїв. Мова героїв уривчаста, нервова, фрази динамічно-експресивні, є багато образів-символів. Ці ознаки зближують твір з явищами європейської прози, які дослідники відносять до експресіонізму.)

2. Слово викладача.

Я дуже б хотіла, щоб ви зрозуміли психологію галицького селянина к.ХІХ – п. ХХ ст., а також прослідкували за змінами душевного стану емігранта, наростанням болю, туги, розпачу через трагедію розлуки з рідною землею. Детальніше розкриємо внутрішній стан головного героя, пов'язаний із переселенням до Канади, з'ясуємо причини еміграції, попрацюємо над особливостями образів – символів у новелі «Камінний хрест»

3. Виступ експертів з історії та географії про причини еміграції (слайд № 16).

1. Суспільно-політичне життя галицьких українців наприкінці 19 ст. було ознаменоване ще однією цілковито новою подією, яка мала важливий вплив на національний рух. Ідеться про початок масової еміграції українських селян до Америки, здебільшого до Канади і США, менше – до Бразилії та Аргентини. Окрім того, селянство виїжджало на сезонні заробітки до Німеччини, Чехії, Румунії, Данії, Франції, Бельгії та у прикордонні російські губернії. Але для розвитку національного життя найбільше значила постійна еміграція. Її масштаби сильно зросли на початку 20 ст. Якщо в 1890 – 1900 рр. з Галичини емігрувало 78000 чоловік, то впродовж першого десятиріччя 20 ст. виїхало понад

224000 осіб. Еміграція полегшила становище селян, оскільки вона дещо пом'якшила проблему аграрного перенаселення.

Підраховано, що з 1890 по 1913 р. число емігрантів дорівнювало майже третині всього приросту населення за цей період (слайд № 17)

2.Гнані голодом і безземеллям, галицькі селяни поселялися на чужих землях, де виникали цілі краї, заселені українцями. Спочатку еміграція викликала почуття страху серед галицько-українських політиків, оскільки її масовість створювала враження, що зникає головна опора національного руху – українське селянство. Але вона несподівано обернулася доброю стороною: американські емігранти і європейські сезонні робітники велику частину заощадженого заробітку переказували додому. Кінець 19 – початок 20 століття ознаменувався для Галичини посиленням еміграції внаслідок мізерної платні за 17–18-годинний день улітку, роботу «за сніп» та інші кабальні форми визиску й безправ'я.

В. Стефаник не раз чув скарги селян на те, що земля родить лишень три колоски: один цареві, один шинкарю, один панові й попу, а четвертого для мужика не було. «Усі вони... ноги збивали, досвітками вже по росі ходили, а четвертого колоска не доробилися». Щастя та достаток трударі сподівалися знайти за океаном.

Західноукраїнського селянина знала вся Європа. Селяни працювали на шахтах Франції, Бельгії. Уряди США, Канади, Бразилії заохочували масове переселення з-за кордону. На кінець XIX ст.. українська громада в США нараховувала 200 тис. чоловік, українська громада Канади – 24 тис.

(слайд № 18)

1. Канада посідає 2 місце на американському континенті за кількістю українців, що проживають там. Значними центрами проживання українців є міста Едмонтон (60 тис. чол.). Вінніпег (35 тис. чол.)

3.Коли почувеш ти в тиші нічній
Залізним шляхом стукотять вагони,
А в них гуде, шумить, пищить, мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зітхання і гіркий проклін,
Тужливий спів, дівочії дисканти,
То не питай: Се поїзд – звідки він?
Кого везе? Куди? Кому вздогін?
Се – емігранти.
Коли побачиш – на пероні десь
Людей, мов оселедців тих, набито,
Жінок худих, блідих, аж серце рвесь,
Зів'ялих, мов побите градом жито.
Мужчин понурих і дітей дрібних
І купою брудні, старії фанти
Навалені під ними і при них,
На лицах слід терпінь, надій марних,

Се – емігранти.

Ця поезія Івана Франка з циклу «До Бразилії» є співзвучною з новелою Василя Стефаника «Камінний хрест», яку розглянемо на уроці. Новела має свою історію написання.

Викладач. Тим, хто відвідає рідне село письменника Русів на Івано-Франківщині, земляки обов'язково покажуть на одному з високих пагорбів кам'яний хрест, що його поставив бідняк Дідух перед від'їздом до Канади.

Розповідь студента про село Русів.

Виступ експертів з літературознавства про історію написання новели
Звучить гуцульська мелодія (слайд № 19)

1. Запрошую до віртуальної екскурсії на батьківщину Василя Стефаника

(презентація студента)

(слайд № 20, 21, 22 («Біленький палац», Тому Русів – це не лише й родове село письменника, а й батьківщина більшості його героїв.), 23 (В'їзд до села Русів, ... себто – за меморіальним музеєм), 24 (Камінний хрест, ... лише один не наважилися чіпати) 25 (Родинне поховання)

Історія написання

(слайд № 26)

Коли Василь Стефаник навчався у Кракові, йому доводилося спостерігати, як мандрують у світи його земляки – емігранти. Враження було гнітюче, розпачливе:

«Еміграція! Я бачив і ще бачив тут, на двірці, тоту еміграцію. Гонить їх голод з дому за світові води... Море сліз, ціле пекло муки!..»

Темні селяни, які ніколи раніше не були за межами свого повіту, тяжко орієнтувалися у чужому краю, ставали жертвами обману, шахрайства, не вміли себе обстояти. Ситуація ускладнювалася тим, що емігрантами були переважно заможні господарі, які в селі мали повагу й авторитет, а, тут, у безнадійному чеканні, їх принижували, вважали «бидлом», не мали за людей.

На Краківському вокзалі, проводжаючи земляків у далеку Америку, Стефаник бачив сині, спечені губи, підпухлі від плачу дитячі очі, чув захриплі від голосінь та зойків голоси матерів.

У листі до своєї дружини Ольги Гаморак від 21 квітня 1899 року він пише:

«У п'ятницю приїхало їх 800 душ ранісінько, не вилізли з возів, але випадали, не сідали до другого поїзду, але здобували його штурмом. Жінки бігали і верещали за згубленими дітьми, урядники одного – двох мужиків силоміць пхали до воза, хоть той молив їх, що жінка з дитиною десь пропала, а публіка дивилась на то і перестрашено питалася, що то є і хто лишився на тій землі, що емігранти покинули».

Такі картини Стефаник часто спостерігав, вони мучили його, не давали не тільки спати, а й жити. Новела «Камінний хрест» і стала тими «муками, сльозами та кривавим криком» народу, які письменник передав через монолітний образ Івана Дідуха.

Новела була написана в лютому 1899 року. Сам письменник дуже любив цей твір. Саме в цьому творі він найбільше порушує питання еміграції.

Прочитавши новелу «Камінний хрест», Ольга Кобилянська писала Стефанику:

«Страшно сильно пишете Ви. Так, якби-сьти витесували потужною рукою пам'ятник для свого народу... Гірка, пориваюча, закривавлена поезія Ваша, котру не можна забути...»

Наприкінці 60-х – на поч. 70-х років XIX століття почався масовий рух з українських земель, якому судилося відіграти таку значну роль у житті нашого народу та народів, що приймали еміграційний потік.

Саме 7 вересня 1891 року ступили перші українці на землю країни Кленового листу. Ними були Василь Єленяк та Іван Пилипів, галицькі селяни з Несилова Івано – Франківської області, які переїхали в Канаду на пароплаві «Орегон».

Вони були перші. А за ними одна одну доганяли хвилі переселення. Прибувши до Вінніпегу, шукали за землею в Маніботі, працювали у фермерів.

На Різдво того ж 1891 року Пилипів був уже вдома. До нього підходили люди, як звичайно, розпитували: як і що?

- Тікайте звідси, тікайте, бо тут землі не маєте, а там земля. Ви тут попихачі, а там будете господарями, – говорив він.

Новела написана на основі реальних подій. Прототипом Івана Дідуха була реальна особа – русівський селянин Стефан Дідух(слайд № 27), який дійсно виїхав до Канади і листувався з письменником. Через 36 років після написання новели Стефаник у листі до онука Стефана Дідуха писав: « Зараз по їх від'їзді я написав оповідання «Камінний хрест», де є дослівні думки Вашого небіжчика діда майже в дослівнім наведенню. Це, так сказати, мій довг, сплачений Вашому дідові в українській літературі, він, же, ваш дідусь, мав в моїй молодості великий вплив...» Письменник замінив ім'я Стефан на більш поширене Іван, а камінне поле замінив більш виразним образом безплідного горба.

III. Робота над текстом новели « Камінний хрест»(слайд № 28)

1. Випереджувальне завдання.

Сюжетно-композиційні особливості новели.

I група (студенти 1 ряду)

Експозиція

Зав'язка

II група(студенти 2 ряду)

Екскурс у минуле (позасюжетний елемент)

Розвиток дії

III група(студенти 3 ряду)

Кульмінація

Розв'язка

Перегляд фрагменту уривку з фільму «Камінний хрест» (слайд№ 29)(праця Івана на горбі, епізод з будяком). Будяк, який вп'явся в Іванову ногу, є виразом прокляття землі через людський переступ. Отож, потворне, як бачимо, виконує у новелі кілька функцій:

- 1) допомагає повно виявити об'єднаний у цілість колорит справжнього життя (де переплетене і гарне, і бридке);
- 2) натякає на причину людських страждань на землі;
- 3) глибше розкриває красу людського існування, яка може здійснюватися тільки в єдності з усім довколишнім світом.

Тут зростається естетично відворотне з вітальним і духовно прекрасним. Бо лише відчуття єдності з космосом, рідною землею та близькими людьми (родиною) наповнювало змістом Іванове життя, давало йому радість і щастя. Він полюбив свою тяжку працю і свій горб, з якого зробив родюче поле.

Слово вчителя

В експозиційному першому розділі відразу ж показано, як людське життя Івана пливе одним потоком з художнім. Бо ж обидва – і господар, і його єдиний кінь, - одягли шлеї, на обох набухли жили, коли вони возили гній на той « горб щонайвищий і щонайгірший над усе сільське поле».

Експозиція

Розповідь про повернення Івана Дідуха з 10 років служби у війську, про горб, що залишився йому у спадок. Тяжка праця на горбі.

Іван Дідух мав на господарстві одного коня і впрягався разом із ним. У спадок від батьків йому лишився горб...

Викладач: Навіщо автор зіставляє психологічний портрет Івана Дідуха із описом коня?

Студент: Автор показує, як людське життя плине одним потоком із художнім

Викладач: Чому саме Іванові доводиться так тяжко працювати і чи випадково автор вів у текст таку художню подробицю, як будяк, забитий у порепану Іванову п'яту?

Студент: Очевидно що це кара Господня за первородний гріх людини. (Біблія, Буття, 3) (зачитує)

Викладач: Як у І р. Новели розкривається тема єдності людини і довкілля, всього світу?

Студент: Через експресію спільного руху коліс воза, кінських копит і «широчезних п'ят Іванових, »що викликає гойдання придорожнього бадилля.

Викладач: Чому письменник порівнює постать Івана з велетнем?

Студент: Іван-велетень, бо оживляє, скеровує все довкола й об'єднує його в одну нерозривну цілість – виконує місію співтворця Всесвіту.

Зав'язка

Прихід гостей до хати Івана. Прощання з односельцями. Зізнання Івана у тому, що самому тоскно на душі.

Викладач: Чому Іван «спросив» ціле село? Які почуття переповнюють селянина ?

Студент: Іванові дуже сумно на душі , бо прощається із селом навіки.

Екскурс у минуле

Розповідь Івана про те, як сини дійшли до думки про виїзд. "Два роки нічого в хаті не говорилось, лише Канада та й Канада...". Він дуже жалкує, що молодь не хоче триматися землі своїх пращурів.

Викладач: Що стало причиною еміграції родини Дідуха? Чи вірить він, що на чужині знайде щастя?

Студент: Іван не вірить у щастя на чужині. Про це свідчать такі слова: «...Видиш, де твоя дорога та й твоя Канада? Отам!» І показав їй через вікно могилу. «...Підемо світами і розведемося на старість, як лист по полі»

Рефлексія:

Викладач: Чим для Івана є розлука з рідною землею?

Що переважило в Іванові – любов до рідного краю чи любов до дітей?

Чи можемо ми за це осуджувати Дідуха?

Розвиток дії

Гості пригощаються, ведуть розмови. Іван з Михайлом співають, як у молоді літа.

Викладач:

Чи не видається вам дивним прохання Івана до односельців найняти службу за цілу сім'ю Дідухів? За що люди в селі шанують Івана? (народна мораль і етика)

Чому горб, на якому вік свій збув, такий дорогий селянину?

Студент: Іван Дідух увібрив у себе характер і мораль свого народу-хлібороба, його мудрість і почуттєвість. Кожне його слово – як важка сльоза, сповнена ніжної любові до рідної землі і нестерпного болю розлуки з нею.

Викладач: Складіть «ланцюжок» зміни настроїв, почуттів героя за розділами (усно)

(сум – жаль – бажання сповідатися – печаль за молодими літами – відчай – напівбожевільний стан горя).

Кульмінація

Син нагадує батькові, що пора виходити. Люди плачуть. Іван з дружиною пускаються в танок. Сини силоміць виносять обох з хати.

Викладач: (Перегляд фрагменту уривку з фільму «Камінний хрест» (слайд № 30) (танець). Яке враження справляє танець Дідуха на односельців? Що символізує танець у кульмінації твору?

Студент: Танець – символ трагізму і розпачу – прощання із рідним краєм.

Розв'язка

Односельці проводжають сім'ю Дідухів. Іван іде танцюючи. Уся процесія зупиняється біля хреста, що Іван поставив на горбі. Чоловік каже жінці, щоб знала, що там викарбувані їхні імена.

Викладач: Як ви розумієте образ-хреста, що він уособлює? (важку долю народу-трудівника)

Студент: Він-пам'ятник тисячам українським селян, які так і не повернулися додому, засіваючи своїми кістями чужі землі.

Спробуємо дізнатися більше про самого Івана Дідуха, щоб зрозуміти його трагедію.

2. **Інтерактивна гра «Інтерв'ю з Іваном Дідухом»** (декілька студентів виступають у ролі журналістів, а у ролі Івана по черзі виступають інші студенти. Завдання: якомога ближче до тексту дати відповіді на поставлені запитання, по можливості використовувати цитати) (слайд № 31)

Журналіст: «Шановний Іване, розкажіть про вашу тяжку працю на горбі?»

Іван Дідух: «Мене завжди пам'ятали в селі газдою, відтоді мав усе лиш одного коня і малий візок із дубовим дишлем. Коня запрягав у під руку, сам себе в борозну; на коня мав ремінну шлею і нашильник, а на себе накладав малу мотузяну шлею. Нашильника не потребував, бо лівою рукою спирав, може, ліпше, як нашильником.

То як тягнули снопи з поля або гній у поле, то однако і на коні, і на мені жили виступали, однако нам обом під гору посторонки моцувалися, як струнви, і однако з гори волочилися по землі.»

Журналіст: «Іване, як і чому вас називають у селі?»

Іван Дідух: «А ще мене кличуть в селі Переломаним. Маю у поясі хибу, бо все ходив схилений, як би два залізні краки стягали тулуб до ніг. А сталося це зі мною так: сонце пражить, а я колінкую з гноєм наверх, аж шкіра з колін обскакує. Піт із-за кожного волоска просік, та й так ми солоно в роті, аж гірко. Ледви я добивси на гору. А на горі такий вітрець дунув на мене, але такий легонький, що аж! А підіть же, як мене за мінуту в попереці зачело ножами шпикати – гадав-сми, що минуси!

Від цієї пригоди я ходив усе зібганий у поясі, а люди прозвали мене Переломаний».

Журналіст: «Чому ви не хочете їхати до Канади?»

Іван Дідух: « Я певен, що Канада – це могила для мене і дружини. Ось що я казав жінці: «Не хотіла-с іти на цу Канаду, то підемо світами і розвіємоси на старість, як лист по полі. Бог знає, як з нами буде... а я хочу з тобов перед цими нашими людьми віпрощитиси. Так, як слюб-сми перед ними брали, та так хочу перед ними віпрощитиси з тобов на смерть. Може, тебе так кинуть у море, що я не буду видіти, а може, мене кинуть, що ти не меш видіти, та прости ми, стара, що-м ти не раз догорив, що-м, може, ті коли скривдив, прости мені і перший раз, і другий раз, і третій раз».

Журналіст: «Іване, що ви залишили після себе на рідній землі?»

Іван Дідух: « Камінний хрест зі своїм та жінчиним ім'ям, що поставив я на глиняному горбі, який усе своє життя обробляв тяжкою працею. Цей хрест – пам'ятник страждань сотень тисяч галицьких українців, що їх злидні погнали за океан. Ось що я сказав своїй пташці: «Видиш, стара, наш хрестик? Там є відбито і твоє намено. Не біси, є і моє, і твоє...»

3. **Мова твору**

Викладач. Чи важко було читати новелу? Які слова й чому виявилися для вас незнайомими? Як називаються слова, які вживають у мові представники певного регіону? (Діалекти)

У новелі В. Стефаник використовує покутську говірку.

«Це була його індивідуальна мова, не вивчена в школі, не засвоєна з книжок, не подібна до часописної мови. Його власна, з Русова родом, з тамошніх людей» (Б. Лепкий).

— З якою метою вживають у мові художньої літератури діалекти?

Діалектні слова вживають у мові художньої літератури з певною стилістичною метою (для відтворення місцевого колориту, для індивідуалізації мови персонажів) (слайд № 32).

Пояснення діалектних слів.

- Банно – шкода
- Банувати – тужити
- Віпуцувати – виходити, вичистити
- Гельт – гроші
- Зіцірувати – муштрувати
- Кранкати – каркати, накликати біду
- Кривати – шкутильгати
- Мацуватися – натягатися
- Мапа – географічна карта
- Патороч – клопіт, морока
- Пляцком – ниць
- Політок – врожай
- Секвертант – збирач податків
- Хорбак – хребет, спина
- Цайговий – із дешевої фабричної шерстяної тканини
- Штука – хитрість
- Туск – жаль, туга

4. Робота з текстом (Цитатний план за розділами)

З кількох розділів складається новела? (7 розділів)

I розділ

"Отакий був Іван, дивний і з натурою і з роботою".

Яким же був головний персонаж новели?

Які художні деталі свідчать про те, що працював він неймовірно важко?

Що ви знаєте про попереднє життя Івана?

Чому не кидав того "тяжкого" горба, який забирав усі його сили?

Якою вам бачиться вдача Дідуха, його риси характеру?

II розділ

"Спросив Іван ціле село".

Навіщо все село?

Які почуття переполюють душу селянина?

Що спонукає чоловіка згадати минуле, сповідуватися перед односельцями, гримати на дружину?

III розділ

"Ця земля не годна кілько народу здержіти та й кількі біди вітримати".

Що стало причиною еміграції Івана Дідуха та його земляків?

Чи вірить Іван, що на чужині житиме щасливо?

Які слова передають трагізм, душевне сум'яття емігранта?

IV розділ

"...аби-сте мені мого хреста ніколи не минали".

З яким проханням звертається Іван Дідух до односельців?

Чому піщаний горб є для нього таким дорогим? За що люди шанують Івана Дідуха?

4. Перегляд фрагменту фільму (прощання Івана та його родини з рідним селом)

V розділ

"Всякої бесіди було багато".

Як створює автор ефект багатоголосся в Івановій хаті?

Прочитайте уривок від слів: "В шум і гамір, і зойки" до - "Дрожить подертими берегами, як перед смертю".

Які образи вразили вас у цьому уривку? Розкрийте психологічний стан Івана, описаний удвох останніх абзацах цього розділу.

VI розділ

"...вже час виходити до колії..."

Чи легше стало Іванові після прощання та гулянки з односельцями?

Якими художніми деталями передано біль і тугу селянина?

Яке враження справляє танець Івана Дідуха на односельців? А на вас?

VII р о з д і л (слайд № 33)

"Видиш, стара, наш хрестик?"

Розкрийте символ *камінного хреста* як назви твору.

- як ви думаєте, розбагатіє Іван на чужині?

- чи буде щасливим Дідух у чужому краї?

Іван – звичайний представник галицького селянства. Він працьовитий, його поважають у селі. Дідух витратив свою силу на горб, так, на горб "щонайвищий і щонайгірший над усе сільське поле", що його отримав він у спадщину від батьків, на нього витратив селянин молодечу силу, на ньому скалічився, постарів і став господарем. Не багатцем, але свій шматок хліба був. А тепер, на старість літ, господарство, налагоджене такою каторжною працею і неймовірними зусиллями, Іван добровільно залишає. "Ця земля не годна кількох народів здержати та й кількох бід витримати", - звучить розпач у словах селянина. Для героя розставання з рідною землею - трагедія. Пройнятий страшною тугою, Дідух почував себе як камінь, викинутий хвилиною на берег. Та й весь він наче закам'янів.

Картини прощання, сповіді, жалібний спів, божевільний танець - все це намагання автора показати читачеві народну долю, людське горе і водночас сподівання трудівника на краще майбутнє.

Василь Стефаник - великий знавець психології людини в її найкритичніші хвилини життя. Письменник часто подає свого героя в ситуації відчаю, розпуки, захмеління з горя, тобто в такому стані, коли наболіло виривається назовні. Камінний хрест зі своїм і жіночим іменами, поставлений Іваном Дідухом на глиняному горбі, став пам'ятником не лише його родині, а й всім тим

трудівникам, які виїздили до "Гамерики" й Канади, котрі асоціювалися у Стефаніка з могилою, став символом трагізму життя селянина-бідняка, емігранта.

5.Робота над образами-символами (Метод «шести капелюхів» Едворда де Боно)

Білий капелюх

Символ — це предмет або слово, яке умовно виражає суть певного явища. Предмет, знак стають символами, коли їх наділяють додатковим, винятково важливим значенням. Значення символу домислюється, тому його сприйняття залежить від читачів.

Образи-символи у творі. (Горб, хрест, прізвище героя, камінь, поріг, хата, танець)

Чорний капелюх

Дуже важко сприймаються образи-символи:

Символічною є назва новели «**Камінний хрест**». Назва неоднозначна.

• Це масивний хрест, споруджений Іваном Дідухом на піщаному схилі як пам'ять про себе.

• Хрест – символ непосильної, нелюдської праці.

Фразеологізми:

Нести свій хрест (доля)

Поставити на чомусь хрест (покінчити).

• Нести важкий хрест має, крім прямого значення, ще й переносне — мучитись.

• Селянський хрест не просто важкий — він камінний.

• Хрест пов'язаний з образом «далекої могили».

Камінний хрест - пам'ять, печаль, частка героя, відчай та ін

Хата – знак душевного стану людини (хата заридала).

Поріг – символ рідного краю.

Горб – тяжка праця, безвихідь, рідна земля та ін

Осінні листки - сум, печаль.

Могила – кінець тілесного життя.

Танець – символ трагізму й розпачу під час прощання з рідним краєм.

Прізвище головного героя - хліб, сніп, основа життя, українство та ін.

Жовтий капелюх

Викладач. Які переваги, цінності образів – символів?

Василь Стефанік надзвичайно переконливо переплітає трагедію Івана Дідуха з трагедією всього краю, який несе камінний хрест нестатків і відчаю. Поступово стає зрозуміло, у чому найголовніша сила образу Івана: в ньому втілений образ цілого народу, який прагне власним трудом заробити собі і своїй родині добробут.

Червоний капелюх

Викладач: в одному з листів до Стефаніка О. Кобилянська писала «Стискаю міцно вашу руку, ту, котра так сильно малює двома фарбами. Чорною і тою, що її лілія носить». Як би ви розшифрували цей поетичний вислів? Де ж та фарба, що лілія носить, у «Камінному хресті»?

Студент 1 – Колір лілії – білий, означає чистоту, лілію малюють на іконах Матері Божої.

Студент 2 – Білий колір у «Камінному хресті» – це колір надії сім'ї Дідухів.

Студент 3 – Омріяне Іван майбутнє було білого кольору.

Студент 4 – Сім'я Дідухів залишала село коли падав сніг, він теж білого кольору, з його появою відбуваються зміни в природі і душі людини.

Зелений капелюх

Викладач. Як на вашу думку, склалася доля Івана Дідуха, що є прототипом Стефана Дідуха?

Документальні дані свідчать, що Стефан Дідух, прототип Івана Дідуха, приїхав до Канади навесні 1899 року і прожив там 12 років, але туга за рідним краєм не минала. Помер він 29 січня 1911 року в місцевості Гіллі Ярд на 75 році життя. Тіло його поховане на чужині, а душа залишилася в Україні, біля отого камінного хреста.

Синій капелюх

Викладач. У чому полягає символічність новели

Символічність новели (викинутий на берег камінь, могила – Канада, камінний хрест) ліризує її, наповнює внутрішньою силою, що дихає людяністю і любов'ю. Камінний хрест – це символ, що уособлює важку долю людини, а відтак і народу. Він – пам'ятник тисячам українців, які так і не повернулися додому, так і не здобули омріяного щастя – долі в чужих краях. Чимало українських емігрантів занедужало, загинуло в дорозі, чимало їх, знесилених фізично і пригнічених морально, так і не знайшли притулку на чужині.

(слайд № 34)

Метод «Символ твору» (Намалюйте предмет, який символізував би твір чи був би символом літературного героя; визначте колір настрою)

6. Міні-диспут - Еміграція була порятунком чи тільки пошуком порятунку?

- Чи є камінний хрест пам'ятником українській нації?

- Еміграція – це зрада чи необхідність, прагнення людини до самореалізації?

Викладач. Це було наприкінці 19 – поч. 20 ст. Що ж змушує наше населення емігрувати сьогодні, які причини виникли у 21 столітті, що змусили націю залишати свій рідний край? (слайд № 35)

Експерти із сучасної літератури (презентація)

На початку 90-х років в Україні склалося тяжке економічне становище. Багато фабрик і заводів почали затримувати виплату заробітної плати, а деякі підприємства і зовсім закривались. Ці причини і ще багато інших змусили наших земляків покинути рідну землю і сім'ю, шукати більшого заробітку за кордоном. Цими країнами стали Італія, Португалія, Греція, Іспанія...

Нелегка доля чекала заробітчани за кордоном — приниження гідності, зневага, торгівля людьми, використання людей тільки як дешевої робочої сили.

Про те, як живеться нашим землякам за кордоном, які труднощі їх супроводжують і який вони відчують душевний біль за рідною Землею, за сім'ями, за друзями, можна зрозуміти з творів наших письменників – сучасників: (слайд № 36) Надії Семенович «На паперті Колізею», (слайд № 37). Ореста Березовського «Інтернаймичка», (слайд № 38) Марії Матіос «Армагедон уже відбувся».

До вашої уваги «Діалог крізь століття» (слайд № 39)

(Діалог між Василем Стефаником та Марією Матіос)

Ведучий: Василь Стефаник і Марія Матіос – між ними ціле століття, але це титани літератури, які вийшли із Західної України. Вони сміливо і рішуче відкинули правила політичної обережності й суспільних табу – і на свій страх і ризик здійснили жорстоку мандрівку в наше криваве, й не менш жорстоке історичне та сучасне пекло, в безодню, куди лячно зазирати. Марію Матіос часто порівнюють із В. Стефаником, називаючи її Стефаником в спідниці, але не можна проводити абсолютні паралелі між творчістю цих двох письменників. Стефаник у творі «Камінний хрест» змальовує родину, яка змушена шукати кращої долі на чужині, не знаючи, що їх там чекає. А Марія Матіос у творі «Армагедон уже відбувся» описує страждання старого батька, який чекає свою доньку – заробітчанку із Греції.

Стефаник: Багато хто називав мене «поетом загибаючого села. Але Я писав те, що серце співало. Кажуть, що я песиміст. Але це неправда. Я оптиміст. Але коли я найшов у ваших душах такі слова, що можуть гриміти, як грім, і світити, як зорі,— то це оптимізм».

Матіос: Василь Семенович, пишучи про душевні страждання Івана Дідуха Ви знали, що чужа земля – далека могила, бо рветься ота невидима пуповина якою український селянин з'єднаний зі своєю землею, краєм. У ваш час українці покидали землю в пошуках кращої долі, але в своїй душі нестримно рвалися до рідної оселі, землі.

Прошли роки. І я, письменниця сучасності, у своїй новелі розповідаю про сьогоднішніх трьох синів-круків, які злетілися до вмираючого батька, аби з металопукачами знайти скарби, а також 18 тисяч євро, які батько складав, бо ані копійки не витратив із того, що надсилала йому дочка. Світлана поїхала на заробітки в Грецію, але у своєму листі вона пише, що там, на грецькій землі, за кожною справою стоїть свій бог. Батько розчулено читає зворушливого листа дочки і ще більше розуміє, яких помилок наробив.

Стефаник: Справді, українських емігрантів чекала невідомість, а Україна навіки втрачала сотні тисяч розумних і талановитих дітей. І це була трагедія. Але найбільша трагедія у ваш час, коли руйнуються сім'ї, любов, довіра, сподівання на краще життя на Україні.

Матіос: Так жорстокий і нещасний час, коли люди однієї землі змушені змагатися одне з одним. Та чи збережуть вони цю пам'ять, якщо Армагедон уже відбувся?

Тож хай кожен з нас розумом своїм і серцем зрозуміє і відчує всі ті труднощі, які сьогодні випали на долю України, зуміє пережити їх, зуміє повірити в щасливе майбутнє рідного краю, народу.

Стефаник: Тож любіть Україну, дбайте про неї, Вона – наша мати. А матері – не вибирають.

Лист Івану Дідуху або В. Стефанику (або підтримати його, або засудити, допомогти порадою, висловити своє ставлення до його творчості...)

Студенти записують сенкан у зошити

Еміграція

Нова, непередбачена.

Лякала, манила, обнадіювала.

Віра в краще майбутнє.

Виїзд(слайд № 40).

Викладач. Так, причини ті самі. Можливість виїзду за кордон для багатьох сімей стала важливою складовою стратегії виживання сьогодні.

Багато людей доля закинула за межі України. Але вони ніколи не забувають рідну землю і думками завжди линуть до неї.

...рисвячую цей вірш усім, хто знесилений щоденними проблемами життя в Україні..., хто намірється закрити очі й бігти з рідної землі, яка, власне, тепер потребує кожного, щоб допомогти їй у такий важкий час. Прочитайте цей вірш і самі побачите, що у кожного з нас, хто проживає так далеко від України, є чи не найтяжчий камінь – туга за всім, що є рідне. Не залишайте Неньки в біді, бо совість, як і перша любов, завжди про себе в біді нагадає.

Вірш

Ти, друже далекий, не знаєш

Про тугу безмежну мою,

Не чуєш, як серце ридає, –

За чим, я тобі розкажу:

Ридає воно за літами,

Проживши отут, в чужині,

Ридає, що рідний край не з нами,

Що роки злетіли в журбі...

Живу, а душа вся німіє,

Бо тут – навіть сонце не те!

І небо не те – хоч синіє,

Холодне якесь, не моє...

Як десь я побачу калину,

Що квітне в канадськiм саду,

Згадаю мою Україну

Й непрошену витру сльозу...

Мій друже, шануй Батьківщину,

Вона, як життя, є одна!

Люби свою рідну Україну –

Багата чи бідна вона...

IV. Підсумок уроку

Трагедія, що відбулася століття тому в хаті героя новели Василя Стефаника Івана Дідуха, у його зболеній душі, душах сотень тисяч галичан, спонукає нас замислитися над сенсом життя, долею України власною. Висновок робіть самі.

Я лише хочу застерегти: якщо наважитесь на вирішальний крок, робіть його розважливо, бо тільки в ріднім краї навіть дим солодкий та коханий. І немає на світі іншої України, немає другого Дніпра.

Я думаю, невеличкий відеосюжет налаштує вас на позитив і залишить у ваших душах радість, тепло і сподівання на краще майбутнє в Україні.

(Відеоролик Україна) (слайд № 41)

Виставлення оцінок(слайд № 42)

Домашнє завдання :

1. Скласти тестові завдання за життям і творчістю В. Стефаника
2. Скласти усний твір – роздум «Камінний хрест» України кличе до роздумів»
3. У зошитах записати характеристику персонажа – Івана Дідуха

ДОДАТКИ

Додаток 1

<https://drive.google.com/file/d/1syWWerIeByySCrmfIylpWeTZHuNG-4fE/view?usp=sharing>

Додаток 2

<https://drive.google.com/file/d/1syWWerIeByySCrmfIylpWeTZHuNG-4fE/view?usp=sharing>

Тетяна Донченко,
учителька української мови та літератури
Бахмутської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 5

**ІВАН ФРАНКО. ПОЕТИЧНА ЗБІРКА «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ».
МІСЦЕ ЛЮБОВНОЇ ТЕМИ У ТВОРЧОСТІ ВЕЛИКОГО КАМЕНЯРА
(план-конспект уроку з української літератури, 10 клас)**

Урок з української літератури для учнів 10 класу ознайомлює зі збіркою І. Франка «Зів'яле листя», потребує глибокого всебічного опрацювання; допомагає розкрити світ почуттів і пристрастей поета; розвиває вміння старшокласників виразно читати й аналізувати поезії; критично мислити, висувати гіпотези та доводити їх правдивість чи хибність; працювати в парах, командах, створювати та презентувати свої проекти; удосконалює навички роботи з медійними ресурсами, а також соціальну толерантність, інформаційну та візуальну грамотність; розвиває емоційний інтелект через відчуття краси справжнього кохання. До уроку додано презентаційний матеріал.

Тема уроку: Іван Франко. Лірична збірка «Зів'яле листя». Місце любовної теми у творчості поета.

Мета уроку: ознайомити учнів зі збіркою поезій «Зів'яле листя», розкрити світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом великого майстра; розвивати вміння виразно читати, аналізувати поезії; критичне мислення, навички роботи з медійними ресурсами; виховувати усвідомлення того, що кохання – найвеличніше із людських почуттів, яке необхідно берегти й цінувати.

Обладнання: збірка поезій «Зів'яле листя» І.Я. Франка, аудіозаписи, презентація, картки для роботи в парах, групах; QR-коди для роботи в парах, для проходження тестування в онлайн-режимі.

Компетентності з ІМГ, які розвиває урок: критичне мислення, соціальна толерантність, інформаційна грамотність, візуальна грамотність.

Форми організації навчальної діяльності: урок-дослідження

Предметні компетентності

Учень / учениця:

розповідає про збірку «Зів'яле листя»; виразно й осмислено читає твори, аналізує їх; розігрує сценки, визначає й коментує засоби художнього увиразнення; обґрунтовано доводить власну думку.

Ключові компетентності

Учень / учениця:

висловлює судження про важливість кохання в житті людини, проводить паралелі із сучасністю; порівнює специфіку виражальних засобів у поезії й музиці в розкритті інтимних мотивів; аналізує сучасні інтерпретації інтимної лірики І. Франка в музичних композиціях; уміє відрізнити факти

від суджень; систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи; проводити дослідження, аналізувати візуальні ряди.

НЛ-1 Екологічна безпека та сталий розвиток,

2-Громадянська відповідальність

Емоційно-ціннісне ставлення

Усвідомлення того, що кохання – найвеличніше з почуттів, яке надихає людину на шляхетні вчинки, окрилює в житті.

Пояснення: оскільки школа працює за модульною технологією, то розробка модуля включає 3 мінімодуля по 30 хвилин. Форма мінімодуля: змістово-пошуковий

Алгоритм М-М1(30хв.)

I. Організаційний момент.

Доброго ранку. Я рада вас бачити й дарую своє серце. На ваших партах є серця-самоклейки, напишіть на них одне слово-асоціацію до поняття «КОХАННЯ» та наклейте в зошит.

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Демонструється уривок із відеоролика Віталія Козловського (сучасна пісня на слова І. Франка)

Запитання до учнів:

- Чи знайома вам ця пісня?
- Ми добре знаємо виконавця, а чи знаємо автора слів цієї пісні?
- Як ви гадаєте, чому популярний молодий український естрадний виконавець ХХІ століття черпає насагу із поезії кінця ХІХ століття?

III. 1. Оголошення епіграфа уроку.

А життя без кохання – ніщо.

«Легенда про вічне життя»

*Любов – це кара, це сумна в'язниця,
Бог від якої заховав ключі.*

П. Сорока

2. Запис у зошит теми. Зачитайте ваші асоціації до слова «КОХАННЯ», записані на початку уроку на ваших серцях.

3. Спільне визначення мети, завдань уроку.

Вступне слово вчителя. Про особисте життя людей, а, особливо, видатних, треба говорити дуже делікатно й обережно, бо це той бік життя людини, який часто не залежить від неї. Любов...Кохання...Такі ніжні слова. Скільки навіюють вони думок, переживань. І як би не змінювалося наше життя, а кохання завжди залишається коханням.

Що ж означає любити? У вас все попереду, і кожен із вас знайде відповідь на це питання у своєму серці. А сьогодні ми звернімося до поезій Франка, які являють собою «тихе зітхання», «незагоєні рани», «невтишені жалі», «завмерле в серці кохання».

Своїм життям та творчістю І. Франко довів, що генії й любов народжуються не так часто, щоб доповнювати одне одного.

На попередніх уроках ми говорили про Франка як про поета-борця, Каменяра, але ж він ще й тонкий лірик. Вічна тема кохання знайшла яскраве втілення в його поезії, прозі, драматургії.

Отже, про жінок у долі Франка, про ліричну драму «Зів'яле листя» піде мова на нашому уроці.

4. Інсценування. Завдання учням: переглянути мінісценку(сценарій сценки додаток 1) та заповнити схему.

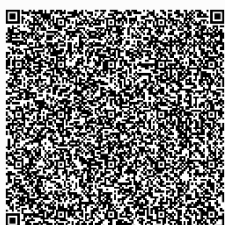
4. Презентація схем, створених учнями, коротке коментування.

III. Основний зміст роботи. У вас є листи самооцінювання (додаток 2), після кожного виду роботи ви оцінюєте себе самі.

1. Робота в парах(5 хвилин).

1. Хімія і кохання (робота з інфоресурсами інтернету, презентація)
2. Робота з QR-кодами (у кожній парі на парті):

- Інтимна лірика – це..

- Дистих – це..

- Загальна характеристика збірки «Зів'яле листя»

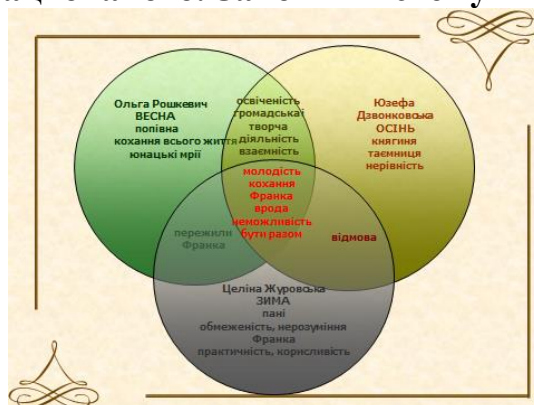

- Робота з підручником стор. 86-87 – виділити зміст трьох жмутків.

3. Презентація роботи. Інші – слухають, занотовують у зошит основні положення. Самооцінювання.

4. **Слово вчителя.** У 1896 вийшла під авторством невідомого самогубця, у 1911р. – друге видання – визнає своє авторство. Провідний мотив – нерозділене кохання.

IV. Узагальнення опрацьованого. Заповніть схему «Кола Вена».

V. Підсумок мінімодуля.

- Чому Франко дав збірці підзаголовок «Лірична драма»?
- Кому присвячена збірка?

Слово вчителя:

- Не слід повністю ототожнювати ліричного героя поезій з автором. Автобіографічні мотиви посідають у збірці чільне місце, але це не означає, що її героєм є лише поет. Митець має право на певні художні узагальнення.

Алгоритм М-М2(30 хв.)

I. Актуалізація опорних знань.

Гра «ТАК-НІ»

1. Збірка Франка «Зів'яле листя» побачила світ у 1896 р.(так)
2. Вона має підзаголовок «лірична драма» (так)
3. Композиційно складається із 4 жмутків (ні)
4. Присвячена дружині поета (ні).
5. Кожний жмуток має 20 поезій(так).
6. Поезії збірки «Зів'яле листя» – це зразок пейзажної лірики(ні).

Перевірте себе самі(відповіді на слайді). Самооцінювання.

II. Дослідницька робота в групах.

Слово вчителя. Ми продовжуємо наше дослідження. Тепер вам треба об'єднатися в групи, і ми висуваємо наступну гіпотезу: звинувачення в декадентстві на підставі однієї збірки є об'єктивним чи необ'єктивним? Що таке декаданс?

Учні об'єднуються в групи за рядами. Правила роботи в групах (на столах, учитель нагадує їх).

Дослідницьке завдання в групах **(10 хвилин):**

I група: поезія «Твої очі, як те море...»

Завдання: представити поезію в кольорі. Який колір переважає?

Виписати художні засоби, які допомагають розкрити глибокий зміст вірша.

II група: поезія «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...»

Завдання: прочитати поезію, проаналізувати, заповнити таблицю.

III група: поезія «Чого являєшся мені у сні?»

Завдання: прочитати поезію, проаналізувати, зробити пантбук до твору.

Завдання індивідуальне: створити колаж за темою уроку в одній із програм.

III. Презентація роботи груп (9 хвилин).

Інші групи заповнюють схеми(індивідуальні, у кожного – *додаток 3*).

Самооцінювання.

IV. «Караоке на уроці». Виконання учнями пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...»

V. Узагальнення опрацьованого.

Слово вчителя.

I. Франко, як і його ліричний герой, теж кохав, теж страждав і зневірювався. Той біль треба було виповісти, висповідати душу – і поет не побоявся це зробити. Він жив, він мусив жити, бо таке палке серце не має права на душевну безнадію.

Життя скороминуче, а кохання – вічне. Загальний огляд збірки завершуємо, але зауважу, що прочитане на уроці, це лише якась частина тієї зливи почуттів поета. Хто побажає побувати у храмі Кохання, прочитає всю збірку, не минаючи і рядка. Та й між рядками треба читати, бо рядки і слова – це лише тінь поетової любові.

VI. Підсумок мінімодуля.

1. Після виходу збірки «Зів'яле листя» дехто з літературних критиків звинуватив Франка у декадентстві. Особливо вороже до Івана Яковича ставився критик Василь Щурат, з яким поет був у товариських стосунках. Ярлик «декадент» образив І. Франка до глибини душі.
2. Вірш «Декадент» — це достойна відповідь генія на облудні звинувачення людей, які не здатні були зрозуміти величі Поета з великої літери.
3. Прослухати аудіозапис поезії «Декадент», висловіть власне судження: Чи декадент І. Франко? Чи має право одна людина звинувачувати іншу? У соціальних мережах безліч хейтерів, як ви до цього ставитеся? Дайте відповідь на проблемне питання: Чим для письменника, на вашу думку, було кохання – спокую, благословенням чи тяжким гріхом?

Алгоритм М-М3(30 хв.)

I. Актуалізація знань.

Ми з вами опрацювали поезії збірки «Зів'яле листя», а тепер перевіримо, чи готові ми до ЗНО.

Завдання «ЯК НА ЗНО» Самооцінювання.

- Учні проходить індивідуальне онлайн-тестування за QR-кодом:

II. Мистецький контекст. Групове дослідження. Знайти в інтернеті достовірну інформацію про відомих поетів та їх коханих жінок, створити 1-2 слайди. Додаткове питання: як ви визначали сайт, якому варто довіряти, з якого можна взяти й поширювати інформацію? Як визначити фейк? (5 хв.).

Групи презентують експрес-інформацію про кохання інших письменників (Лермонтов, Пушкін, Байрон)

Завдання класу: який висновок можна зробити? Проведіть паралелі із сучасним життям? Що змінилося, а що залишається актуальним донині?

III. Творче завдання: написати на серцях вільне есе на тему «Кохання окрилює» (5 хвилин)

Самооцінювання.

Перевірка: зачитати за бажанням і прикріпити на дошку.

IV. Узагальнення:

- **Які в нас є результати дослідження?** (учні висловлюють свої думки, напрацьовані під час уроку, зачитують за потреби записи в зошиті)

Самооцінювання.

Слово вчителя

Кохання може подарувати велике щастя! Але воно може бути й осміяним і відкинутим – і тоді стане тяжким, болючим. Слід мати сили, щоб його подолати, бо життя неодмінно компенсує страждання. А ще треба берегти свої почуття й чужі, щоб, бува, не зламати чийсь долю.

Тож нехай доля буде прихильною до вас і подарує кожному вірне й щасливе кохання. Бережіть і цінують це найвеличніше людське почуття.

- **Яким же було кохання для Франка?**

V. Підсумок міні-модуля.

Продовжіть речення.

- Урок мені сподобався (не сподобався) ...
- Я зрозумів (зрозуміла) ...
- Вірші Івана Франка, на мою думку, ...

P.S. Підсумок-інтрига

Слово вчителя:

Була іще одна жінка в житті великого поета. Це та, що завжди відповідала взаємністю, ніколи не зрадила, рука в руку ішла з ним по життю. А полюбила його, ще зовсім молодого юнака, і була поруч доти, доки змогла тримати перо його хвора рука.

Може, хтось здогадається?

Так, це була **Муза!**

Він сіяв між людьми добро, правду, щиру пісню. А Муза вела його через терни до зірок, до вершин світової слави.

VI. Домашнє завдання: вивчити напам'ять поезію «Чого являєшся мені у сні?», прочитати твори: «Легенда про вічне життя», «Сойчине крило». Творче за бажанням: створити сторінку І.Франка в соціальній мережі.

Додаток 1

Сценарій сценки

Виходить поет, тримаючи в руках пучечки зів'ялого листя.

Поет: Розвійтеся з вітром, листочки зів'ялі,

Розвійтеся, як тихе зітхання.

Незгоєні рани, невтишені жалі,

Завмерлеє в серці кохання.

В зів'ялих листочках хто може вгадати

Красу всю зеленого гаю?

Відходить вбік. Сідає до столу, починає писати.

Поет: Тричі мені являлася любов...

Звучить мелодія пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...»

Виходять три дівчини-любові, які вбрані відповідно до образів, описаних у ліричних поезіях Івана Франка з портретами коханих Франка. Мелодія пісні затихає.

Поет піднімається, підходить до однієї з дівчат і кладе їй до ніг жмуток зів'ялого листя. Відходить на центр сцени.

Поет: Тричі мені являлася любов...
Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання й мрій уткана, із обснов
Сріблястих, мов метелик, підлетіла.
Купав її в рожевих блисках май,
На пурпуровій хмарі вранці сіла
І бачила довкола рай і рай!
Вона була невинна, як дитина,
Пахуча, як розквітлий свіжо гай.

Поет підходить до столу. Пише...

Дівчина 1. Перший жмуток зів'ялого листя Франко поклав до моїх ніг. Я Ольга Рошкевич, уродженка с. Угорники Станіславського повіту. У нас з Іваном була найбільша взаємна любов. Я мала гарну освіту: перекладала з французької, шведської, збирала весільні пісні. Познайомилися ми, коли Іван закінчив 7-ий клас гімназії, коли 1874 року поїхав мандрувати залізницею до Стрия, а там зайшов до свого гімназійного товариша Ярослава Рошкевича, сина тамтешнього священника о. Михайла Рошкевича. Ми скоропокохали одне одного, мріяли одружитися. Та не судилося нам бути разом. Перешкодою до нашого щастя став арешт Франка, а ще – його захоплення соціалізмом. Батько заборонив Іванкубувати в нашому домі, а мені – бачитися з ним. Підтиском батька я все-таки змушена була вийти заміж, а Франкові написала: «Не думай, що я за тебе забула! Ти мені ніколи з думки не зійдеш – все буде тісно пов'язане з тобою, твоєю роботою, твоїми думками». Я до самої смерті зберігала Іванові листи, сестрі ж заповіла покласти їх у труну...

Поет підходить до другої дівчини і кладе їй до ніг жмуток зів'ялого листя. Звучить мелодія. Друга дівчина створює образ гордої княгині

Поет: Явилась друга - гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Таємна й недоступна, мов святиня.
Мене рукою зимною вона
Відсунула і шепнула таємно:
«Мені не жить, тожнай умру одна!»
І мовчки щезла там, де вічно темно.

Дівчина 2: Я Юзефа Дзвонковська, полька, сестра університетського приятеля Владислава Дзвонковського. Я надзвичайно вродлива, розумна, із передовими й оригінальними поглядами. У мене була купа прихильних чоловіків. Друг Франка, писав про мене: «Перед цією красою потрібно впасти на коліна і молитись, молитись. Гляньте, вона ж Дантова Беатріче!» На Івана я справила сильне

враження, він щиро мене покохав. Покохавши, Франко часто навідувався до нас, до Станиславова. Я не могла та не хотіла відповідати взаємністю. Він страждав. Лиш потім я таємно зізналася йому одному про справжню причину – я була хвора на сухоти й знала, що недовго житиму, тож не хотіла принести горе жодному чоловікові.

Поет підходить до третьої дівчини і кладе їй до ніг жмуток зів'ялого листя. Звучить мелодія.

Третя дівчина, створюючи образ незалежної красуні, зневажливо дивиться на поета.

Поет: Явилась третя – жінчина чи звір?

Глядиш на неї – і очам приємно,

Впивається її красою зір.

То раптом страх бере, душа холодне

І сила розпливається в простір.

Спершу я думав, що бокує, тоне

Десь в тіні, що на мене й не зирне –

Та в раз мов бухло полум'я червоне.

За сааме серце вхопила мене,

Мов сфінкс, у душу кігтями вп'ялася

І смоче кров, і геть спокій жене.

Відходить до столу. Щось записує...

Дівчина 3: Я – Целіна Журовська, згодом по чоловікові – Зигмунтовська, працювала на пошті. Цей рудий непривабливий Іван переслідував мене, чудний. Одного дня він прийшов не один, біля нього стояла чорнява пані – виявилось, що це його дружина. Я гадала, що він заспокоїться, та ні. Я не любила поета, мені не треба його вірші безглузді, а потрібні гроші та маєтки. Я відверто знущалася з нього, наївного, вела себе прохолодно, навіть не стала читати вірші «Зів'ялого листя».

Дівчина 4 (входить згодом): Протягом тривалого часу Франко ніяк не міг знайти собі наречену в Галичині, хоча й мав уже тридцять років. У 1885 році він їде до Києва, де й зустрічає свою майбутню дружину – Ольгу Хоружинську. Письменнику сподобалися її енергія, розум і він зацікавився нею. У травні 1886 р. Іван Франко одружився з Ольгою Хоружинською з доктрини, а не з любові, як сам у цьому зізнався. Ідея шлюбу з доктрини була тоді, в останній чвертині XIX ст., досить популярною. Франко одружився майже блискавично: приїхав до Києва у справах, побачив Ольгу, повернувшись до Львова, обмінявся з нею декількома листами, а під час наступного візиту до Києва через декілька місяців вже взяв з нею шлюб. Дворянка за походженням, Ольга Хоружинська була освіченою жінкою, закінчила Харківський інститут шляхетних дівчат, Вищі жіночі курси в Києві. Знала німецьку, французьку та російську мови. Мала

добрий характер, була чутлива до людського горя. Її сестра Антоніна згадувала: «Вершка своєї слави Франко досяг не без допомоги своєї дружини, жінки дуже інтелігентної, яка постійно думала, щоби Франкові «вдома жилося добре».

Додаток 2

КАРТКА САМООЦІНЮВАННЯ УЧНЯ (УЧЕНИЦІ) 10 КЛ. _____

№	Вид діяльності на уроці	МАХ. кількість балів	Мої бали
1.	Робота в парах та її презентація	12	
2.	Заповнення «Кола Вена»	6	
3.	Відповіді на питання	6	
4.	Гра «ТАК-НІ»	6	
5.	Дослідницьке завдання в групах	12	
6.	«Караоке на уроці»	6	
7.	Онлайн-тестування за QR-кодом	12	
8.	Відповіді на проблемні питання	6	
9.	Мистецький контекст	12	
10.	Творче есе	12	
	Усього	90	

Ваш результат роботи в переведенні на 12-бальну систему:

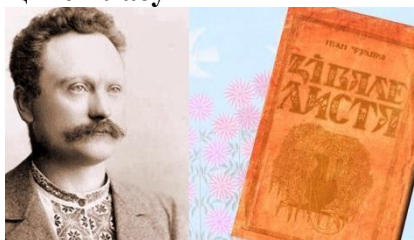
90-85- 12б. 74-70-9б. 59-55-6б. менше 40 б.- 3б.

84-80-11б. 69-65-8б. 54-50-5б.

80-75-10б. 64-60-7б. 49-40-4б.

Додаток 3

Робочі матеріали до М-М2 учня/учениці 10 класу

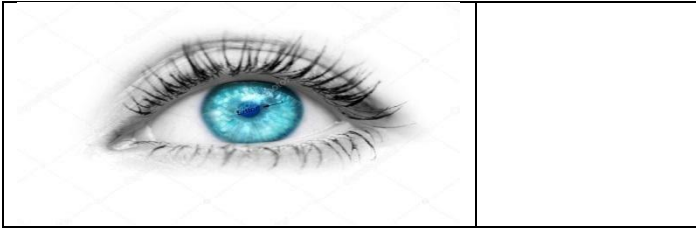

Завдання: занотуй головне, ознайомившись із результатом роботи іншої групи.

І група

Поезія «Твої очі, як те море...»

	Настрій:
	Зорові образи:

II група

Поезія «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...»

Поєднай:

серденько	для мене скрута
устонька	остре, як бритва
слово	тиха молитва
усміх	колюче терня

Я бачу образ дівчини(якої?) _____

III група

Поезія «Чого являєшся мені у сні?»

Вид лірики?

Збірка?

Тема?

Образи?

Моє враження?

Список використаних джерел

1. Авраменко О.М, Пахаренко В.І.Українська література: підручн. для 10 класу загальноосвіт. навч. Закладів. Київ: «Грамота», 2018. 256 с.
2. Горак Р. Тричі мені являлася любов. Львів:Апріорі, 2018. 240с.
3. Слоньовська О.В., Мафтин Н.В., Вічарик Н.В.Українська література: підручник для 10 класу загальноосвітнього навч. закладів. Київ: Літера ЛТД, 2018. 224 с.
4. Онлайн-школа «На Урок» <https://naurok.ua/>

*Марина Жванія,
учитель української мови та літератури
Бахмутська загальноосвітня школа
I-III ступенів № 7*

ЕСЕ «ЦІНА НЕДБАЛОСТІ» (план-конспект інтегрованого уроку)

Тема: Написання есе «Ціна недбалості»

Мета: навчити учнів будувати есе, самостійно добирати і систематизувати матеріал відповідно до теми та основної думки висловлення, будувати логічно правильне і композиційно завершене висловлення; формувати вміння й навички вільного використання засобів мови в будь-яких життєвих ситуаціях; розвивати критичне мислення; збагачувати словниковий запас школярів; розвивати творчі здібності; сприяти осмисленню цінностей життя людини, його наповненості й сенсу.

Тип уроку: урок розвитку комунікативних умінь і навичок з використанням STEAM-технологій, інтегрований урок (поєднання історії, літератури та української мови)

Обладнання: QR коди з посиланнями на історичні події – приклади недбалості людства, вислови видатних людей, приклади есе, пам'ятка «Правила написання креативного есе».

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття за цією темою:

- **КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ** Уміння ставити питання. Уміння обґрунтовувати власну позицію. Уміння оцінювати та інтерпретувати події. Уміння проводити паралелі з теперішнім часом. Уміння аналізувати передумови та причини події.
- **ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ** Уміння ефективно шукати інформацію. Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами. Розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат. Уміння відрізняти факти від суджень. Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.
- **ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ** Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам. Уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: дискусія, групова робота, індивідуальне творче завдання.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний етап

– Доброго дня, діти. Привітаймося з нашими гостями. Як у вас з настроєм? Спробуйте описати його кількома прикметниками. (або розповідь про настрій рядком з поезії, пісні).

II. Етап підготовки учнів до активного засвоєння знань

Бажаю, щоб ваші очікування виправдалися, а настрої – покращився. Тема, над якою ми працюватимемо, важлива, адже уміння писати есе, а саме це ми і будемо робити, згодиться вам і на наступному уроці, і під час складання ЗНО.

Робота з текстом.

Прослухайте визначення.

- Додаток 1 – «Що таке недбалість?»
- Визначення представлені на дошці

III. Етап засвоєння нових знань

1. Слово вчителя.

В історії бували випадки, коли жахливі катастрофи виникали внаслідок, здавалося б, невеликих помилок або чієїсь непередбачливості. Іноді в цих катастрофах виявлялися винні конкретні люди, які відповідали за безпеку і допустивши недбалість, нещастя відбувалося в результаті низки малоймовірних збігів.

Найперше, нам необхідно витлумачити саме слово «недбалість», з'ясувати його етимологію. Допоможуть нам у цьому учні, які працювали над цим питанням вдома. (Приклади відповідей учнів)

Додаток

https://drive.google.com/file/d/1XVfV0dNBfhFJZuRo0IHpHk_QPW4tqVCZ/view?usp=sharing

З усіх цих історій можна зробити тільки один висновок – запобіжні заходи ніколи не бувають зайвими. Одна невелика недбалість може коштувати мільярди доларів і, що набагато важливіше, піддати небезпеці життя людей.

– Спробуйте підібрати:

1. синоніми до слова «недбалість»:

Приклад: **НЕСУМЛІННІСТЬ, НЕДОБРОСОВІСНІСТЬ, НЕДОГЛЯД**

2. епітети:

Приклад: цілковита, моя, людська...

Молодці, а тепер поміркуйте, що в нашій історії може бути прикладом людського недбальства.

Поки всі ми думаємо, деякі учні отримують індивідуальні завдання за QR-кодами (прочитати статтю та визначити, у чому саме приклад недбальства).

Додаток 3

Завдання за QR кодом

https://drive.google.com/file/d/1PuJWvHUUdsXsgsm65_qQl6FzbA0W8Pej/view?usp=sharing

Розгорніть робочі зошити, запишіть дату уроку, тему.

Запишіть свої враження від статті. Визначте, у чому саме приклад недбальства.

Порівняйте свої відповіді з результатами однокласників. Чи мають ваші напрацювання щось спільне? Чому? Як це пов'язане з моральними правилами життя?

Завдання 2

Складіть асоціативний куц до слова «недбалість». (*Халатність, недогляд, байдушність, лінь, неухажність, недогляд, безвідповідальність*).

Завдання 3

У кожного на парті лежить вислів відомих людей, літературних діячів і діячів моди

(Додаток 4:

https://drive.google.com/file/d/1Vpc5dr05sBis7zr_wzduq1zaO7G9hhg8/view?usp=sharing;

<https://drive.google.com/file/d/194uocwMCzWtbJGNd3FpPcIRd4F1vTgrD/view?usp=sharing>;

https://drive.google.com/file/d/1e5harTeol11TiJfaFq80MCTh6xhc_Yob/view?usp=sharing;

https://drive.google.com/file/d/1uNVeyLBIIbky6WcXekQu77av2AyP_5DU/view?usp=sharing).

Спробуйте написати формальне есе (2-3 речення) використавши ці цитати, так щоб есе відповідало темі «ціна недбалості»

(учні зачитують свої роботи)

IV. Етап закріплення нових знань

– Молодці. Ми спробували описати людську недбалість під кутом зору історії, екології та літератури. А зараз перед нами найскладніше завдання – дати відповідь на питання нашого уроку у формі есе «Якою є ціна недбалості».

– Пригадаємо, що таке есе? Можете використовувати пам'ятки з попередніх уроків.

Есе – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання, не претендує на вичерпне й визначальне трактування теми.

Визначальними рисами есе є незначний обсяг, конкретна тема, дана в підкреслено вільному, суб'єктивному її тлумаченні, вільна композиція. Як правило, есе виражає нове, суб'єктивне слово про щось. Стиль есе відрізняється образністю, афористичністю, використанням нових поетичних образів, свідомою настановою на розмовну інтонацію й лексику. Для есе характерне використання численних засобів художньої виразності: метафор, алегоричних образів, символів, порівнянь.

На першому плані есе – особа автора, його думки, відчуття, ставлення до світу. Це головна установка твору.

В есе відбивається суб'єктивна авторська позиція щодо порушеної в темі проблеми. В есе доречно вживання припущень, риторичних питань, фразеологізмів. Вони надають мові експресивності й стилістичної виразності.

3. Опрацювання пам'ятки «Правила написання креативного есе».

ПАМ'ЯТКА

«Правила написання креативного есе»

1. Тільки позитивна мова (описувати краще те, що є, а не те, чого немає).
2. Слова-зв'язки (вони допомагають плавно переходити з однієї частини до іншої).
3. Різна структура речень. (Читати речення однакової структури нудно. Додайте кілька інверсій. Складіть речення різні завдовжки).
4. Зрозумілі слова. (Розумійте значення слів, які ви вживаєте в есе. Ви пишете, щоби вразити змістом, а не словниковим запасом. Вишуканість гарна, але в міру).
5. Різні слова (Використовуйте синоніми).
6. Лаконічність.
7. Кожне слово важливе (без повторів; кожне речення має нести унікальний зміст).
8. Активна життєва позиція.
9. Аргументація.

V.Етап інформації учнів про домашнє завдання й інструктаж з його виконання

Домашнє завдання: Написати есе «Ціна недбалості»

Список використаних джерел

1. Словник української мови www.inmo.org.ua/sum.html
2. Втоплена пригодами. Історія про недбалість та людську небайдужість. <https://r2p.org.ua/vtomlenu-prygodamy-istoriya-pro-nedbalist-ta-lyudsku-nebajduzhist/>

Ольга Коваленко,
учитель української мови та літертури,
зарубіжної літератури
Краматорський НВК
(ЗОШ № 6 –ДНЗ)
Анна Злобова,
учитель зарубіжної літератури
Краматорський НВК
(ЗОШ № 6 –ДНЗ)

ГУМАНІСТИЧНА ЦІННІСТЬ ТРАГЕДІЇ В. ШЕКСПІРА «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА», ЇЇ ПОПУЛЯРНІСТЬ (план-конспект уроку зарубіжної літератури, 8 клас)

Розробка має на меті реалізацію наскрізних змістових ліній (громадянська відповідальність, здоров'я й безпека), інтеграцію інфомедійного компонента як необхідної складової інноваційного навчально-методичного забезпечення уроків зарубіжної літератури для набуття здобувачами освіти навичок критичного сприйняття, осмислення інформації та аргументованого її використання в комунікації, формування інфомедійної грамотності в рамках шкільної програми середньої ланки.

У конспекті методичної розробки акцентовано увагу на формуванні інфомедійних умінь як вагової складової компетентнісного навчання з використанням різноманітних прийомів сучасних освітніх/педагогічних технологій.

Тема уроку: Гуманістична цінність трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта», її популярність.

Мета уроку: на прикладі програмового твору В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» дослідити, як розвивається проблема кохання між героями твору; забезпечити повноцінне сприйняття учнями художнього твору; аналізувати та синтезувати факти з різних галузей знань; навчити основам співпраці та спілкування з іншими; розвивати навички характеристики образу літературного персонажа, творчу уяву, культуру зв'язного мовлення, логічне мислення; виховувати прагнення духовно збагачуватися, прищеплювати інтерес до наслідків власної праці.

Обладнання: роздатковий матеріал, презентація, інтерактивна дошка, проектор, ноутбук.

Компетентності з ІМГ, які розвиває урок:

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

Розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Розуміння понять цензури, самоцензури.
Уміння аналізувати твори кіномистецтва.
Уміння ставити питання.
Уміння обґрунтовувати власну позицію.
Уміння оцінювати та інтерпретувати події.
Уміння проводити паралелі з теперішнім часом.
Навички етичного спілкування.

СОЦІАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКІНГ

Уміння ідентифікувати прояви пропаганди.
Уміння ідентифікувати ботів і тролів.
Уміння ідентифікувати інструменти маніпуляції .
Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ

Уміння ефективно шукати інформацію.
Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА

Уміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу).

ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ

Уміння аналізувати фото, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ

Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.

Уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: тренінгова вправа, дискусія, групова робота, випереджувальне завдання, індивідуальне творче завдання тощо.

Тип уроку: урок формування компетентностей

Епіграфи:

«Які основні ознаки людяності? Розум, воля й серце. Сила мислення – це світло пізнання, сила волі – енергія характеру, сила почуття – кохання» (Фейсбах)

«Одне покоління виховує інше» (Кант)

ХІД УРОКУ

I. Організаційно-мотиваційний етап.

Учитель виконує авторську пісню «Дорога кохання»

Слово вчителя

Доброго дня, діти! Зараз я тримаю в долонях важливу складову життя. Як ви думаєте, що саме? Правильно, це кохання. Воно буває різним: інтригуючим, радісним, взаємним, сильним, щирим, всеперемагаючим, цілющим, мотивуючим, а іноді навіть руйнуючим. Бажаю кожному з вас зустріти на своєму шляху справжнє кохання, яке буде чистим, світлим і принесе вам лише позитивні емоції.

Робота з епіграфом

Шановні, подивіться, будь ласка, на епіграф. На вашу думку, про які поняття ми будемо говорити з вами сьогодні? (Моральний кодекс, душа, кохання, щастя, доля, надії, любов до себе)

Для Канта проблема людини стоїть на першому місці, він не забуває і про всесвіт, але головне для нього – це людина. Кант міркував про закони буття і свідомості з однією тільки метою: щоб людина стала людяніше.

Л. Фейєрбах вважав, що першим об'єктом для будь-якої людини є завжди інша людина.

Слово вчителя

Отже, сьогодні ми будемо вчитися мудрості, поринемо у світ образів твору «Ромео і Джульєтта» Шекспіра, спрямовуючи увагу на розкриття соціальної проблематики, зосереджуючись на загальнолюдських моральних принципах.

II. Оголошення теми та мети уроку.

Слово вчителя

Діти, тема нашого уроку звучить так: «Гуманістична цінність трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта», її популярність». Єдиної усталеної думки щодо впливу кохання на людське життя немає, тому обговорімо разом тему уроку, висловлюючи власний погляд, добираючи аргументи. Ми проведемо аналітичну роботу, виявимо актуальність питання в сучасному світі загалом та власному житті, зокрема, зробимо екскурс в історію й правознавство. Для досягнення мети уроку пропоную вам об'єднатися в групи. Бажаю вам успіху!

III. Пізнавально-операційний етап.

Метод «Медіаекран внутрішнього бачення» Перегляд і аналіз трейлерів до кінострічок за поданим шаблоном:

- факти, учасники, час
- постава кадру
- візуальні маркери
- маніпуляції свідомістю
- пропаганда

Можливі коментарі:

- Чудовий трейлер. Прекрасний акторський ансамбль. Екранізація здатна змінити погляд на творчість Шекспіра.

- Мені здається, тут забагато діалогів.

- У візуальний ряд трейлера вплетено красномовні символи, які змінюють цілі сторінки опису внутрішнього стану героїв п'єси.

- У трейлері відслідковується пропаганда вирішення питань деструктивним силовим методом.

- Ролик увиразнює агресію, викликає негативні почуття, занурює в стан жорстокості.

Слово вчителя

А зараз пропоную проаналізувати факти, проблеми стосовно образів і подій у творі, спираючись на історичні та правові аспекти.

Метод «Аналіз ситуації» з елементами екскурсу в історію та правознавство.

Факти: що відбулося, коли? Хто є учасником ситуації? Що ми про них знаємо?(Учні отримали випереджувальне завдання створити **QR-коди** до цитат героїв про кохання. Групам видаються ці коди й пропонується вгадати героїв)

Проблеми: які є моральні норми, що регулюють ситуацію?

Аргументи: звинувачення та докази на захист головних героїв.

Рішення: чи погоджуєтесь ви з тим, що тема кохання – це вічна тема людства?

Можливі коментарі: у трагедії висвітлено такі обставини, за яких герої виходять за рамки традицій. Закохані йдуть проти волі батьків, укладають таємний шлюб. Шекспір відкидає мізерну роль жінки, яка за законами часу була позбавлена права вибору, ставлячи юну Джульєтту на один щабель із чоловіком. У дусі Ренесансу створений образ ченця Лоренцо, який уособлює стан церкви на той час і йде проти світської влади. Головні герої спрямовують усі свої вчинки заради кохання, яке непереможне. Воно не долає смерть, але й не скоряється їй. Коханню присвячено безліч творів мистецтва різних епох. Це почуття змушує людину діяти, боротися, відчувати, бути щасливою, мріяти. Тому тема кохання є вічною.

Слово вчителя

Зараз ми з вами згадали головних героїв трагедії. Тепер пропоную вам презентувати свої міні-проекти, проявити кмітливість, медіаграмотність і логічне мислення.

Презентація міні-проектів(випереджувальне завдання)

Учні працюють у групах:

«Журналісти» презентують відеорубрику «Кохання вчора, сьогодні й завтра». Орієнтовні питання для інтерв'ю:

- Чи вірите Ви у вічне кохання?
- Чи знайомі Ви з трагедією «Ромео і Джульєтта»? Хто її автор?
- Чи вірите Ви в кохання з першого погляду?

«Психологи» за допомогою метафоричних карток пропонують впізнати закодовані портрети героїв твору та надають рекомендації щодо проблемних запитань.

«Критики» оцінюють виступи представників груп, користуючись правом на свободу слова.

Результатом роботи груп є інтерактивний колаж, який демонструється на екран.

Орієнтовні репліки «журналістів»: Метою нашої рубрики було не навішування ярликів, не виклик стереотипів, а виявлення ставлення сучасності до питань людства. Нам не хотілося зробити сенсацію. Ми лише прагнули висвітлити погляд різних поколінь на одне й те ж саме проблемне питання. І ці погляди виявилися різними. Скажіть, а як у ваших сім'ях ставляться до подібних питань?

Орієнтовні репліки «психологів»: Ми хотіли бути корисними сучасному демократичному суспільству, відповідати суттєвим соціальним потребам. Через метафоричні картки мали на меті викликати широку інтерпретацію твору, конкретних образів, запросити кожного читача на діалог із власним «Я». А тепер ви спробуйте скласти психологічний портрет сучасних Ромео і Джульєтти.

Орієнтовні репліки «критиків»: матеріал, зроблений «журналістами», виконаний якісно, чесно (без маніпуляцій) і професійно. Коментарі різнопланові (і учасників, і організаторів). Заголовок інтерв'ю інтригує, змушує не тільки ще раз перечитати твір, а й замислитися над своїм життям. Психологи спрацювали на всі 100%. Метафоричні картки допомогли створити цілісну характеристику образів, уникнути використання засобів фальсифікації. Це яскравий приклад якісної дослідницької роботи.

Слово вчителя

Наступна вправа аналітичного характеру на зв'язок із сучасністю. Ми з вами розглянемо проблемні питання, що виникли у зв'язку з технічним прогресом, вирішення яких допоможе протистояти сучасним інформаційним загрозам.

Тренінгова вправа «Що, якщо?» (робота в групах)

Інструкція:

- команди методом жеребкування отримують картку з ситуацією.
- кожній групі дається схема каскаду наслідків на аркуші А3 і маркери.

Презентація роботи та обговорення.

Ситуації:

а) Якщо відбулося знайомство в інтернеті. Безпека спілкування.

Можливі коментарі:

- *Будь обережним.*
- *Не розповідай про особисте незнайомим.*
- *Користуйся перевіреними сайтами.*

- Розповідай дорослому, якому довіряєш, про ситуацію, яка занепокоїла тебе або схвилювала.

б) Нерозділене кохання. Що робити?

Можливі коментарі:

- Розповідай про почуття близьким людям, не тримай біль у собі.
- Наповни своє життя хобі та фізичною активністю.
- За необхідністю звертайся до психолога.

в) Деструктивні групи в ЗМІ. Що робити, як протидіяти?

Можливі коментарі:

- Не вступай в діалоги з незнайомцями в мережах та месенджерах.
- Якщо отримав сумнівне повідомлення, негайно звернися до дорослого.
- Якщо ситуація вийшла з-під контролю, звернися до кіберполіції.

г) Якщо дитина позбавлена підтримки й права вибору? Шляхи вирішення питання.

Можливі коментарі:

- Не приймай поспішних рішень. Якщо тебе не підтримав один, шукай порад в іншого.
- Знай, що підтримка поруч (телефони довіри, вчителі, класні керівники тощо)

Обговорення:

- Чи складно Вам було уявити ситуацію та спрогнозувати її наслідки? Хто або що вплинув на ваш вибір? Чи вдається зберігати свою індивідуальність у ситуації вибору?

Приєм «Дерево рішень». Пошук відповіді на проблемне питання: як сучасним Ромео і Джульєтті подолати перепони на шляху до щастя? (Результатом обговорення проблемного питання є інтерактивний «Колаж рішень»)

IV. Рефлексія.

- Для мене кохання – це...
- Урок мені допоміг...

V. Домашнє завдання: створити пост рекомендаційного характеру у соцмережах про життєві цінності.

Список використаних джерел

1. Андреева О. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2008. № 6. С. 12-33.

2. Андреева О. В. Використання комп'ютерних технологій на уроках і в позакласній роботі. *Зарубіжна література в школі*. 2009. № 18. С. 32-37.
3. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: підручник. К., 2001. <http://www.ukrlit.vn.ua/article/108.html>
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
5. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. Київ: [б.в.], 2004. 301 с. 6.
6. Аналіз та інтерпретація художнього тексту на уроках зарубіжної літератури: розмежування і межі безмежності План. <https://studfile.net/preview/5454252/page:2/>
7. Інтерпретація художнього твору http://theory-of-composition11zh.blogspot.com/2008/11/blog-post_8648.html
8. Медіаграмотність: практичні навички https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA102+2018_T3/about
9. Онлайн курс «Новинна грамотність» від «Детектор медіа». <https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>
10. Посібник з освіти дітей по правам людини «Компасіто» <https://www.coe.int/uk/web/compass>

ДОДАТКИ

- Додаток 1.** <https://drive.google.com/file/d/1tGEBX80rWIaW2uRUC7J-whSo7s-RhoUF/view?usp=sharing>
- Додаток 2.** https://drive.google.com/file/d/1Vfa4E4Cdzm2_sG-3-xZWIMarCy4LAFB/view?usp=sharing
- Додаток 3.** <https://drive.google.com/file/d/1SH12ilPVjcov3QWg389oC972brIcez5h/view?usp=sharing>
- Додаток 4.** <https://drive.google.com/file/d/1J4UBeubJhH231uSRaFevxy33-uF618Rl/view?usp=sharing>
- Додаток 5.** <https://drive.google.com/file/d/1gubIWOknMqq3Dya7IeSqO8J0tak071Wl/view?usp=sharing>
- Додаток 6.** <https://drive.google.com/file/d/19A8dRgMrHPH2RQJFQdJ9jw6SUfPZ4Hd7/view?usp=sharing>
- Додаток 7.** <https://drive.google.com/file/d/1zrquyDSOnjL8ULPdREEx8CX05uLK-Nxa/view?usp=sharing>
- Додаток 8.** <https://drive.google.com/file/d/1aLOpBnXScmDWQukf5bf0dfrZzEdjeHHc/view?usp=sharing>
- Додаток 9.** <https://drive.google.com/file/d/1aLOpBnXScmDWQukf5bf0dfrZzEdjeHHc/view?usp=sharing>

Ганна Мельник, Діана Гарник,
студентки 4 курсу
ступеня вищої освіти «бакалавр»,
спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха

ЛІТЕРАТУРНЕ INTERMEZZO (план-конспект позакласного заходу)

Сьогодні провести кілька годин у соціальних мережах, переглядаючи стрічку дописів, поширюючи новини і власні світлини, спілкуючись із друзями, стало такою ж звичкою, як почистити зуби або ж зробити ранкову зарядку. Сучасні школярі, яких ми зараховуємо до покоління Z, відчують себе там, ніби риба у воді. Це те, що для них на часі, те, чим вони живуть кожного дня, те, що для них цікаве.

З метою зацікавлення учнів у вивченні української літератури, активізації їхнього критичного мислення й убезпечення їх від «підводного каміння» фейків, якого так багато на самому дні соціальних мереж, уважаємо корисним проведення позакласних заходів із елементами інфомедійної грамотності.

Тема позакласного заходу: «Літературне intermezzo» (Літературна вікторина за творами Михайла Коцюбинського).

Мета позакласного заходу:

- **навчальна:** узагальнити і систематизувати знання про життєпис письменника, основні віхи його творчого шляху, імпресіоністичну манеру письма; поглиблювати навички аналізу причинно-наслідкових зв'язків та художніх образів у літературному творі, формувати в учнів уміння активно й послідовно відстоювати власну позицію, уміння знаходити переконливі аргументи для її доведення, перевірити рівень опанування теми;
- **розвивальна:** розвивати зв'язне мовлення, уміння критично мислити, знаходити й систематизувати інформацію з різних джерел для виконання навчальних завдань, уміння відрізнити правдиву інформацію від фейків; уміння проводити паралелі з теперішнім часом; навички командної роботи, вміння знаходити нестандартні рішення;
- **виховна:** виховувати почуття толерантності до інших культур, відповідальність за майбутнє свого народу; поглиблювати інтерес до творів «високої» літератури, впевненість у своїх силах; сприяти формуванню моральних якостей особистості, шанобливому ставленню до природи й людей.

Обладнання: комп'ютер, проектор, роздатковий матеріал. мультимедійна презентація (Додаток 4. <https://drive.google.com/file/d/1LNfCXv1-zJQEGJD398MIsvzMWjMl4uyI/view?usp=sharing>).

Компетентності з ІМГ, які розвиває позакласний захід:

- **КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ:** уміння обґрунтувати власну позицію; уміння оцінювати та інтерпретувати події; уміння проводити паралелі з теперішнім часом.
- **СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКІНГ:** уміння ідентифікувати прояви пропаганди; уміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції; базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).
- **ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ:** уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами; уміння відрізняти факти від суджень; уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.
- **ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ:** уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.
- **РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ:** уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: літературна вікторина.

ХІД ВІКТОРИНИ

Слово вчителя

Друзі! Сьогодні ми говоритимемо про творчість справді сонячного письменника. «І не тільки тому, що «носив у душі сонце», як сам про себе казав... Уся його проза... – це світлий, відкритий простір для душі й духу», – так відгукувався про цю непересічну особистість науковець О. Логвиненко. Напевно, ви вже здогадалися, якого митця величають Сонцепоклонником? Звісно, Михайла Михайловича Коцюбинського. «Літературне intermezzo» – таку назву має вікторина за творчістю митця.

Учні діляться на дві команди, обирають капітана та назву. Представлення команд.

Оголошення складу журі й правил оцінювання відповідей учасників.

Таблиця 1

Таблиця оцінювання завдань						
<i>№1</i>	<i>№2</i>	<i>№3</i>	<i>№4</i>	<i>№5</i>	<i>№6</i>	<i>Сума</i>
28 балів максимально	Від 0 до 7 балів	7 балів (1 бал за кожну)	15 балів	20 балів (10 балів за оригінальність)	6 балів (2 бали за кожну)	

(1 бал за кожну правильну відповідь)	(1 бал за кожну правильну відповідь)	правильну відповідь)		репортажу та 10 балів за відповідність сюжету)	правильну відповідь)	
--------------------------------------	--------------------------------------	----------------------	--	--	----------------------	--

Завдання № 1

Інформація, яку ми знаходимо в Інтернеті, не завжди є правдивою. Це стосується насамперед життєпису письменників. Перед вами біографічна стаття, присвячена життєвому шляху Михайла Коцюбинського. Спробуйте відшукати в ній **неточності** та **судження**.

Кожна команда отримає друкований аркуш-імітацію біографії письменника із Вікіпедії (**Додаток 1**. Біографія Михайла Коцюбинського). Завдання гравців – відшукати всі 28 помилок й виправити їх. Біографію подано за матеріалами підручника для 10 класу «Українська література» (Олександр Авраменко, Василь Пахаренко)
<https://drive.google.com/file/d/1hYieM8ohp6jff9MXANG5LnJBU9RjpJBT/view?usp=sharing>

Помилки, які учні мають віднайти в тексті:

Михайло Коцюбинський народився 17 вересня 1964 р. (1864 р.) в м. Вінниці в родині лікарів (чиновницькій родині). Батько, від природи людина неспокійна, не зносив утисків начальства й тому змушений був часто міняти роботу. Тож сім'ї доводилося переїжджати з місця на місце. Своім вихованням М. Коцюбинський зобов'язаний матері, яка походила з аристократичних родів – польського (по материній лінії) і італійського (молдавського) (по батьковій).

В 11-річному віці Михайло змушений був уперше залишити рідну домівку, як пташеня, що вирушає в перший політ. Закінчивши дворічну народну школу в м. Барі, хлопець їде до Шаргорода, щоб продовжити навчання в духовному училищі. У родині Коцюбинських панувала італійська (російська) мова. І як же були здивовані батьки, коли якимось 9-річний Михайло, упавши з горіха (занедужавши на запалення легень), під час марення раптом заговорив українською. Після одужання хлопчикові розповіли про це, і він ще більше зацікавився рідним словом.

12-літнім підлітком він закохався в учительку української мови (16-річну дівчину), а щоб привернути її увагу, вирішив стати «великою людиною», тому почав багато читати.

Михайло мріяв після закінчення семінарії навчатися в університеті. Але через важке матеріальне становище рідних юнакові не вдалося продовжити освіту: мати осліпла, а згодом помер батько. Відповідальність за велику родину (матір і десятьох (чотирьох) молодших братів і сестер) лягла на плечі Михайла. Він дає приватні уроки й продовжує навчатися самостійно, а 1891р., склавши іспит екстерном при Київському (Вінницькому) реальному училищі на народного вчителя, працює репетитором.

Літературна кар'єра Михайла розпочалася з фіаско, як-то кажуть, перший млинець завжди гливкий. 1884 р. він написав оповідання «Гордій (Андрій) Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма». Цю першу спробу молодого автора

було оцінено скептично. Друкуватися почав 1890 р. – львівський дитячий журнал «Дзвінок» опублікував його вірш «Тричі мені являлася любов» («Наша хатка»).

Важливу роль у формуванні світогляду молодого митця відіграла поїздка до Львова 1890 р. Тут він знайомиться з Василем Стефаником (Іваном Франком), контактує з редакціями журналів «Правда», «Зоря», «Дзвінок» та ін. Поїздка стала початком його постійній співпраці із західноукраїнськими виданнями.

Написані 1891 р. перші серйозні твори – казки (оповідання) «Харитя», «Ялинка», «П'ятизлотник», повість «На віру» – засвідчили, що в українській прозі з'явився талановитий автор.

Окремою сторінкою в біографії митця стала його робота в Бесарабії та на Кавказі (в Криму) в складі спеціальної комісії, створеної урядом для боротьби з філоксерою. Це дало багатий матеріал для нових творів – «Пе-коптьор», «Посол від чорного царя», «Відьма», «В путях шайтана», «На городі» («На камені»), «У грішний світ», «Під мінаретами». У філоксерній комісії працювало багато учасників «Руської трійці» («Братства тарасівців»). На основі спільних поглядів М. Коцюбинський близько зійшовся з братчиками.

1898 р. М. Коцюбинський переїхав у Черкаси (Чернігів). Тут письменник зустрів свою долю – Ольгу Рошкевич (Віру Дейшу). Як «політично неблагонадійному українофілові», М. Коцюбинському довго не давали роботи, потім призначили на скромну посаду до міського статистичного бюро.

Однак допоміг щасливий випадок: М. Коцюбинський виграв у лотерею й придбав великий будинок (З неабиякими труднощами письменникові вдалося придбати будинок), який став затишним гніздом для великої родини – дружини, чотирьох дітей, немічної матері. Нині в цьому домі діє меморіальний музей. М. Коцюбинський організовує в себе «середу» («понеділки»), а потім «суботи», які стали справжньою літературною школою для молодих письменників. Також у будинку Коцюбинських працювала підпільна пекарня (друкарня).

1903 р. письменник узяв участь у відкритті пам'ятника І. Франка (І. Котляревському) в Полтаві, виголосивши палку патріотичну промову. Цього ж року написав першу частину знаменитої повісті «Fata morgana». А етюдом «Цвіт груші» («Цвіт яблуні») митець засвідчив остаточний перехід від реалізму до сентименталізму (модернізму, імпресіонізму).

У середині 1909 р. виснажений митець виїздить на лікування за кордон. Він страждає на астму й сухоти. На острові Капрі (Італія) він познайомився й заприятелював із видатним російським письменником Олександром Пушкіним (Максимом Горьким). По дорозі, їдучи втретє до Італії, письменник завітав у с. Великі Вуйки (с. Криворівню) на Прикарпатті, відтоді розпочався його «роман» із Гуцульщиною, що переріс у знамениту повість «Дорогою ціною» («Тіні забутих предків»).

1911 р. М. Коцюбинському призначили пожиттєву стипендію, проте було вже пізно. У квітні 1913 р. великого Сонцепоклонника не стало. Поховали письменника на мальовничій Болдиній горі в м. Чернігові.

Завдання № 2

У сучасному світі більшість людей проводить значну частину часу в соціальних мережах для того, щоб листуватися зі своїми друзями. Переконана, що і ви під час листувань користуєтесь різноманітними емодзі. Тож для вас я також вирішила зашифрувати деякі твори Михайла Коцюбинського за допомогою емодзі. Ваше завдання – **відгадати, які ж твори закодовані**.

Кожна правильна відповідь буде оцінена в 1 бал. Тож уперед до нових звершень!

Рис. 1. Ялинка

Рис. 2. Тіні забутих предків

Рис. 3. Цвіт яблуні

Рис. 4. Харитя

Рис. 5. Дорогою ціною

Рис. 6. Intermezzo

Рис. 7. Лялечка

Завдання № 3

Із попереднім завданням ви впорались на «відмінно»! А зараз ми перевіримо, чи уважно ви читали твори Михайла Коцюбинського. А в цьому нам допоможе гра **«Правда чи фейк?»**. Якщо ви вважаєте, що твердження є фейком, то потрібно також виправити неправдиву інформацію на достовірну.

Команди відповідають по чергово. Якщо команда не знає відповіді на запитання, право відповідати надається суперникам.

1. Під час знайомства з Іваном Марічка у відповідь на причинене їй зло штовхнула хлопця й розсміялася. (ФЕЙК, подарувала йому цукерок).

2. Марічка постійно наспівувала щедрівки й колядки (ФЕЙК, коломийки).

3. Іван Палійчук управно грав на денцівці. (ПРАВДА).

4. Річка Черемош забрала життя Марічки. (ПРАВДА).

5. Іван Палійчук був сімнадцятою дитиною в сім'ї. (ФЕЙК, дев'ятнадцятою).

6. У труну Іванові поклали дерев'яний гребінець (ФЕЙК, мідні гроші).

7. Героїня повісті «Дорогою ціною» Соломія була далекою родичкою Остапа, що доглядала його дідуся. (ФЕЙК, дівчиною Остапа, яку силою віддали заміж за панського хурмана).

8. Для того, щоб переправитися через річку, Остап і Соломія майстрували пліт. (ПРАВДА).

9. На формування бунтарського характеру Остапа вплинула його бабуся, яка розповідала хлопцеві легенди про давні часи. (ФЕЙК, вплинув дідусь).

10. Символом життєвої енергії у новелі «Intermezzo» є Ниви у червні. (ПРАВДА).

11. Перебуваючи серед нив, герой найбільше боявся зустрічі з людським горем. (ПРАВДА).

12. Кульмінацією новели є конфлікт залізної руки города і ліричного героя, митця. (ФЕЙК, зустріч із селянином).

13. Ліричний герой новели відреагував на газетну звістку про повішених («ряд білих мішків»), з'ївши вишню (ФЕЙК, з'їв стиглу вишню).

14. Трьох вівчарок у творі звали Трепов, Костик і Овідій. (ФЕЙК, Трепов, Оверко й Пава).

Завдання № 4

Спробуймо пофантазувати й уявити, що герої творів М. Коцюбинського – наші сучасники. Звісно ж, як просунуті користувачі мережі Інтернет, вони захотіли створити сторінки в соціальній мережі Фейсбук. Ваше завдання заповнити ці сторінки (Додаток 2 і Додаток 3).

[https://drive.google.com/file/d/1myeSwuu5R7rCGTgFVrwkrvVOMwhSRlJ/vi
ew?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1myeSwuu5R7rCGTgFVrwkrvVOMwhSRlJ/vi
ew?usp=sharing)

[https://drive.google.com/file/d/1YL1Lgi7aIh3cJFTGQ5_ZyMHxzC7xTFmi/vi
ew?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1YL1Lgi7aIh3cJFTGQ5_ZyMHxzC7xTFmi/vi
ew?usp=sharing)

Завдання № 5

Хоча б кілька разів на місяць кожен із нас дивиться телевізійні випуски новин. Тож можемо помітити, до яких хитрощів удаються журналісти, аби зацікавити глядачів, завоювати їхню увагу. Зокрема, вони використовують

промовисті назви; яскраві, емоційні, насичені описи; використовують монтаж, щоб перекрутити слова та под.

Як же відрізнити справжні новини від фейкових? Запам'ятайте ознаки маніпулятивних новини з хибною аргументацією:

- висловлена теза не підкріплена достовірними аргументами;
- за «аргументи» видаються поширені у суспільстві міфи;
- не вказуються конкретні дані та їхні джерела.

Отож ваше завдання – уявити себе журналістами, яким украй необхідно висвітлити «гостру» новину, і створити репортаж із місця подій за повістю «Тіні забутих предків». Увімкніть свою креативність на максимум, але **опирайтеся на реальні факти!**

Представники від команд по черзі зачитують репортаж. Оцінюється оригінальність виступу, а також відповідність репортажу сюжету повісті.

Орієнтовна відповідь № 1:

Реальна містика: смерть молодого чоловіка на Гуцульщині.

Трагічна новина сколихнула маленьке карпатське село – молодий чоловік загинув за невідомих обставин: його тіло знайшли в проваллі. Збираючи інформацію про цей випадок, ми дізналися, що загиблим був Іван Палійчук. Існує три основних версії, як саме загинув чоловік. Одні стверджують, що Іван упав у провалля з власної необережності, інші згадують про перше кохання Івана – Марічку Гутенюк, яка померла за трагічних обставин, і вони переконані, що молодий чоловік не зумів пережити втрату коханої і вчинив самогубство. А найближче оточення загиблого говорить про містичність смерті. Незадовго до трагічного випадку Іван розповідав про те, що бачив свою кохану в образі нявки і вона кликала його до себе. Саме тому вони переконані, що смерть чоловіка пов'язана із містикою. Але ця смерть залишилась загадкою для усіх, бо ніхто не знає, що насправді зберігають таємничі гори Карпат.

Орієнтовна відповідь № 2:

Нещодавно світ сколихнула страшна новина: в одному з карпатських сіл юна дівчина Марічка впала у Черемош та втопилася. За словами очевидців події дівчина забралася на скелю, аби врятувати козеня. Через необачність Марічка посковзнулась й упала в річку. Не впоравшись із течією, дівчина загинула. Односельці подекують, що тіло молодиці знайшов її вбитий горем коханий Іван. Що ж це було: випадковість чи, можливо, самогубство (адже не секрет, що сім'ї закоханих ворогують) і що трапилося з козеням - у наступному сюжеті.

Завдання № 6

Чи знайомі ви з таким інтернет-трендом як мем? **Мем або інтернет-мем**, – це будь-яка дотепна коротка інформація (фраза, зображення, звукоряд, відео) іронічного характеру, яка відтворює певне ставлення до якихось подій чи обставин та поширюється в Інтернеті. Найпопулярнішими є інтернет-меми у форматі зображення із влучним жартівливим текстовим поясненням.

Жартівливі зображення останніми роками набули надзвичайного поширення. Хоча сам термін і концепція мему були запропоновані ще у 1976 році професором Оксфордського університету біологом Річардом Докінзом.

Однак інтернет-мемам не завжди можна довіряти. Доволі часто інформація в них перекручується або взагалі є неправдивою чи помилковою. Тож зараз ви спробуйте перевірити це. Ваше завдання – прокоментувати мем й пояснити його. Команди відповідають по чергово.

Рис. 8. Мем 1.

Величезне прохання!!
Не кличте мене до міста

Рис. 9. Мем 2.

Рис. 10. Мем 3.

Палійчуки і Гутенюки зазвичай:

Палійчуки і Гутенюки під час пандемії коронавірусу:

Рис. 11. Мем 4.

Рис. 12. Мем 5.

Нескінченно можна дивитися на 3 речі:

КОНОНІВСЬКІ
ПОЛЯ

Рис. 13. Мем 6.

Підбиття підсумків журі

Оголошення результатів

Слово вчителя

Сьогодні обидві команди попрацювали на славу. Ви довели, що є справжніми знавцями біографії і творчості Михайла Коцюбинського, креативними, винахідливими, кмітливими і, звісно ж, інфомедійно грамотними. Жодні фейки вам не страшні! У цьому я переконалася. Спасибі вам за роботу! Сподіваюсь, що сьогодні сонячний промінчик творчості Великого Сонцепоклонника торкнувся кожного серця.

Список використаних джерел

1. Авраменко О. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти / Олександр Авраменко, Василь Пахаренко. Київ: Грамота, 2018. 256 с.
2. Інтелігент з душею сівача : вінницькі письменники про Михайла Коцюбинського / упоряд. В. Сторожук. Вінниця: Континент-Прим, 2005. 48 с.
3. Коцюбинський, М. Вибрані твори : художественная лит-ра. Київ: Дніпро, 1977. 499 с.
4. Миргородець В., Півень Л., Стицюк В. Використання мемів для кращого запам'ятовування найбільш проблемних тем із української мови та літератури // Всеосвіта : [сайт]. Режим доступу : <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-memiv-dla-krasogo-zapamatovuvanna-najbils-problemnih-tem-iz-ukrainskoi-movi-ta-literaturi-105054.html>

*Аліна Некрасова,
студентка-магістрантка
факультету іноземної та слов'янської філології
СумДПУ ім. А. С. Макаренка
Єгор Монько,
студент-магістрант
факультету електроніки
та інформаційних технологій
СумДУ
Ірина Горбатенко,
студентка-магістрантка
факультету іноземної та слов'янської філології
СумДПУ ім. А. С. Макаренка*

ЧАТ-БОТ «ФАКТЧЕКІНГВОТ» (для уроків української мови, 10 клас)

У добу інформаційної глобалізації людство вже не в змозі відмовитися від «мережевої павутини», і кожен з нас опинився в «інформаційній бульбашці», відтак педагогічна спільнота має захистити найчутливіших реципієнтів – учнів. Одним із завдань сучасного вчителя є пропагування ідеї безпечного інформаційного простору: фільтрація мережевих новин, особливо роз'яснення понять фейк та джінса, критична аналітика щоденних онлайн-повідомлень та усвідомлення негативного інформаційного впливу.

Методична розробка призначена для вчителів закладів загальної середньої освіти, студентів-практикантів педагогічних закладів вищої освіти.

Тема уроку: “Фактчекінг як необхідна навичка освіченого громадянина”.

Мета: сформувати уявлення про фейк як про негативну тенденцію мережі “Інтернет”, розширити знання учнів про методи розпізнавання фейкових повідомлень, виховувати почуття відповідальності та соціальної толерантності.

Обладнання: мультимедійний проєктор, телефони/ноутбуки з доступом до Інтернету, наявність акаунта в соціальній мережі “Телеграм”, роздатковий матеріал (пам’ятка “Розумний фактчекінг”).

Компетентності з ІМГ: критичне мислення, стійкість до впливів, фактчекінг, інформаційна грамотність, цифрова безпека, візуальна грамотність.

Форма організації навчальної діяльності: симуляційна гра, мозковий штурм, робота з ілюстративним матеріалом.

Конспект розгорнутого фрагменту уроку з інфомедійним компонентом

Узагальнення, систематизація та закріплення вивченого матеріалу

1. Проблемні запитання:

1) Чому інформаційна безпека є необхідною умовою користування Інтернетом? *(Інформація має великий вплив на свідомість людини, а отже, і на свідомість широких мас одночасно. Важливо не вірити всім без винятку повідомленням та новинам, щоб уберегтися від кібербулінгу та кібергрумінгу).*

2) Яке значення у вашому житті займає скролінг? Скільки часу ви витрачаєте на скролінг щодня? *(Скролінг – це форма подання інформації, при якій вміст рухається у вертикальному або горизонтальному напрямку)* [1].

3) Що таке фейк? У якому вигляді він існує? *(Фейк – це підробка, фальшивка, яка розповсюджується спеціально для того, щоб дезінформувати аудиторію. Фейками називають фотографії, які зроблені у фотошопі, спеціально створені відеоролики, написані або вигадані неправдиві новини, які важко відрізнити від правдивих. Також фейками називають створені акаунти вигаданих людей у соціальних мережах, через які розповсюджується неправдива інформація)* [3, с. 184-185].

4) Що означає дїпфейк? *(Дїпфейк – це керований штучним інтелектом механїзм заміщення обличчя людини на відео обличчям іншої людини шляхом машинного навчання)* [5].

5) Що таке манїпуляція ЗМІ? *(Манїпуляція в медіа – це техніка цілеспрямованого викривлення інформації заради формування певного погляду, певного ставлення до тієї або іншої проблеми / особи / явища)* [4, с. 75].

6) Які вам відомі методи та прийоми розпізнавання фейків? *(Перевірка фактів у інших джерелах, консультації з близькими дорослими, коментарі кваліфікованих лїдерів думок).*

7) Яку небезпеку містить фейк? *(Дезінформування, що призводить до неоправданих негативних наслідків щодо фізичного та психологічного здоров'я, міжособистісні чи навіть міждержавні конфлікти).*

8) Яким чином забезпечити захист користувачів від фейкових матеріалів? *(Критично та аналітично оцінювати інформацію, самому не розповсюджувати фейки).*

9) Чи відомо вам про цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність за поширення фейків? *(Вилучення накладу газети, журналу тощо за рішенням суду, оголошення попередження, стягнення штрафу, громадські чи виправні роботи)* [6].

2. Робота з телеграм-ботом.

Чат-бот – спеціальна програма, що виконує автоматично і/або за заданим розкладом які-небудь дії через ті ж інтерфейси, що й звичайний користувач [2].

Посилання на чат-бот «ФактЧекінгBot»: <https://t.me/test0bobot>

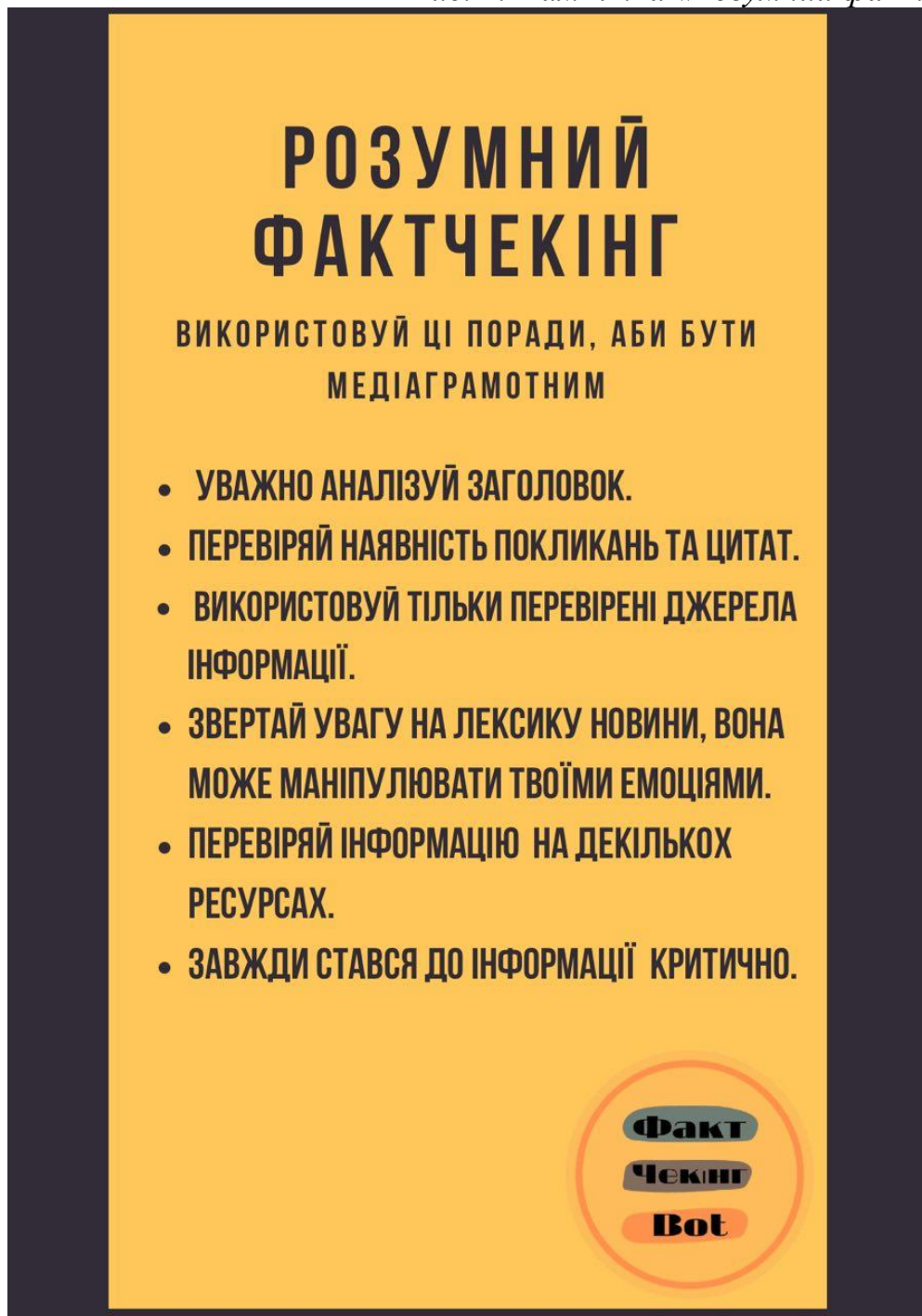
@test0bobot (пошук у телеграмі за цим іменем).

Ідентифікатор тесту: 1611489680177137522756.

За допомогою чат-бота для месенджера Telegram “ФактЧекінгBot” учитель створює тест на 12 запитань (щоб одразу мати оцінку) для визначення фейкових новин (тест може містити посилання). Наприклад, “проаналізуйте заголовок, чи містить він маніпулятивну лексику + посилання на цей заголовок”; “перевірити достовірність новини + посилання на новину”. Коли питання зроблені, вчитель

копіює цифровий ідентифікатор тесту і надсилає учням. Кожен учень окремо в боті вводить ідентифікатор і проходить тест. Учитель може переглянути результати у відповідному меню і відразу поставити оцінку. Перед використанням бота рекомендуємо учням скористатися пам'яткою (рис. 1):

Рис. 1. Пам'ятка «Розумний фактчекінг»

3. Рефлексія (обговорення завдання, враження учнів).

1. Що було найважчим при виконанні тесту?
2. Яка фейкова новина запам'яталася найбільше?
3. Наскільки важливою є перевірка інформації в мережі “Інтернет”?

Архітектура та сценарії використання додатку

Для проведення тестування була створена інформаційна система у вигляді чат-бота для месенджера Telegram. Причиною вибору такого варіанту архітектури слугують популярність месенджерів та простота використання інформаційної системи.

Додаток був написаний мовою програмування Java. Це дозволяє в результаті отримати jar файл, котрий є кросплатформним, а, отже, може бути запущеним на сервері з різними операційними системами. Для зберігання даних використовувалася СУБД SQLite. Вона є безкоштовним варіантом з відкритим кодом. Усі дані зберігаються в одному файлі, що забезпечує простоту керування сховищем та відсутність потреби в додатковому програмному забезпеченні. Для очікуваного навантаження на систему SQLite цілком підходить.

Код додатку ви можете переглянути за посиланням: <https://github.com/yehormonko/testoBot>.

Архітектура додатку являє собою наближення до патерну MVC, що був видозмінений в умовах використання API Telegram для розробки ботів. Кінцевий варіант ви можете бачити на діаграмі класів (рис. 2):

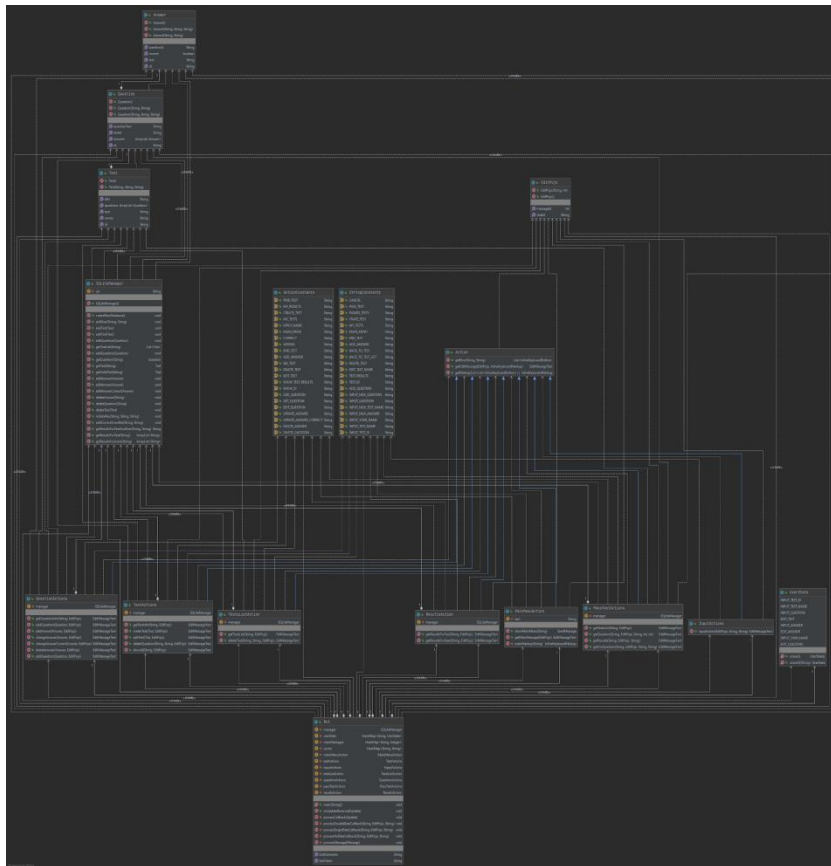
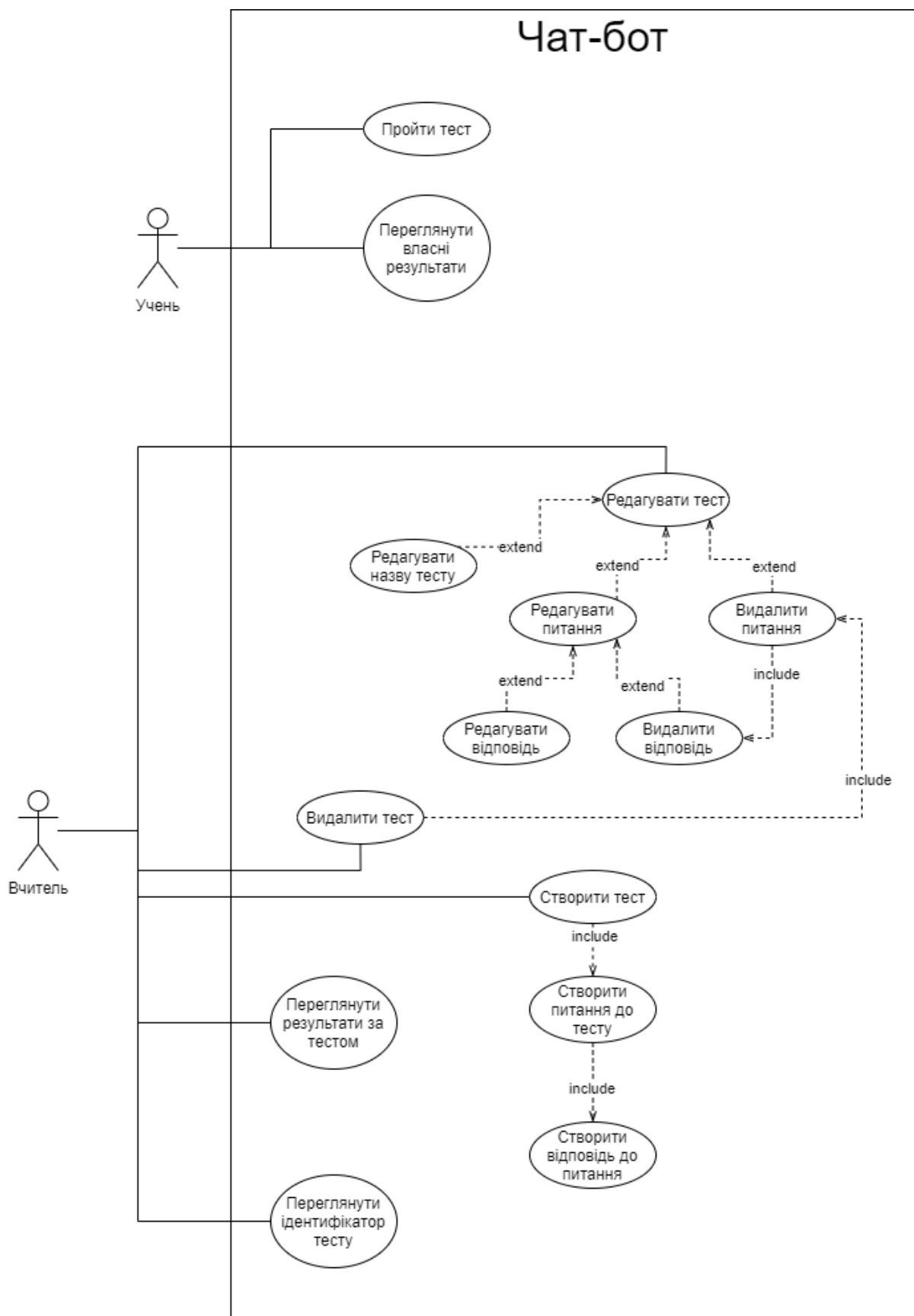

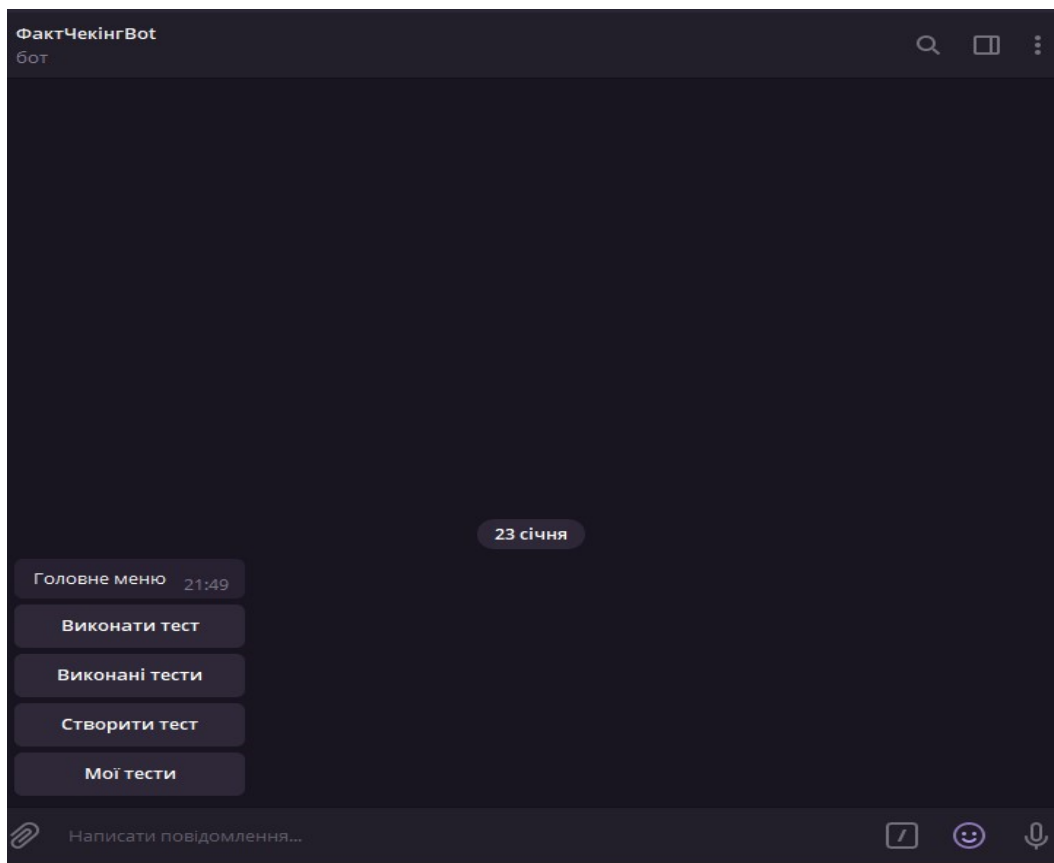
Рис. 2. Діаграма класів

Для відображення сценаріїв використання системи було створено діаграму прецедентів (рис. 3):

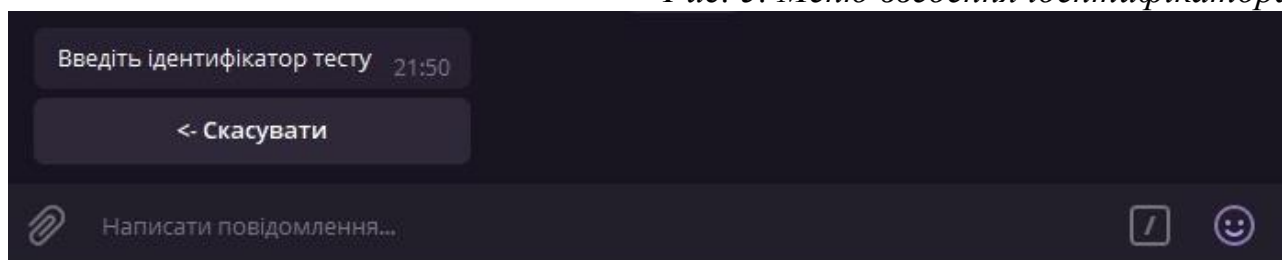
Сценарій використання чат-бота “ФактЧекінгBot” учнем

Рис. 4. Головне меню чат-бота

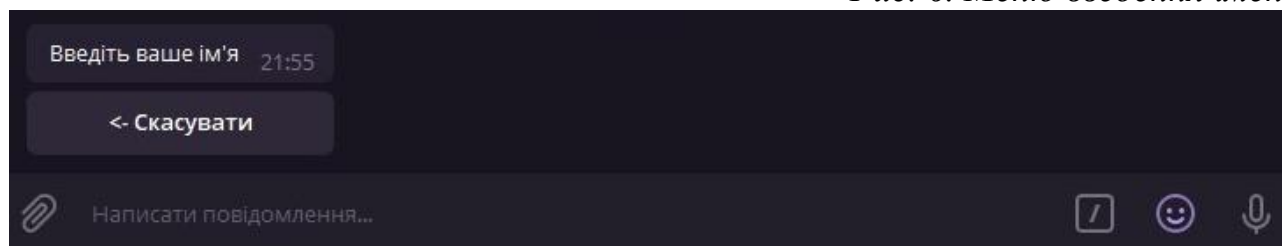
Головне меню чат-бота “ФактЧекінгBot” (рис. 4), у якому представлені такі кнопки: “Виконати тест”, “Виконані тести”, “Створити тест”, “Мої тести”.

Рис. 5. Меню введення ідентифікатора

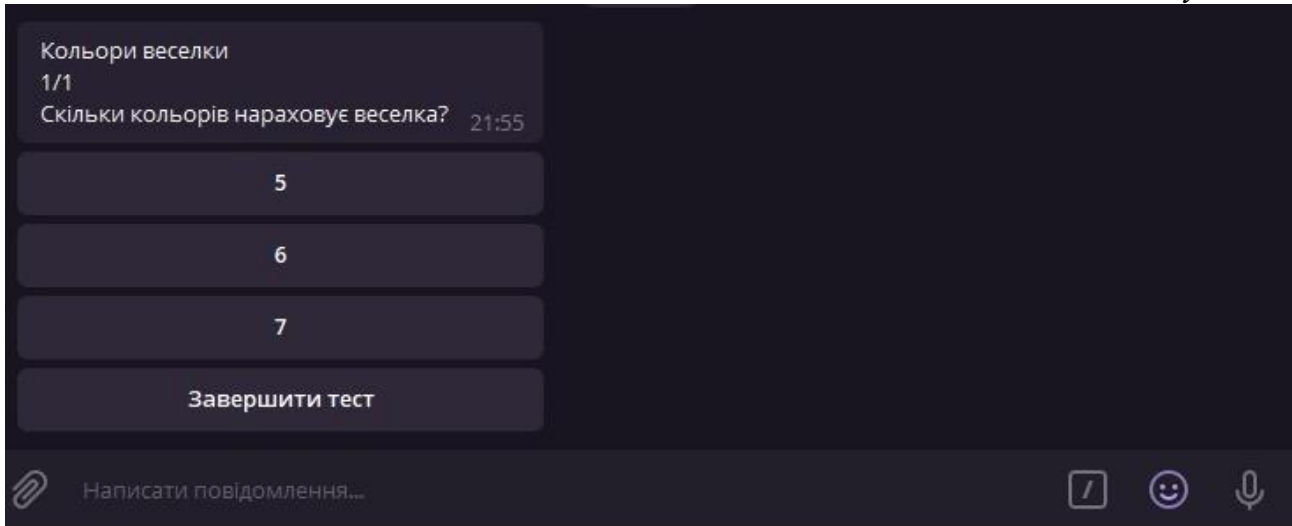
При натисканні кнопки “Виконати тест” потрібно ввести ідентифікатор тесту (рис. 5), який Вам запропонує вчитель (Наприклад, “1611431604902137522756”).

Рис. 6. Меню введення імені

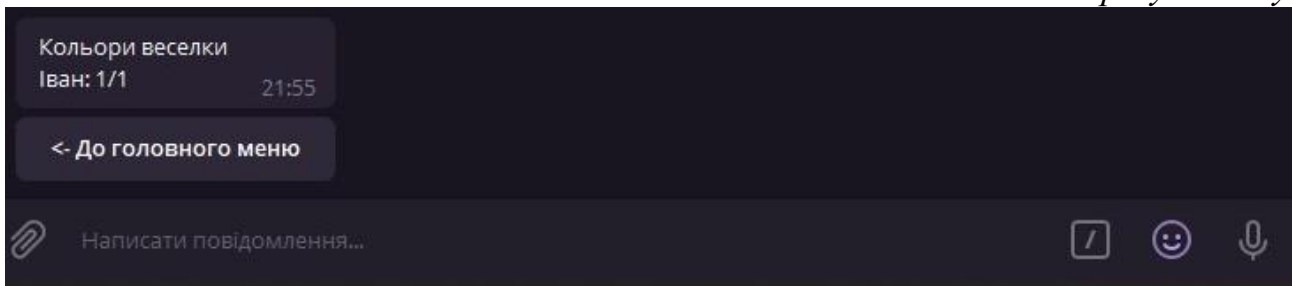
Обов'язково зазначте Ваше ім'я та прізвище (рис. 6), аби вчитель зміг перевірити Ваш результат.

Рис. 7. Меню тестування

Приклад питання у чат-боті “ФактЧекінгВот” (рис. 7).

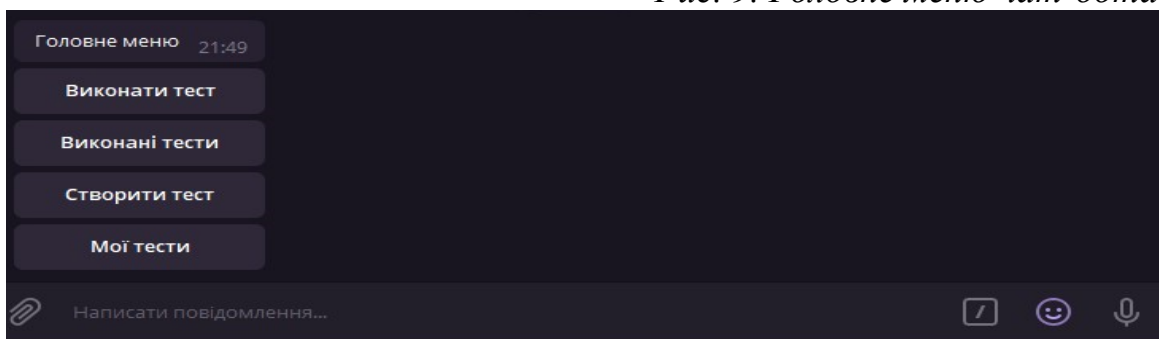
Рис. 8. Меню виведення результату

Коли Ви оберете відповідь або завершити тест, то чат-бот продемонструє вам кількість балів (рис. 8), яку Ви набрали за пройдений тест. Також Ви можете переглянути всі результати виконаних тестів у Головному меню, натиснувши кнопку “Виконані тести”.

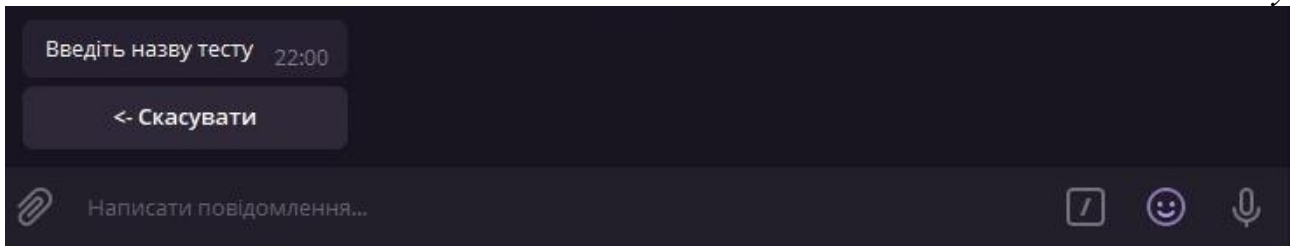
Сценарій використання чат-бота “ФактЧекінгВот” вчителем

Рис. 9. Головне меню чат-бота

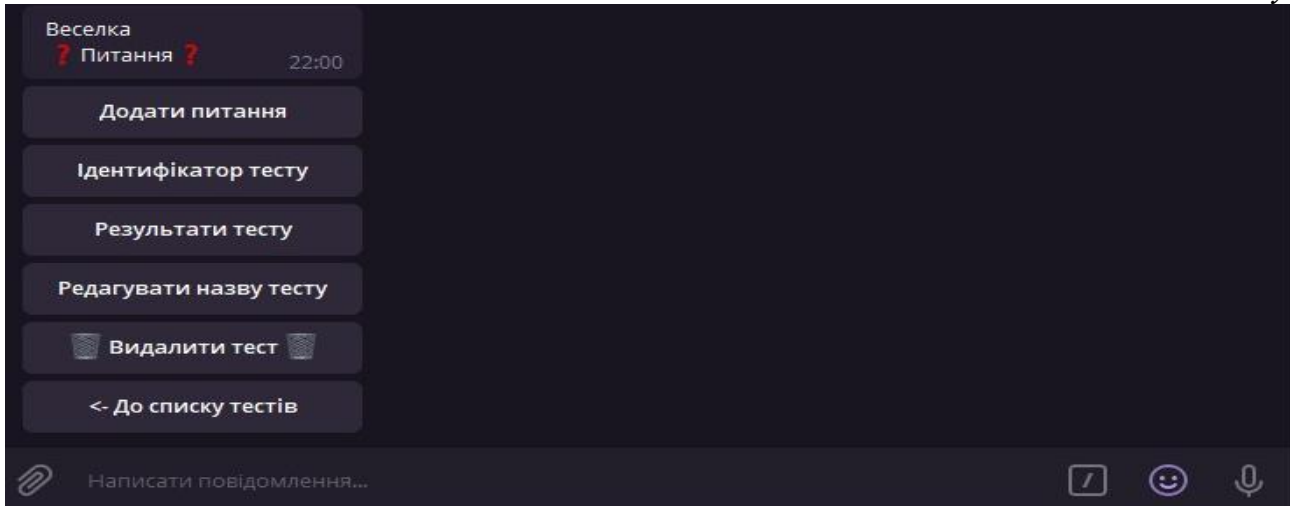
У Головному меню вчитель може створити тест (кнопка “Створити тест”) або переглянути вже створені ним тести (кнопка “Мої тести”) (рис. 9).

Рис. 10. Меню введення назви тесту

При створенні тесту обов'язково введіть його назву (рис. 10).

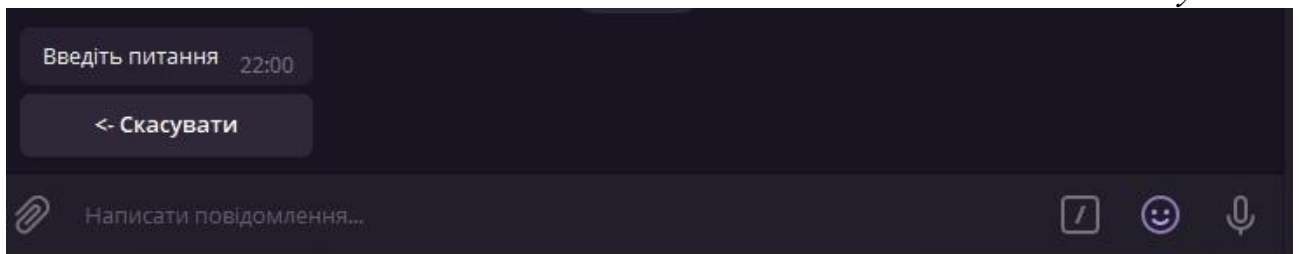
Рис. 11. Меню введення назви тесту

У поданому меню Ви можете (рис. 11):

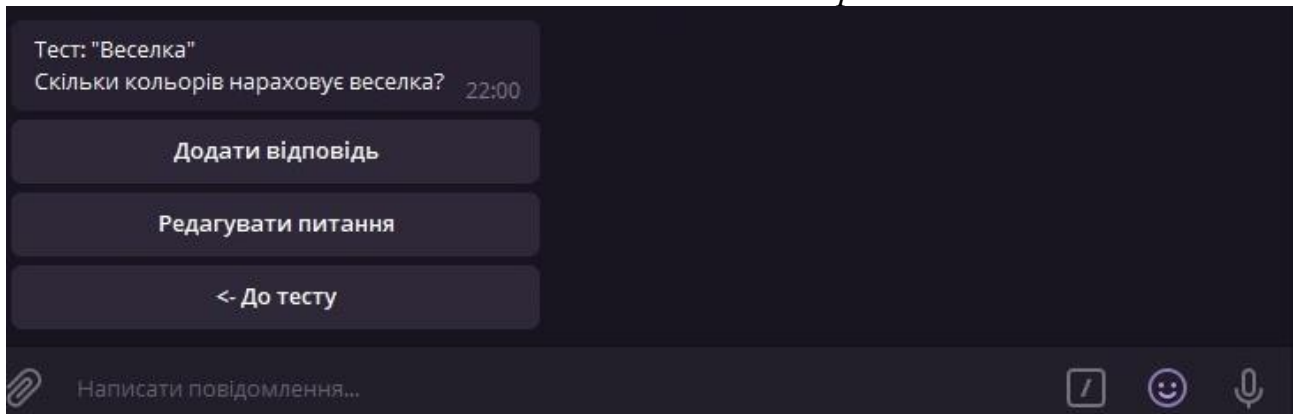
- додати питання тесту (кнопка “Додати питання”);
- отримати унікальний ідентифікатор тесту (“Ідентифікатор тесту”), який потрібно надати учневі, аби він мав змогу виконати тест;
- переглянути результати учнів, які вже виконали тест (кнопка “Результати тесту”);
- редагувати назву тесту (кнопка “Редагувати назву тесту”);
- видалити тест (кнопка “Видалити тест”).

Рис. 12. Меню введення питання для тесту

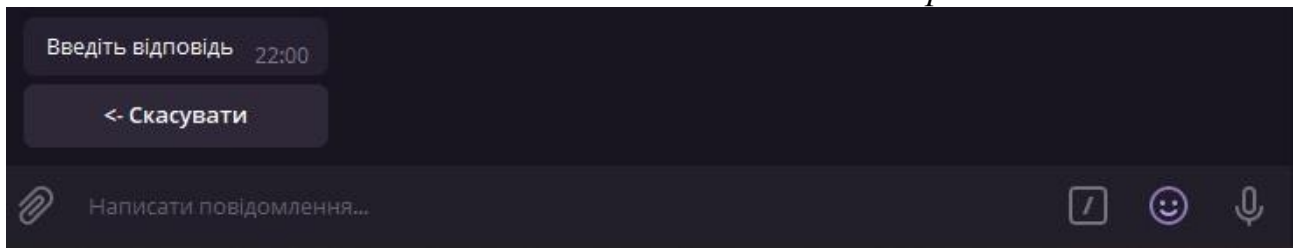
При натисканні кнопки “Додати питання” введіть його в текстовому полі (рис. 12).

Рис. 13. Меню роботи над питанням

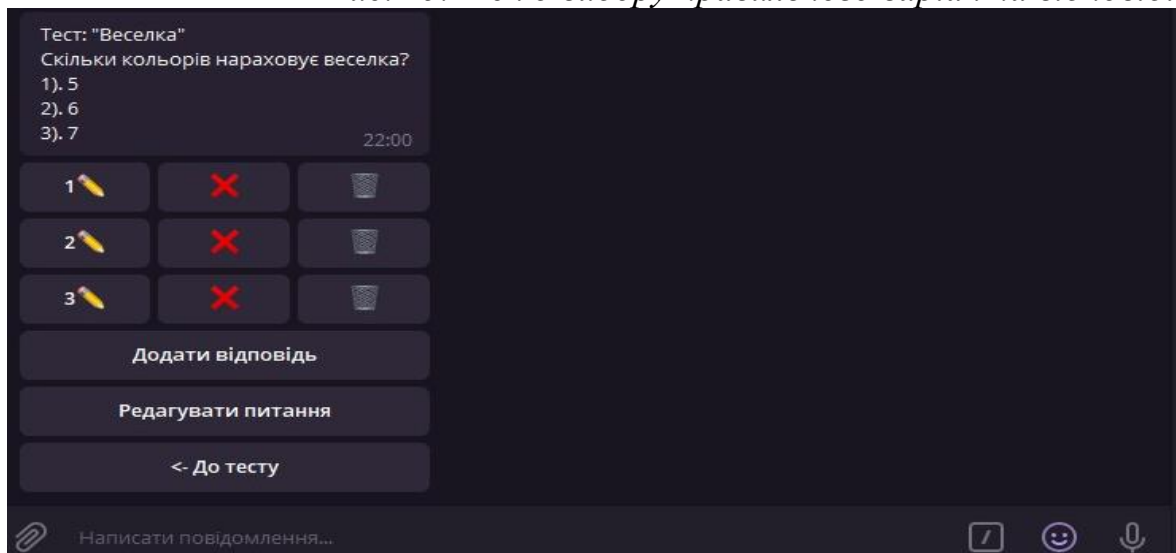
Питання додано. Ви можете його змінити або додати відповідь (рис. 13).

Рис. 14. Меню введення варіантів відповіді

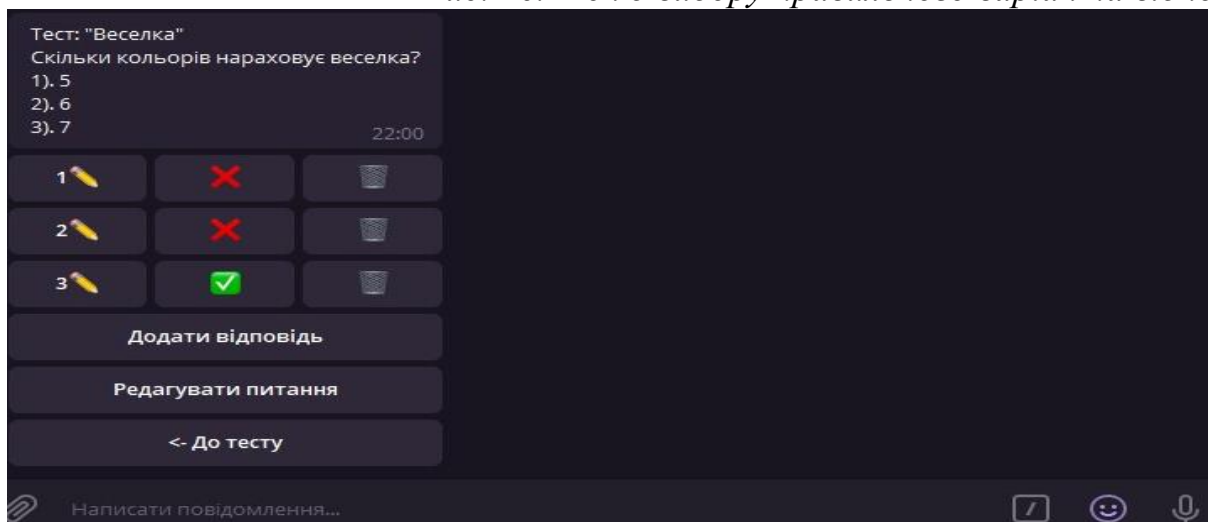
Введіть одну чи декілька відповідей до Вашого тесту, серед яких одна відповідь має бути правильною (рис. 14).

Рис. 15. Меню вибору правильного варіанта відповіді

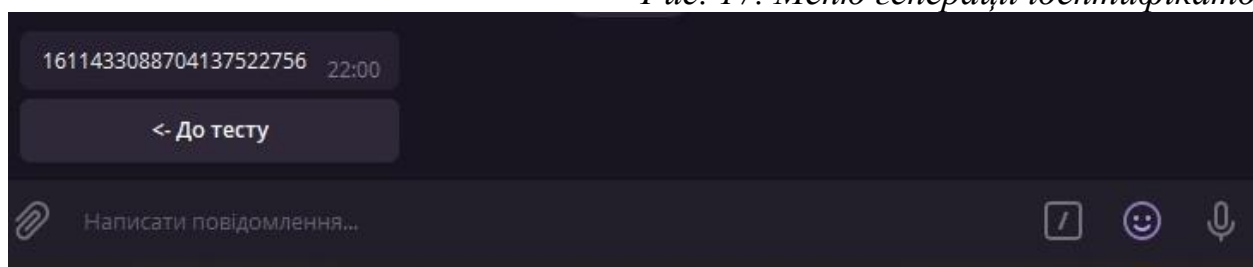
У прикладі наведено три відповіді, кожен з яких позначено як неправильну (позначка “Червоний хрест”) (рис. 15). При натисканні на позначку, можна змінити відповідь на правильну.

Рис. 16. Меню вибору правильного варіанта відповіді

У прикладі визначено, що відповідь під номером 3 є правильною (рис. 16).

Рис. 17. Меню генерації ідентифікатора

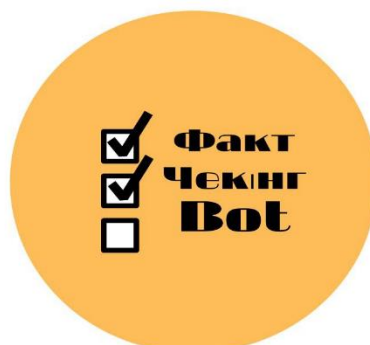
Додавши всі необхідні питання, натисніть кнопку “До тесту” та оберіть зі списку кнопку “Ідентифікатор тесту”, скопіюйте його, надішліть учню (рис. 17). Тест не буде знайдено за ідентифікатором, якщо він містить хоча б одне питання без жодної правильної відповіді або не містить питань взагалі.

Розробка логотипу чат-бота “ФактЧекінгBot”

Рис. 18. Ескіз №1

Рис. 19. Ескіз №2

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URI:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%80%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 20.01.2021).
2. Вікіпедія.
URI:[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82_\(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82_(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0))
(дата звернення: 20.01.2021).
3. Мудра І. Поняття “фейк” та його види у ЗМІ. Теле- та радіожурналістика. 2016. Вип. 15. С. 184-188.
URI:<http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/viewFile/694/699> . (дата звернення: 20.01.2021).
4. “Не потони в інформаційному дощі”: навчання медіаграмотності громадян : посібник для тренерів. Київ. 2016. 200 с. URI:https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/Citizen-Media-Literacy_Trainers-Manual_ua.pdf (дата звернення: 21.01.2021).
5. Онлайн-ресурс “Словотвір”. URI:<https://slovotvir.org.ua/words/dipfeik> (дата звернення: 20.01.2021).
6. Сафаров А. В. Україні вже є законодавство і механізми щодо протидії дезінформації: заради чого колотнеча? Інститут масової інформації. 2020. URI:<https://imi.org.ua/monitorings/v-ukrayini-uzhe-ye-zakonodavstvo-i-mehanizmy-shhodo-protydiy-dezinformatsiyi-zarady-chogo-i31602> (дата звернення: 21.01.2021).

Людмила Носенко,
вчитель української мови та літератури
КУССШ I-III ступенів № 7
ім. М. Савченка СМР

«ВІЧНА» ТЕМА МАТЕРІ Й СИНА.

ЕВОЛЮЦІЯ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ У ТВОРАХ Т. ШЕВЧЕНКА.
РОМАНТИЧНИЙ ТИП УТІЛЕННЯ ТЕМИ ЖІНОЧОЇ ДОЛІ У ПОЕМІ
«КАТЕРИНА» (план-конспект уроку з української літератури, 9 клас)

Методична розробка є розгорнутим планом-конспектом уроку для учнів 9 класу з теми трагічної долі української жінки-покритки у селі кінця XVIII – початку XIX століття на прикладі поеми «Катерина» Т. Г Шевченка. Розробка містить інфомедійні та інтерактивні компоненти, що сприяють всебічному вивченню учнями теми заняття. Підібрані вправи спрямовані на глибокий аналіз мотивів поведінки, вчинків головних героїв, сприяють розвитку в учнів критичного мислення, соціальної толерантності, креативності, інформаційної та візуальної грамотності, обізнаності у медіасфері.

Робота може бути корисною для вчителів та студентів ЗВО та ЗФПО педагогічної спрямованості.

Тема: «Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка. Романтичний тип втілення теми жіночої долі у поемі «Катерина».

Мета: ознайомити учнів з поемою Т. Шевченка «Катерина»; зосередити увагу школярів на проблемі зневаженого материнства; розкрити становище жінки-покритки в тогочасній Україні; формувати шанобливе ставлення до жінки-матері; сприяти вихованню щирості, вірності, поваги у стосунках, прищеплювати почуття відповідальності за долю майбутніх дітей, співчутливе ставлення до скривджених, бажання допомогти ближньому.

Обладнання: текст поеми «Катерина», проєктор для мультимедійних презентацій, комп'ютер (чи ноутбук), мультимедійна презентація, підключення до мережі Інтернет, роздатковий матеріал (картки самооцінювання, кубики «Лего» для об'єднання в команди).

Додаток 1. <https://drive.google.com/file/d/1Ql9JhiCPB5fiTz-f-OYJxgu8CTJSR5PB/view?usp=sharing>

Компетентності з ІМГ: медіаграмотність (розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика. Уміння визначати жанри журналістських повідомлень), критичне мислення (уміння ставити питання, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, проводити паралелі з теперішнім часом, аналізувати передумови та причини події), соціальна толерантність (уміння ідентифікувати та протидіяти стереотипам та дискримінації, навички етичного спілкування), інформаційна грамотність (уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами,

систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи), візуальна грамотність (уміння аналізувати фото, символи, інфографіку та інші візуальні ряди), інноваційність, розвиток креативності (уміння втілювати ідеї за допомогою онлайн-інструментів).

Форма організації навчальної діяльності: групова робота.

Вид навчальної діяльності: урок засвоєння нових знань.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний етап. Емоційне налаштування.

Вправа «Кольоровий настрій» (Слайд 2)

Слово вчителя. Добрий день, шановні учні. Чи знаєте ви, як виникає веселка? Райдуга – це дугоподібна різнокольорова смуга на небі, яка з'являється внаслідок заломлення сонячних променів у краплинах дощу. У давніх літописах райдугу називали «райською дугою» (скорочено «райдугою»). Народження райдуги вважалося добрим знаком, люди ототожнювали появу веселки з приємною перспективою на майбутнє. Пропоную вам визначити свій настрій за допомогою одного з кольорів веселки зображених на слайді.

У релігійній символіці райдуга виступає символом миру та злагоди. Згідно з поширеним тлумаченням, червоний колір означає Божий гнів, оранжевий – радість, жовтий – щедрість, зелений – надію, блакитний – щастя, синій – умиротворіння природних сил, а фіолетовий – велич. Нехай же на нашому уроці райдуга засяє усіма своїми барвами!

II. Актуалізація опорних знань. (Слайд 3)

Слово вчителя. «У всякого своя доля й свій шлях широкий...», – писав Т. Г. Шевченко. Дійсно, у кожної людини різна доля. Хтось може прожити щасливе життя у колі люблячої родини, при цьому не маючи великих статків, а хтось попри своє матеріальне забезпечення може бути все життя нещасним, бо радість від розкішного життя просто немає з ким розділити. Ми з вами на минулих уроках почали вивчати творчість Т. Г. Шевченка. Пригадаймо, яким же був життєвий шлях одного з найвідоміших письменників української літератури та чим характеризується ранній період творчості поета? Для цього, дайте відповіді на запитання літературної онлайн-вікторини «Рання творчість Т. Шевченка». (Слайд 4)

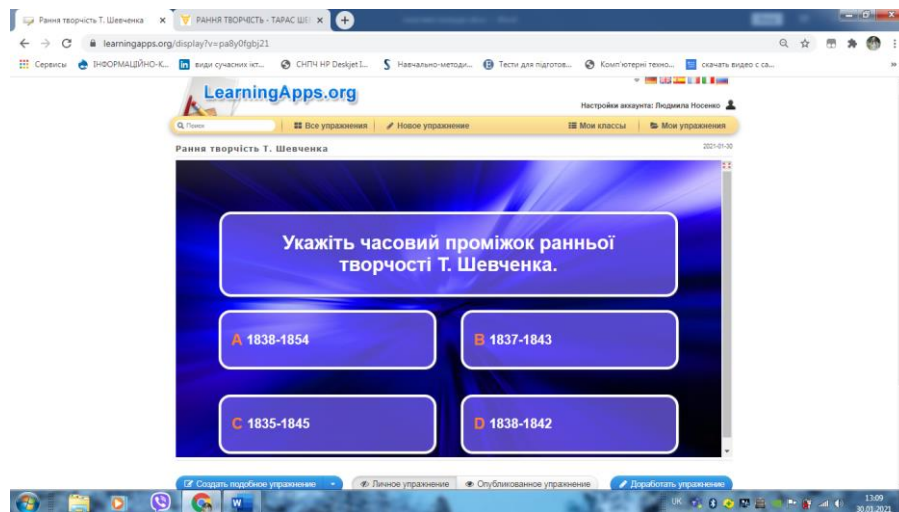

Рис. 2. Онлайн-вікторина «Рання творчість Т. Г. Шевченка»

III. Мотивація навчальної діяльності.

Мінідискусія

Слово вчителя. Як ви вважаєте, яка мета вивчення цієї поеми? Хто така жінка-покритка? Чи актуальною є подібна тема трагізму жіночої долі у сучасному світі?

IV. Повідомлення теми та мети уроку. (Слайд 5)

Слово вчителя. Зверніть, будь ласка, увагу на слайд і скажіть, що об'єднує усі ці твори? Так. Образ жінки. Яка вона (жінка)? Чи щаслива? Що свідчить про її тяжку долю? Як ви знаєте, Т. Г. Шевченко у своїх творах неодноразово порушував проблему жіночої долі. Найбільш розгорнуто вона показана у поемах «Катерина», «Наймичка», «У нашім раї на землі», «Сон» («На панщині пшеницю жала») та ін.

Сьогодні ми детальніше познайомимося з поемою «Катерина», яку ви мали прочитати вдома, дослідимо долю тогочасної жінки-покритки. Доля жінки – кріпачки для письменника – насамперед доля його рідної матері, котру передчасно «у могилу нужда і праця положила», це його рідні сестри: Катря, Ярина та Марія, оті «голубки молодії», в яких у наймах коси побіліли. Це, зрештою, його перша трепетна юнача любов – Оксана Коваленко. Отже, жіноча доля для нього не тільки була соціальною, а й особистою трагедією. Таким чином, темою нашого уроку є: «Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка. Романтичний тип втілення теми жіночої долі у поемі «Катерина»

Робота з епіграфом (Слайд 6)

Слово вчителя. Епіграфом до уроку стануть відомі слова Т. Г. Шевченка, закодовані у цьому QR-кодi (слайд). Відскануйте його та зачитайте нам слова поезії. Як ви думаєте, чому саме ці слова є доречними при вивченні даної теми?

У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
Т. Г. Шевченко

Рис.1. Епіграф

V. Робота над змістом твору. (Слайд 7)

Слово вчителя. Одним із найкращих творів про жіночу долю є поема «Катерина», яка написана 1838 року. Присвячена вона В. Жуковському «на память 22 апреля 1838 года» на честь викупу Т. Шевченка з кріпацтва. Центральним конфліктом у творі є протистояння добра і зла, прекрасної мрії і жорстокої дійсності. Удома ви мали ознайомитися зі змістом твору. Тож, дайте відповіді на запитання.

Фронтальна бесіда за питаннями:

1. На вашу думку, у чому полягає протистояння добра і зла?
2. Які почуття переживала дівчина? Чому? Знайдіть підтвердження в тексті.
3. Як ми можемо охарактеризувати почуття москаля? Який епізод у тексті це підтверджує. Зацитуйте.
4. Чому батьки відщуралися від дівчини? Знайдіть у тексті, як вони прощаються з дівчиною.
5. Чи можемо ми осуджувати Катерину як матір, котра покинула дитину напризволяще?
6. Чи можемо говорити про жорстокість народної моралі, бездушність людей?
7. Чи був у Катерини вибір, як вчинити у цій ситуації?
8. Як ви думаєте, які проблеми порушує автор у творі?
9. Як автор описує Катерину до та після зради її офіцером? Аргументуйте, спираючись на цитати з твору.
10. Що ви можете сказати про коханого Катерини?
11. У чому, на вашу думку, причина непорозуміння дівчини з батьками?
12. Чому дівчина не просить батьків, щоб вони залишили при собі хоча б її сина?
13. Яку долю надумала Катерина собі та своїй дитині. Зацитуйте.

Отже, на жаль, фінал поеми – трагічний. Коли батько, офіцер-спокусник, тікає, залишаючи напризволяще Катерину з новонародженим сином, дівчина повністю втрачає надію на щастя. І не витримуючи тяжких випробувань, заподіює собі смерть.

Робота з образами твору.

Слово вчителя. Кожен образ у поемі майстерно виписаний. У кожному слові, дії, пориванні відчувається авторське емоційне наповнення персонажа. На мультимедійному екрані ви бачите картинки, які стосуються головних героїв твору. Ваше завдання: впізнати героя, охарактеризувати персонаж та його дії, знайти в тексті цитати для підтвердження власної думки.

Зверніть увагу на те, як автор описує головних героїв, за допомогою чого Т. Шевченку вдається передати «глибину» персонажів. Для цього об'єднаємося у групи: I ряд характеризує зображення №1 (Катерина), II ряд – зображення №2 (офіцер-москаль), III ряд – зображення №3 (батько й мати). (Слайд 8)

Отже, автор майстерно підбирає кожне слово при творенні персонажів, його герої оживають на папері, за допомогою вдало підібраних художніх засобів передається колорит тодішнього села та широкий спектр емоцій кожного з героїв.

Хвилинка релаксація

Слово вчителя. Як відомо, у музиці, знаходиться величезний здоров'язміцнюючий потенціал. Вона допомагає знімати стреси, стимулювати роботу мозку, підвищити засвоєння матеріалу, сприяє естетичному вихованню. Наш емоційний стан, процеси сприйняття, запам'ятовування, розуміння залежить від того, що ми слухаємо. Звук – це енергія. Пропоную посилити свою енергію гарним настроєм, порелаксувавши 1 хвилину під заспокійливу мелодію (Відео.Слайд 9).

Симуляційна гра «Ми – журналісти» (Слайд 10)

Слово вчителя. Для того аби краще зрозуміти мотиви та вчинки героїв твору, спробуймо з вами подивитися на них під іншим кутом зору – як журналісти. Для цього об'єднаймося в команди, обравши кубик «лего» певного кольору (червоний, синій, жовтий чи зелений). Завдання: створити підводку до телепрограми, враховуючи специфіку каналу та телепередачі. Придумати назву випуску, головних героїв, можливих експертів, підводку, анонс. Тема: «Ставлення суспільства до жінки-покритки».

Словникова робота (Слайд 11)

Покритка дівчина, яка не вберегла своєї честі й народила позашлюбну дитину (байстрюка). За давнім українським звичаєм, їй обрізали коси і покривали голову хусткою.

«Підводка» – вступна частина телепередачі, яка вводить телеглядача в курс теми, допомагає зорієнтуватися в обстановці, ознайомитися з учасниками передачі тощо.

Анонс:

1) стисле повідомлення рекламного характеру про майбутню подію (виставку, презентацію, спектакль, фільм, лекцію тощо);

2) винесення на першу сторінку номера газети чи журналу найважливіших та найцікавіших матеріалів, демонстрація фрагменту майбутніх матеріалів на телебаченні та радіо, що має на меті привернути увагу відповідної аудиторії.

Робота в групах (Слайд 12)

I група: телеканал «Інтер», телепередача «Стосується кожного».

II група: телеканал «Україна» телепередача «Говорить Україна».

III група: телеканал «СТБ» телепередача «Детектор брехні».

IV група: телекомпанія «Магнолія-ТВ» – «Служба розшуку дітей».

Орієнтовний приклад відповіді учнів:

I група. «Підводка»: В ефірі «Інтера» телепередача «Стосується кожного» – програма, яка змінює життя. Мене звати В. Жуковський, ми з вами, бо це важливо.

Назва випуску: «Кохайтесь чорнобриві та не з москалями».

Анонс: Молода дівчина Катерина залишилася сама з новонародженою дитиною після того як її покинув горе-батько офіцер. У селі всі відцуралися від неї, бо дівчина сповила на світ сина, будучи незаміжньою. Навіть старенькі батьки відмовляють у допомозі жінці-покритці. Що робити у такій ситуації Катерині та як виховувати дитину в умовах тотального нерозуміння та осуду – сьогодні у програмі.

Експерти: вчитель та учні 9 класу / Т. Шевченко, пан Енгельгардт.

Гості студії: Катерина, офіцер-дворянин, батько та мати Катерини, голова села, де мешкає Катерина.

Представлення роботи кожної з команд, обговорення.

Орієнтовні питання для обговорення:

1. Чим ви керувалися при підборі назви випуску?
2. На вашу думку, чи вдалося б вам зацікавити глядача своїм анонсом, чому?
3. На що, на вашу думку, найчастіше звертає увагу глядач при виборі телепередачі?
4. Чи вдасться такою темою привернути увагу глядачів/читачів до проблеми упередженого ставлення суспільства до жінок-покриток та дітей-сиріт.
5. Хто, на вашу думку, може розшукувати дитину Катерини?
6. Кого б ви хотіли бачити з головних героїв поеми у телепередачі «Детектор брехні», які питання ви б йому поставили?
7. На що ви опиралися при виборі експертів?
8. Чи міг би бути інший фінал у цієї історії? Аргументуйте.

Слово вчителя. Отже, «Катерина» – ліро-епічна, соціально-побутова реалістична поема з народного життя. Темою її є правдива розповідь про трагічну долю матері-покритки. Розкриває письменник цю тему по-новому: він розповідає не про кохання Катерини, а про її страждання. Спробуймо визначити ідею твору (*Ідея: засудження соціально-моральної прірви, що пролягла між багатими і бідними, між добром і злом, між щирістю й ницістю*).

VI. Підсумок уроку. (Слайд 13)

Слово вчителя. На жаль, страшний фінал короткого Катеринино життя: «Прийми, Боже, мою душу...». Хто знає, чи буде так, бо душі самогубців, кажуть, не йдуть до раю. Проте, мати повинна жити заради дитини. Цю тему Т. Шевченко згодом продовжить у «Наймичці». Дитина повинна мати право на повноцінне життя, незалежно від умов її народження. Бо найвище право людини, дане їй Богом, – це право на життя. Найвища самопожертва – в материнстві, бо мати дарує дитині не тільки безмежну любов, а й всю себе, кожную часточку своєї сердечної теплоти. Та посеред життєвих буднів, розміреності, розпланованості трапляються випадки, які змушують нас призупинитися, роззирнутися, замислитися. Очевидно, що поема «Катерина» є актуальною й нині. На вашу думку, чому?

Дійсно, сьогодні є дуже багато покинутих дітей, сиріт при живих батьках... Немовлята, покинуті тими, хто подарував їм життя, хто ввів у цей дивовижний світ, і хто мусив би допомогти зіп'ястися на ніжки, зробити перший крок, нехай ще нерішучий і не зовсім упевнений крок по життю. Адже не вони обрали собі таку долю, а це за них зробили батьки. Хоча, погодьтеся, подальшу свою долю вони обиратимуть самостійно. І завершити наш урок я хочу поезією «Доля». (Слайд 14)

VII. Фронтальне оцінювання. (Слайд 15)

Лист самооцінки

№ з/п		Так	Ні
1.	Я ознайомлений з твором Т. Шевченка «Катерина»		
2.	Я знаю, яким було становище жінки-покритки на теренах України у XIX столітті.		
3.	Я знаю, які проблеми порушує автор у поемі.		
4.	Я з легкістю можу сформулювати тему та ідею твору.		
5.	Я розумію мотиви поведінки головних героїв.		

VIII. Домашнє завдання. (Слайд 16)

- *Створити сторінку у соцмережі Facebook від імені одного з персонажів твору «Катерина» та додатися до вчителя у друзі.
- Прочитати поему Т. Шевченка «Наймичка».
- Порівняти образи Катерини і Наймички (спільне/відмінне), склавши таблицю-схему.

Список використаних джерел

1. Баклажова С. А. Урок «Тарас Шевченко «Катерина». URL: <https://naurok.com.ua/urok-taras-shevchenko-katerina-81090.html>
2. Велика українська енциклопедія. URL: vue.gov.ua
3. Коваленко Л. В. Методи та прийоми емоційного налаштування на урок: навчально-методичний посібник. Вінниця: ММК, 2014. 111с.

4. Коваленко Л., Бернадська Н. Українська література: підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: УОВЦ «Оріон», 2017. 320 с. іл.
5. Мовчан Р. В., Івасюк О. М., Кавун Л. І., Неживий О. І. Українська література 5-9 класи: програма для загальноосвіт. навч. закл. URL: <https://mon.gov.ua>
6. Носенко Л. О. Літературна онлайн-вікторина «Рання творчість Т. Шевченка». URL: <https://learningapps.org/display?v=pa8y0fgbj21>
7. Філіппова А. А. Методичні рекомендації. Методи релаксації на уроці. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-metodi-relaksacia-na-uroci-120010.html>
8. Лойченко І. Вправа для релаксації. URL: <https://www.youtube.com>

Тетяна Редько,
учитель української мови та літератури
Дем'янівської загальноосвітньої школи
I-III ступенів

НАГОЛОС В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (план-конспект уроку української мови, 5 клас)

Урок проводиться з методикою використання технологічних карт для учнів, що є виправданою як під час очного, так і дистанційного навчання. Технологічна карта для учня – це одночасно опорний матеріал, теоретичний посібник, цікава додаткова інформація, нетрадиційні форми роботи та, врешті, добірка схем, інформаційних зображень, що містять мінімальний обсяг тексту, роблячи огляд теми легкозрозумілим.

Отже, робота з технологічною картою дозволяє учням протягом нетривалого часу ґрунтовно засвоїти навчальний матеріал.

Розрахований для учнів 5 класу, фрагменти уроку можуть бути використанні під час повторення матеріалу в старших класах, підготовки до ЗНО.

Тема: наголос в українській мові

Мета: домогтися засвоєння учнями матеріалу в умовах дистанційного навчання, з дотриманням відповідних вимог; дати поняття про наголос; опрацювати складні випадки наголошення слів; привернути увагу до усвідомлення важливості правильного наголошування;

формуванню уважне ставлення до мовлення, вміння самостійно опрацьовувати матеріал; розвивати комунікативні навички учнів, інформаційну грамотність (вміння самостійно працювати з інформаційними інтернет-джерелами);

виховувати любов до рідної мови, прагнення удосконалювати власне мовлення, етику спілкування.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: підручники, роздатковий матеріал (технологічні карти, флеш-картки, сигнальні картки), підручники, презентація в PowerPoint.

Додатки: <https://drive.google.com/file/d/1UNnHyzzPfb7mmWRE-0AOGKYkCPINmDZg/view?usp=sharing>

<https://drive.google.com/file/d/1bECSnJuMhCLdUMArNGe2kMAITyBDnSWA/view?usp=sharing>

https://drive.google.com/file/d/1bDq32p9nn2OSCmdMa6sAk4C3TJWlr9H_/view?usp=sharing

ЕОР: PowerPoint, ZOOM (Skype), Google Classroom, тест-онлайн (освітня платформа « На Урок»).

Компетентності з ІМГ, які розвиває урок:

Критичне мислення: осмислення зв'язків і відношень у об'єктах вивчення. Уміння ставити питання. Уміння обґрунтовувати власну позицію. Уміння аналізувати передумови та причини події.

Соціальна толерантність: навички етичного спілкування.

Комунікативні компетентності: реалізується у процесі безпосередньої взаємодії: вміння працювати з інформаційним та теоретичним матеріалом, створення повноцінних у комунікативному сенсі висловлювань (усних, письмових), що відображають знання мовця про предмет мовлення, побудова ефективної комунікативної дії у ситуації міжособистісної взаємодії, вміння створювати власні висловлювання, що відображають ставлення мовця до почутого, знання про предмет мовлення.

Інформаційна грамотність: уміння шукати та працювати з інтернет-джерелами, застосовувати отриману інформацію на практиці (самостійне опрацювання словника наголосів).

Інфографіка : використання Емоїї для передачі власних почуттів та вражень.

Форми організації навчальної діяльності: урок-онлайн.

Хід уроку:

I. Організаційний момент. Повідомлення теми та мети уроку (Слайд 1,2).

- Емоційне налаштування.
- Оголошення теми та мети уроку.

II. Актуалізація опорних знань учнів(Слайд 3,4).

- Загадки

Завдання: відгадати загадки. Слова-відгадки записати в зошити, поділити їх для переносу.

1.Що то за гість, що тепло їсть?

(Мороз)

На дворі горою, а в хаті водою.

(Сніг)

Біла морква зимою росте.

(Буруля)

У нас зимою білим цвітом сад розцвів,

Неначе літом.

(Іній)

Самоперевірка виконаної роботи

III. Засвоєння теоретичного матеріалу (Слайд 5).

- Мотиваційно-установчий етап.

Завдання: учні читають текст за ролями

Дмитрик Толю, я написав дуже цікаве оповідання. Чи не хочеш його почитати?

Толя Так, із задоволенням.

(Дмитрик віддає аркуш Толі. Толя починає читати)

Толя Колись в одній далекій країні на березі річки стояв великий замок. Його охороняли цілі полки. Воїни були мужні й хоробрі.

Та їм часто завдавали турбот і муки тубільці. Одного разу підпливли вороги в своїх пирогах зовсім близько. Почався бій страшне пекло...

Толя Щось я нічого не розумію!

Дмитрик (розводить руками) Я такого не писав.

Проблемне питання

Учитель. Діти, як ви гадаєте, чому виникло таке непорозуміння? Тож чи потрібно вміти правильно наголошувати слова? А що таке, на вашу думку, наголос?

- **Робота з підручником. Опрацювання правила (ст. 107)** (Слайд 6).

Учні укладають опорну схему.

Наголос – це виділення складу в слові посиленням голосу.

- *Яку властивість наголосів продемонстрували хлопчики у попередньому діалозі? (змінювати значення слів)*

Мозковий штурм (Слайд 7).

- *Французи наголошують тільки останній склад: кабінет, камзол, Бальзак. Поляки наголошують передостанній склад: почекай, мазурка, цимбали.*

Чому українцям значно важче ніж французам чи полякам вживати наголос?

- **Ознайомлення зі словником правильної вимови** (підручник, с. 236)
- **Виконання вправи 215** (Слайд 8).

Завдання: перепишіть слова, позначте в кожному місці наголосу. Під час виконання зверніться до словника правильної вимови (стор. 236)

Черговий, випадок, предмет, алфавіт, вимова, шофер, столяр, ненависть, арахіс, кілометр, документ, інструмент, цемент, дефіс, лапки, олень, ведмедиця.

Скласти речення зі словами, які вимовляли з порушенням наголосу.

- **Самостійна робота з коротким словником наголосів (для тих, хто хоче знати більше)** (Слайд 9).Робота виконується в асинхронному режимі.

Ознайомлення з коротким словником наголосів(матеріал сайту О.Авраменка)

Завдання: виправте помилки , скориставшись коротким словником наголосів. Зверніть увагу на подвійні наголоси.

Бли'зкий, вишива'ний, ви'разний, до'чка, дрова', жа'люзі, навчання', санти'метр, по'милка, ма'буть(Близьки'й, виши'ваний, вира'зний, дочка', дро'ва, жалюзі', навча'ння, антиме'тр, по'ми'лка, ма'бу'ть).

Фізкультхвилинка (Слайд 10).

- **Опрацювання слів з важкими випадками наголошення.**
Самостійне складання примовок для запам'ятовування наголосів.

Учитель. Щоб легше запам'ятати наголоси ми можемо скласти з вами примовки, наприклад (учитель починає фразу, а діти закінчують) (Слайд 11):

Це, діти, не проста трава –
Жалка, куслива... кропива.

Останній, тисячний був метр,
Скінчився, врешті,...сантиметр

Усі ми маємо бажання
Художнє слухати....читання

Засміялися синки:
« Гей, несіть наші санки»

- **Творче завдання у малих групах**(Слайд 12).

Завдання: скласти візуалізовані примовки для запам'ятовування наголосів.

Діти ознайомлюються з примовками (Слайд 13). Дві виписують у зошит.

- **Ознайомлення з поняттям омограф**

Проблемне питання (Слайд 14).

- *Чи можна визначити рід іменника у сполученні **на березі**?*

(у зошит) на березі (жін. рід)
на березі (чол. Рід)

Робиться висновок, що дані слова різняться звучанням, що ця різниця наявна лише в усному мовленні. Учитель пояснює значення терміна *омограф*

Учні відгадують загадки, відгадками яких є омографи (Слайд 15).

Зіставлення не марне,
Та й зовсім не складне:
Число буває парне,
А молоко... *парне*.

Як кажуть, це на лобі
Нам зарубати слід:
У колесі є **обід**,
А за столом - ... *обід*

Складніше завдання: як , не змінюючи жодної букви, перетворити іменник ведмежа у прикметник?

Виконання вправи 217 (Слайд 16).

Завдання: перепишіть, позначаючи в виділених словах місце наголосу.

Вимірювання температури (під час виконання завдання учитель зупиняє роботу і просить одного з учнів ще раз озвучити, що слід зробити у завданні).

IV. Рефлексія (Слайд 17,18).

- Робота з **флеш-картками**. Учні з'ясовують, наскільки добре запам'ятали складні випадки наголошення слів.
- Рефлексія діяльності учнів (метод «Неповне речення»). Учні аналізують свої успіхи (невдачі), завершуючи неповні речення.
- Рефлексія емоційного стану. Учні демонструють свій емоційний стан за допомогою сигнальних карток або іконок-реакцій.

Домашня робота (Слайд 19,20).

1. Вивчити визначення на стор.107 (або запам'ятати опорну схему у технологічній карті).
2. Письмово виконати вправу 219, стор.108.
3. Виконати тестове завдання в Google Classroom або за посиланням: <https://naurok.com.ua/test/join?gamecode=9750841>
4. Творче завдання (для тих, хто хоче вміти більше!) Скласти діалог на тему «Чому треба вміти правильно наголошувати слова» (5-6 реплік).
5. Попрацювати над правильною вимовою слів за допомогою флеш-карток.

ПОГРАЙТЕ в цікаву та корисну гру з батьками:

1. роздрукуйте флеш-картки (додаток 1) або виготовіть власні за зразком. Зверніть увагу : на одному боці паперового аркуша має бути слово без вказівки на місце наголошення, на зворотнім – з виділеною наголошеною літерою або знаком наголосу;
2. учасники гри по черзі вимовляють слова, що записані на картках. Виграє той, хто вимовить більшу кількість слів правильно.

Список використаних джерел

1. Словники України online. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
2. Цікаві орфоепічні та фонетичні вправи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/cikavi-foneticni-ta-orfoepicni-vpravi-ta-zavdanna-dla-ucniv-5-go-klasu-306064.html>
3. Українська мова. 5 кл.: підручник для закладів загальної середньої освіти/ О.П. Глазова. Вид. 2-ге, доопр. Київ :Видавничий дім «Освіта», 2018. 240 с.:іл.

*Надія Скляр,
учитель української мови та літератури
комунальна установа
Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 2
ім. Дмитра Косаренка
м. Суми, Сумської області*

**АНГЕЛ ЯК ОБЕРІГ У ВІРШІ ГАЛИНИ КИРПИ
«МІЙ АНГЕЛ ТАКИЙ МАЛЕНЬКИЙ»
(план-конспект уроку української літератури
з елементами дискусії, 8 клас)**

У розробці на матеріалі творчості Галини Кирпи висвітлено проблему створення позитивного стереотипу, судження, їх вплив на формування громадської думки.

Розробка може бути корисною вчителям української мови і літератури.

Тема: «Ангел як оберіг у вірші Галини Кирпи “Мій ангел такий маленький”».

Мета: ознайомити учнів із життєвим та творчим шляхом Галини Кирпи, проаналізувати поезію поетеси;

удосканалювати вміння виразно й усвідомлено читати поезію, аналізувати ідейно-художній зміст;

розвивати вміння обґрунтовувати власну позицію, порівнювати, робити висновки;

виховувати бажання жити по совісті.

Вправа з медіаграмотності «Стереотипи».

Мета: формувати вміння визначати стереотипні образи;

з'ясувати, як впливає стереотипне бачення на подання образу та формування громадської думки;

визначити, наскільки достовірними є джерела формування стереотипного образу.

Вправа з медіаграмотності «Факти й судження».

Мета: учити відрізняти факти від суджень, визначати небезпеку суджень, вплив суджень на формування думки про особу чи подію.

Обладнання: дошка для обговорення образу, клейкі кольорові аркуші, проектор, комп'ютер та екран для перегляду презентації (Додаток: <https://drive.google.com/file/d/17z8VfSYj0Iq6nYkwec3SW8iZ32jvrqJU/view?usp=sharing>).

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття за цією темою:

уміння ідентифікувати та протидіяти стереотипам та дискримінації,

базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції),
уміння відрізняти факти від суджень.

Форми організації навчальної діяльності: урок з елементами дискусії, робота в парах.

Перебіг уроку

I. Організаційна частина.

II. Емоційне налаштування.

- Скажіть, які обереги у вас є? Від чого вони вас оберігають? (Слайд 2)

III. Оголошення теми та мети уроку.

- Сьогодні на уроці ми ознайомимося із життєвим та творчим шляхом Галини Кирпи, проаналізуємо поезію поетеси, зазирнемо у світ душі звичайної людини, спробуємо осмислити її призначення та сенс життя на землі, дослідимо процес появи стереотипів, їхній вплив на формування громадської думки, визначимо механізм створення судження, його небезпеку для суспільства.

IV. Мотивація навчальної діяльності.

– Тема, яку ми сьогодні розглядаємо, – це програмовий матеріал, знання, отримані на уроці, знадобляться вам для написання контрольної роботи. Тема з інфомедійної грамотності дасть змогу краще орієнтуватися в медійному просторі, спонукатиме мислити, сприймати критично інформацію, яку подають у ЗМІ.

V. Сприйняття та розуміння навчального матеріалу

Інтерактивна вправа «Займи позицію». (Слайд 3)

– Скажіть, будь ласка, чи існують ангели? Якщо ви думаєте, що вони існують, то будьте готові довести це. Прощу проголосувати ногами.

Якщо ви вважаєте, що ангели існують, то займіть місце біля дошки праворуч. Якщо ви вважаєте, що ангели не існують, то займіть місце біля дошки ліворуч.

Коли діти зайняли певну позицію, попросіть 3-4 учасників висловитися, зауважте, що для аргументації в кожного буде не більше 10 секунд. Зверніть увагу, що учасники можуть перейти в іншу групу, якщо змінили рішення.

Вправа з медіаграмотності «Стереотипи».

Формування образу ангела. Підготовка до сприйняття стереотипного образу ангела.

– Заповніть, будь ласка, таблицю «Характеристика ангела». (Слайд 4)

Учні на клейких кольорових аркушах записують характеристики, озвучують їх та закріплюють на дошці.

Зовнішній вигляд	Характер	Спосіб життя

Відповіді учнів зазвичай такі:

зовнішній вигляд: дитина; красивий, весь у білому, кучерявий, білі крила за спиною;

характер: добрий, милосердний;

спосіб життя: живе біля людини, завжди приходиться на допомогу, оберігає від негараздів.

Вводимо зображення ангелів. (Слайд 5)

– Отже, коли ми говоримо про ангела, виникають такі асоціації: захист, оберіг, милосердя.

– Ангел – це позитивний образ?

– Ми з вами сформувавши стереотипний образ ангела й зрозуміли, що все, що пов'язано з ангелами, викликає довіру, упевненість, допомогу, охорону від біди.

Уведення поняття. (Слайд 6)

Стереотипи – це певні думки, твердження щодо групи людей чи подій, які досить узагальнені й виникають у порівнянні з іншими.

Функція стереотипу в ЗМІ. Робота з відео. (Слайд 7)

– Як впливають стереотипи на формування громадської думки?

Пропонуємо дітям переглянути відео

<https://www.youtube.com/watch?v=-DE4S83iqbw>

(Проект «Кольоровий світ дитинства» завітав до Сумської міської дитячої лікарні Святої Зінаїди).

Обговорення відео. (Слайд 8)

– Чи сподобалося відео, яка роль стереотипу ангела в ролику?

– Як ролик вплине на ваші дії?

– Чи захочете ви придбати фарби відомого виробника лакофарбової продукції в Україні – Sniezka?

Висновок: стереотипи впливають на формування громадської думки, спонукають до певних дій. Позитивний стереотип ангела викликає довіру до того, що робить влада, спонукає обирати продукцію певного виробника.

Ознайомлення із творчістю Галини Кирпи.

Вправа з медіаграмотності «Факти й судження». (Слайд 9)

– Подивіться на світлину поетеси, скажіть, яке враження вона на вас справляє?

Робота з підручником.

На партах роздатковий матеріал «Факт і судження» (від проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»). (Слайд 10)

– Прочитайте, будь ласка, статтю, зверніть увагу на факти.

Учні читають статтю в підручнику (С. 82). (Підручник. Українська література: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2016.)

– **Назвіть факти.** (Слайд 11)

Нагадайте, що факт – це цифри, дати, події, явища, статистика, докази, зафіксовані досягнення, реальні випадки із життя;

судження – думки, погляди, домисли, припущення, міркування, сподівання.

Розрізняй!

Галина Миколаївна Кирпа народилася 1 січня 1950 р. в с.Любарці.	Факт
Думаю, що Галина Кирпа – найкраща поетеса у світі.	Судження
Закінчила філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.	Факт
Автор поетичних творів для дітей. Назви її книжок: «День народження грому», «Слон мандрує до мами».	Факт
Вважаю, що вірші Галини Кирпи знають усі діти України.	Судження
Припускаю, що поетеса працює учителем у початковій школі.	Судження

На екрані тези. Діти повинні визначити: де факти, а де судження.

Обговорення. (Слайд 12)

– Чому варто довіряти – фактам чи судженням?

– Як відрізнити факт від судження?

Зверніть увагу на те, що в судженнях можуть використовуватися дієслова: думати, припускати, відчувати, сподіватися...

– Чи покращили судження думку про Галину Кирпу?

– Чи достовірна інформація в судженнях?

– Чим небезпечні судження?

Учні роблять **висновок**, що інформація в судженнях не є достовірною, що вона викривлює події, є домислом, впливає на формування громадської думки, судження можуть нав'язати як позитивне, так і негативне ставлення до особи чи події.

Робота з поезією.

– Виразно прочитайте вірш Галини Кирпи «Мій ангел такий маленький», порівняйте, чи збігається стереотипний образ ангела, про який ми говорили на початку уроку, із художнім образом, створеним поетесою?

Учні визначають, що образи схожі.

Анкета твору (Слайд 13)

(схема в підручнику, на форзаці).

1. Назва твору – «Мій ангел такий маленький».
2. Автор – Галина Кирпа.
3. Літературний рід – лірика.
4. Жанр – ліричний вірш.
5. Вид лірики – філософська.
6. Провідний мотив: віра в людину, яка несе в своєму серці часточку добра.
7. Віршовий розмір – верлібр.
8. Художні засоби – зменшено-пестливі слова: маленький, легенький, тихенький; порівняння: маленький, ну просто крихітка, легенький, ну просто пушинка, тихенький, ну просто тихіший трави.

Порівняйте! (Слайд 14)

Робота в парах.

– Недавно ви ознайомилися з поезією Івана Малковича «Із янголом на плечі», скажіть, чим різняться образи ангелів?

Ангел у творі Івана Малковича «Із янголом на плечі»	Ангел у творі Галини Кирпи «Мій ангел такий маленький»
«Стогне янгол ледь живий», стомлений, змучений.	«Маленький, легенький, тихенький».

– Чим відрізняються люди, яких оберігають ангели?

Людина у творі Івана Малковича «Із янголом на плечі»	Людина у творі Галини Кирпи «Мій ангел такий маленький»
Самотня людина, яка «вештає вночі», життя його – «сірий маятник».	Тиха, добра людина. Живе по совісті.

– Від кого залежить життя людини: від ангела чи від способу її життя?

Висновок: ангел – це внутрішній світ людини, життя якої залежить від вчинків, які робить вона сама.

Обговорення (Слайд 15)

– Чи хтось із вас бачив ангела?

– На чому ґрунтуються ваші знання?

(Відповіді учнів зазвичай такі: картини, фільми...)

– Чи достовірні вони?

– Чи може бути так, що ангел, якого ніхто не бачив, насправді виглядає не так?

Висновок: перевіряйте достовірність джерел інформації.

VI. Рефлексія. (Слайд 16,17)

Сьогодні на уроці я

- зрозумів,
- запам'ятав,
- навчився,
- усвідомив.

VII. Домашнє завдання. (Слайд 18)

Опрацювати С.82, виразно читати вірш «Мій ангел такий маленький», переглянути відео <https://www.youtube.com/watch?v=F6txE27PbpI>, визначити, як подолано гендерний стереотип «Усі жінки - погані водії».

Список використаних джерел

1. Edera. [Електронний ресурс] // Онлайн-курс з медіаграмотності. – Режим доступу до ресурсу: <https://verified.ed-era.com/ua/u1>.
2. Матеріали для вчителя: стереотипи та упередження. [Електронний ресурс] // Живемо в демократії. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.living-democracy.com.ua/textbooks/volume-3/part-1/unit-1/material-for-teachers-8/>.
3. Українська література: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2016.
4. Програма з української літератури. [Електронний ресурс] // МОН. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>.
5. Роздатковий матеріал від проєкту «Вивчай та розрізняй: інформаційна грамотність».
6. Sniezka UA. [Електронний ресурс] // Проєкт «Кольоровий світ дитинства» завітав до Сумської міської дитячої лікарні Святої Зінаїди. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=-DE4S83iqbw>.
7. ТСН. [Електронний ресурс] // Жінка-водійка карети швидкої промчала за 7 хвилин через увесь Львів у годину пік. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=F6txE27PbpI>.

Ірина Хлонь,
завідувач навчально-методичного кабінету,
викладач зарубіжної літератури
Глухівського агротехнічного інституту
імені С.А. Ковпака СНАУ

**ПАУЛЬ ЦЕЛАН. «ФУГА СМЕРТІ». ВІХИ ЖИТТЯ Й ТВОРЧОСТІ
ПАУЛЯ ЦЕЛАНА. «ФУГА СМЕРТІ» – ОДИН ІЗ НАЙВІДОМІШИХ
ТВОРІВ ПРО ГОЛОКОСТ. ХУДОЖНЄ НОВАТОРСТВО МИТЦЯ»
(план-конспект практичного заняття із зарубіжної літератури, 1 курс)**

Тема заняття: *Пауль Целан. «Фуга смерті». Віхи життя і творчості Пауля Целана. «Фуга смерті» – один із найвідоміших творів про Голокост. Художнє новаторство митця.*

Мета заняття: *проаналізувати поезію Пауля Целана «Фуга смерті», визначивши вплив біографії автора на твір; розкрити особливості художньої побудови поезії «Фуга смерті», порівняти її з будовою фуги Й.С. Баха; визначити антивоєнний пафос твору, авторську позицію; сприяти висловленню точок зору студентів щодо питань, порушених у творі митця; пояснити значення назви твору у зв'язку з його ідейно-художнім змістом; визначити історичну основу твору; виявити засоби художнього відображення жахливої реальності Освенціму; сприяти висловлюванню суджень про цінність людського життя.*

Обладнання: *комп'ютер з підключенням до мережі Інтернет, проектор, екран або робота за технологією BYOD з використанням смартфонів викладача та студентів.*

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття за цією темою: *критичне мислення (уміння обґрунтовувати власну позицію, уміння оцінювати та інтерпретувати події, уміння аналізувати передумови та причини події), соціальна толерантність (уміння ідентифікувати та протидіяти мові ворожнечі, уміння ідентифікувати і протидіяти стереотипам і дискримінації, навички етичного спілкування), інформаційна грамотність (уміння ефективно шукати інформацію), візуальна грамотність (уміння аналізувати твори художнього мистецтва).*

Форми організації навчальної діяльності: *дискусія, фронтальна робота.*

Вид навчальної діяльності: *практичне заняття.*

Короткий опис дисципліни: *предмет «Зарубіжна література» є одним із компонентів освітньої програми профільної середньої освіти для студентів освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр». Робоча програма зі зарубіжної літератури розроблена на основі навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407.*

Стисла анотація, план практичного заняття, опис вправ і завдань з ІМГ: *план практичного заняття доповнений додатком для студента –*

фрагментом інтерактивного робочого зошита. Матеріали для студентів містять QR-коди для швидкого переходу на сторінку інтерактивного тесту за біографією Пауля Целана, відео в мережі «Ютуб». Розвиток критичного мислення відбувається у ході обговорення основних понять теми, відомих студентам історичних фактів про Голокост, відповідей на проблемні запитання. Соціальна толерантність виховується під час обговорення ставлення нацистів до євреїв у роки Другої світової війни (робота з біографією автора, визначення образів-символів поезії, обговорення роботи «Труби Освенціма» Іллі Клейнера). Удосконалення інформаційної грамотності відбувається протягом пошукової роботи на етапі мотивації навчальної діяльності. Візуальна грамотність розвивається у ході обговорення художніх творів (картини «Герніка» Пабло Пікассо та «Труби Освенціма» Іллі Клейнера).

План заняття

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Оголошення теми й мети заняття.
- IV. Актуалізація опорних знань.
- V. Сприйняття та засвоєння нового навчального матеріалу.
- VI. Закріплення набутих знань, умінь та навичок.
- VII. Домашнє завдання.
- VIII. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія.

Конспект заняття з інфомедійним компонентом.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

2.1. Дослідження контенту соціальних мереж.

Відкрийте додаток вашої улюбленої соціальної мережі й пошукайте інформацію за тегом #голокост.

Які матеріали ви знайшли?

Про що це свідчить?

Щороку в Україні відбуваються заходи, метою яких є вшанування пам'яті жертв Голокосту. У яких подібних заходах брали участь саме ви?

Які висновки ви зробили щодо цієї проблеми?

III. Оголошення теми й мети заняття.

Одним із найбільш відомих творів про Голокост є поезія Пауля Целана «Фуга смерті». У цьому творі поєдналися гірка печаль і скорбота, страх і біль, втрачені надії і очікування смерті. А сама форма поезії передає почуття, тисячі голосів людей, приречених на страшні муки.

Тож сьогодні обговоримо віхи життя й творчості Пауля Целана. Зробимо висновок про художнє новаторство митця, а також проведемо паралелі між творами митців, які належать до різних видів мистецтва.

IV. Актуалізація опорних знань.

4.1. Виконання інтерактивного тесту.

Пригадайте біографію Пауля Целана. Виконайте інтерактивний тест, відсканувавши QR-код.

4.2. Усний аналіз результатів тесту.

4.3. Аналіз інтернет-статті.

Вдома ви опрацювали статтю «Целан в українській культурі», автором якої є Андрій Любка. Що вас найбільше вразило? Запишіть.

V. Сприйняття та засвоєння нового навчального матеріалу.

5.1. Обговорення ключових понять.

Голокост(гр. спалений цілком) – загибель значної частини єврейського населення Європи (понад 6 млн.) під час систематичного переслідування і знищення його нацистами та їхніми підручними в Німеччині та на окупованих нею територіях протягом 1933 – 1945 рр.

Верлібр– вільний вірш без рими і розмірів з довільним чергуванням рядків різної довжини.

Фуга – поліфонічний музичний твір, в якому тема (або кілька тем) почергово варіюється у всіх голосах, послідовно повторюється кількома голосами. Класичний музичний зразок – фуги Баха.

5.2. «Дивуй!».

Відскануйте QR-код і прослухайте твір Йоганна Себастьяна Баха «Токката і фуга ре мінор» для органа.

Чи здивувало вас таке багатоголосне звучання?

Який настрій навіює цей твір?

5.3. Прослуховування аудіотексту.

Прослухайте твір Пауля Целана «Фуга смерті». Текст читає Вадим Василенко. Музичний супровід – John Williams (скрипка зі «Списку Шиндлера»).

Як ви вважаєте, чи відображає музичний супровід настрої вірша? Чому? Запишіть.

5.4. Робота з текстом.

Образи-символи:

Маргарита – типова німецька жінка

Суламіф – єврейська жінка

Майстер з Німеччини – німець, який знущається з євреїв

*Чорне молоко – втрачені надії, очікування смерті
Могила в повітрі – спалені в крематоріях люди*

Випишіть рядки з поезії, які вразили вас найбільше. Чому саме ці рядки?

5.5. Перегляд відео про картину «Герніка» Пабло Пікассо. «Точка зору».

Відскануйте QR-код і перегляньте коротке відео про бачення жахів війни відомим художником.

Чи можна стверджувати, що в обох творах є схожі образи та емоції?

Опишіть ваші враження від картини

5.6. Обговорення картини «Труби Освенціма» Іллі Клейнера.

Серія «Голокост» відомого художника І. Клейнера ілюструє жахіття цього періоду. Автор широко використовує прийоми алюзії та метафори.

Рис. 1. Картина «Труби Освенціма».

Опишіть Ваші враження від картини.

5.7. Визначення теми та ідеї поезії.

Тема: розповідь про масове знищення євреїв у часи Другої світової війни.

Ідея: викриття німецької боротьби за «чистоту нації».

VI. Закріплення набутих знань, умінь та навичок.

6.1. Написання мінівислову.

Сьогодні ми розглянули кілька творів («Фуга смерті» Пауля Целана, «Токката і фуга ре мінор» Йоганна Себастьяна Баха, «Герніка» Пабло Пікассо, «Труби Освенціма» Іллі Клейнера), які належать до різних видів мистецтва, але мають деякі спільні риси. Як ви вважаєте, які саме? Напишіть мінівислів, дотримуючись структури: теза, аргумент, приклади, висновок.

VII. Домашнє завдання.

Підготуватися до контрольної роботи (за творчістю Гійома Аполлінера, Олександра Блока, Анни Ахматової, Джорджа Оруелла, Бертольта Брехта, Генріха Белля, Пауля Целана).

VIII. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія.

8.1. Формувальне оцінювання.

Запишіть, що вас вразило сьогодні найбільше?

Що ви вважаєте своїм найбільшим досягненням сьогодні?

Список використаних джерел

1. «Герніка» Пікассо: інтерпретація жахів війни. *BBC News Україна*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HPxE4EMlyRs&list=PLkt3QepxO9LGNcNNLdJ1VmA4Ksc8JJ5tU&index=8> (дата звернення 03.02.2021 р.).

2. Голокост: трагедія людства очима митців : вебмузей. URL: <https://shoah-art.jimdofree.com/%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%83/3/> (дата звернення 03.02.2021 р.).

3. Йоганн Себастьян Бах. «Токката і фуга ре мінор» для органа. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qPNtI2wM9Yo&list=PLkt3QepxO9LGNcNNLdJ1VmA4Ksc8JJ5tU&index=19&t=3s> (дата звернення 03.02.2021 р.).

4. Любка Андрій. Целан в українській культурі. *Газета «День»*. 20 листопада 2020. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/celan-v-ukrayinskiy-kulturi>

5. Пауль Целан. «Фуга смерті». Читає Вадим Василенко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=okIcs1NQgoA&list=PLkt3QepxO9LGNcNNLdJ1VmA4Ksc8JJ5tU&index=20&t=33s> (дата звернення 03.02.2021 р.).

6. Стороха Б.В. Експрес-урок П. Целан «Фуга смерті». *Зарубіжна література*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zcugbo2Pqqk> (дата звернення 03.02.2021 р.).

Тема заняття: Пауль Целан. «Фуга смерті». Віхи життя й творчості Пауля Целана. «Фуга смерті» – один із найвідоміших творів про Голокост. Художнє новаторство митця.

Хід заняття

	<ul style="list-style-type: none">• Пригадайте біографію Пауля Целана. Виконайте інтерактивний тест, відсканувавши QR-код.	
---	--	---

Оцінка за тест _____

Пауль Целан і Україна

<p>Голокост(гр. спалений цілком) – загибель значної частини єврейського населення Європи (понад 6 млн.) під час систематичного переслідування і знищення його нацистами та їхніми підручними в Німеччині та на окупованих нею територіях протягом 1933 – 1945 рр.</p>	<p>Верлібр– вільний вірш без рими і розмірів з довільним чергуванням рядків різної довжини.</p>
--	--

<p>Фуга – поліфонічний музичний твір, в якому тема (або кілька тем) по чергово варіюється у всіх голосах, послідовно повторюється кількома голосами. Класичний музичний зразок – фуги Баха.</p>	
--	---

Йоганн Себастьян Бах. «Токката і фуга ре мінор» для орга →

	<p>Пауль Целан «Фуга смерті». Читає Вадим Василенко. Музичний супровід – John Williams (скрипка зі «Списку Шиндлера»).</p> <p><i>Як Ви вважаєте, чи відображає музичний супровід настрій вірша? Чому?</i> _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
---	---

Образи-символи:

Маргарита – типова німецька жінка
Суламіф – єврейська жінка
Майстер з Німеччини – _____

Чорне молоко – _____

Могила в повітрі – _____

Рядки з твору, що вразили найбільше:

«Герніка» Пабло Пікассо: інтерпретація жахів війни.

Мистецька течія – кубізм.

Опишіть Ваші враження від картини

«Труби Освенціма», І. Клейнер (із серії «Голокост»).

Автор широко використовує прийоми алюзії та метафори.

Опишіть Ваші враження від картини

Тема: _____

Ідея: _____

Спільне у творах Пауля Целана «Фуга смерті», Йоганна Себастьяна Баха «Токката і фуга ре мінор», Пабло Пікассо «Герніка», Іллі Клейнера «Труби Освенціма».

Домашнє завдання

1. Підготуватися до контрольної роботи (за творчістю Гійома Аполлінера, Олександра Блока, Анни Ахматової, Джорджа Оруелла, Бертольта Брехта, Генріха Белля, Пауля Целана).

Моє сьогоднішнє досягнення

*Ірина Чифурко,
вчителька української мови і літератури
Чернівецька ЗОШ I-III ступенів № 4*

Т. ШЕВЧЕНКО. ПОЕМА «КАТЕРИНА»: РУЙНУВАННЯ СТЕРЕОТИПІВ (план-конспект уроку української літератури, 9 клас)

Тема: «Т. Шевченко. Поема «Катерина»: руйнування стереотипів»

Мета: дослідити ідейно-художній зміст поеми Т. Шевченка «Катерина»;
зосередити увагу учнів на долі головної героїні – жінки-покритки і
зруйнувати міф про жінку-одиначку;
розкрити проблематику поеми в сучасному трактуванні;
розвивати вміння ґрунтовно і виважено висловлювати власні думки,
навички медіаграмотності;
навчити креативно презентувати свої ідеї;
сприяти виховуванню поваги до жінки-матері, щирості у стосунках,
співчутливе ставлення до ближніх.

Обладнання: ноутбуки та доступ до інтернету, пам'ятки-алгоритми для учасників вебквесту, завдання вебквесту для окремих груп, фломастери чи маркери, фліп-чарти, картки оцінювання і самооцінювання.

Компетентності з ІМГ, які розвиває заняття за цією темою
МЕДІАГРАМОТНІСТЬ Розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика. Уміння визначати жанри журналістських повідомлень. Розуміння понять цензури, самоцензури. Уміння аналізувати твори кіномистецтва. Уміння аналізувати рекламу, розрізняти її типи (соціальна, комерційна, піар, контекстна реклама тощо).
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ Уміння ставити питання. Уміння обґрунтовувати власну позицію. Уміння оцінювати та інтерпретувати події. Уміння проводити паралелі з теперішнім часом. Уміння аналізувати передумови та причини події.

СОЦІАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ Уміння ідентифікувати та протидіяти мові ворожнечі. Уміння ідентифікувати і протидіяти стереотипам і дискримінації. Навички етичного спілкування.

СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКІНГ Уміння ідентифікувати прояви пропаганди. Уміння ідентифікувати ботів і тролів. Уміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції (зокрема, через псевдоекспертів, клікбейтзаголовки, маніпулятивні фото, відео, тексти, статистику тощо). Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ Уміння ефективно шукати інформацію. Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами. Розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат.

Уміння відрізнити факти від суджень. Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА Менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду. Навички з особистої кібербезпеки (протидія онлайн-шахрайству, шкідливим програмам). Уміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу).

ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ Уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам. Уміння використовувати медіа для соціального блага.

Форми організації навчальної діяльності: тренінг, симуляційна гра, дискусія, групова робота, індивідуальне творче завдання тощо.

Вид навчальної діяльності (для ЗВО та ЗФПО): лекції / практичні заняття/ лабораторні заняття / СРС.

Опис дисципліни (для ЗВО та ЗФПО):

Стисла анотація до лекції/ презентації, план практичного заняття, опис вправ і завдань з ІМГ.

Конспект уроку

■ I. Організаційний етап

1. Створення робочого настрою.

Один із можливих прийомів – показ учителем відеопристрічі «Усе в твоїх руках».

Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=BKscxOw9uFA>

■ II. Актуалізація опорних знань

1. Аналіз медіатексту.

У вас є медіатекст, який можна прочитати, відсканувавши QR-код. Проаналізуйте його, користуючись табличкою.

Основні запитання під час аналізу медіаповідомлення

Авторство	Цільова аудиторія	Зміст	Контекст	Надійність
Хто створив це повідомлення? Хто заплатив за його створення?	На кого воно розраховане? До чого воно мене підштовхує?	Який зміст цього повідомлення? Про що важливе не було сказано? Чи можуть інші люди зрозуміти його або відреагувати на нього інакше, ніж я?	Яка мета поширення цього повідомлення? Як і де його розповсюдили?	Яке джерело цієї інформації? Це факт чи думка?

■ III. Повідомлення теми, мети уроку. Ознайомлення з епіграфом

1. Слово вчителя

Сьогодні говоритимемо про твір Т.Г.Шевченка «Катерина». Ім'я Кобзаря знакове для української літератури. Його твори стали хрестоматійними, бо теми, що висвітлював письменник, актуальні і понині. Соціально-побутова поема «Катерина» є зразком висвітлення долі жінки-кріпачки, вчинки якої були засудженні тогочасним суспільством. Ми спробуємо поглянути на проблему з іншого ракурсу і зруйнувати стереотипи, які висвітлив автор.

Наш урок буде особливим. Ми проведемо його як вебквест.

Методична ремарка.

Вебквест (webquest) – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету.

Учасники вебквесту об'єднуються у групи. Учитель ставить у капелюха чи скриньку скручені листочки, на яких написано назву професії: дизайнер настрою, чатист, бренд-менеджер реклами, фейсбук-біограф, інтернет-троль, ІТ-фахівець. Кількість листків відповідає кількості учнів, а назви професій розподілені так, щоб групи були повноцінним. Усі члени групи повинні

допомагати один одному. У кожній ролі є свої завдання, які необхідно виконати. Потім підготувати звіт про виконану роботу так, як вказано в завданнях.

Завдання вебквесту є окремими блоками питань, в яких перераховано інтернет-ресурси, де можна отримати необхідну інформацію. Основні критерії звіту: розуміння завдання, достовірність використаної інформації, творчий підхід.

2. Пам'ятка-алгоритм для учасників вебквесту.

(Кожна група отримує пам'ятку-алгоритм роботи у вебквесті, яка допоможе організувати роботу)

1. Познайомтеся з темою і проблемою вебквесту.
2. Прочитайте завдання для групи.
3. Опрацюйте список ресурсів.
4. Складіть план пошуку інформації.
5. Дослідіть інформаційні ресурси згідно із завданнями.
6. Оформіть звіт.
7. Ознайомтеся з критеріями оцінювання.
8. Обговоріть результати роботи в команді.
9. Підготуйтеся до захисту робіт.
10. Афішуйте спільну роботу.

■ III. Організація роботи у вебквесті

Вебквест

1. Проблемні запитання.

1. На якому щаблі проблема жінки-покритки у сучасному суспільстві?
2. Чи є ця тема актуальною сьогодні? Чи, може, змінилися стандарти життя?
3. Якою була б доля Катерини сьогодні?

2. Ролі

1. **Дизайнери настрою** – спеціалісти, котрі забезпечують позитивний супровід уроку.
2. **Чатисти** – професійні користувачі інтернету, які використовують чат, як засіб спілкування в інтернеті.
3. **Бренд-менеджери реклами** – це фахівці, які створюють креативну рекламу, пропагують товар, «розкручують» його, роблять популярним на ринку.
4. **Фейсбук-біографи** – знавці життєвих подробиць людей і літературних героїв, які висвітлюють відомий їм матеріал у Facebook.
5. **Інтернет-тролі** – люди, котрі зазвичай пишуть негативні відгуки в соцмережах і взаємодія яких націлена на провокацію в читачів емоційної відповіді, емоційної реакції, емоційних аргументів, нагнітання конфліктів для реалізації певних цілей.
6. **ІТ-фахівці** – професіонали, які здійснюють консультації з різних питань у галузі ІТ.

3. Мета вебквесту:

- ✓ навчитися використовувати інформаційний простір Інтернет-мережі для вивчення життя і творчості Т.Г.Шевченка;
- ✓ через проблемно-пошуковий метод показати зв'язок творів письменника з життям, зруйнувати стереотипи;
- ✓ розвивати творчу уяву та креативне мислення;
- ✓ виховувати потяг до прекрасного, прагнення до творчої самореалізації особистості;
- ✓ удосконалювати навички створення постерів, офлайн-чатів, реклами, сторітелінга, колажів, фейсбук-сторінок героїв, Wiki-газет, вебсторінок та інших інноваційних «продуктів».

■ IV. Робота учасників вебквесту над обраними завданнями з використанням ресурсів мережі Інтернет

❖ *Дизайнери настрою*

Шановні дизайнери настрою! Ваше завдання непросте: вам потрібно упродовж уроку на різних етапах допомагати підтримувати оптимістичний настрій.

- Складіть міністорітелінг про роботу груп на уроці, користуючись програмою My Storybook.

Методична ремарка

Сторітелінг (від англійського storytelling) – це мистецтво складати розповіді на певні теми метою навчання, це вид вправи на різноманітних уроках. Спочатку треба визначитись з темою, потім розробити детальний сюжет, вибравши головного героя. Обов'язковою умовою є інтрига розвитку подій. Далі – складання чернетки, потім – редагування і додавання влучних художніх засобів.

Інтернет-ресурси

<http://didaktor.ru/my-storybook-servis-dlya-sozdaniya-interaktivnoj-knigi/>
<https://creativesmm.com.ua/storiteling-rozpovidajte-istorii-otrimujjte-pributok/>

❖ *Чатисти*

Ви активні користувачі різноманітних чатів. Перед вами постають нові перспективи: писати дописи в офлайн-чаті. Не підведіть!

- Створіть офлайн-чат на тему «Шевченко по-новому». Прошу на ватмані висловити свої думки щодо цієї теми.

Методична ремарка

Офлайн-чат – це цікава вправа, яку можна використовувати на уроках української літератури. Взагалі чат – обмін текстовими повідомленнями між користувачами інтернету в системі реального часу. Зазвичай, під словом «чат» мається на увазі інтернет-ресурс з можливостями чату, чат-програма, рідше — сам процес обміну текстовими повідомленнями. Офлайн-чат – це чат не в мережі інтернет, а поза її межами. На ватмані ви запишете якусь тему для обговорення і впродовж визначеного часу учні запишуть свої думки щодо цього.

Інтернет-ресурси

<http://volnovrda.gov.ua/arkhivnyi-viddil/2136-novij-poglyad-na-kobzarya>

<https://www.youtube.com/watch?v=vENptozY22k>

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=742>

❖ **Бренд-менеджери реклами**

Ви, друзі, не просто професіонали своєї справи. Ви справжні майстри, тому на вашу креативність ми покладаємо особливі надії.

- Створіть рекламу у вигляді постера до твору Т.Г Шевченка «Катерина», користуючись покроковою інструкцією.

Покрокова інструкція створення реклами

1. Чітко визначте своє ставлення до прочитаного художнього твору й подумайте, чим цей твір та його автор можуть привернути увагу читачів.

2. Оберіть необхідний тип рекламного повідомлення.

3. Користуючись текстом художнього твору та деякими відомостями з біографії його автора, внесіть цікаві епізоди, які, можливо, становитимуть сюжетну основу вашої реклами.

4. Продумайте структуру реклами. Визначте місце й послідовність таких складових реклами, як заголовок, ілюстрації, текст та з'ясуйте їхні пріоритети у змістовому навантаженні.

5. Доберіть заголовок.

6. Змоделуйте візуальний ряд реклами.

7. Визначте основні художні прийоми, за допомогою яких ви прагнете заволодіти увагою аудиторії (крупний план, контрастне зображення, влучний заголовок, збільшений шрифт тексту, використання образних порівнянь, стилізацій тощо).

8. Продумайте інтонацію та темп презентації реклами.

9. Відкоригуйте свою роботу, виправте помилки.

Методична ремарка

Реклама (лат. *reclamare* – «гукати раз у раз, знову викликати, повторно вигукувати») – популяризація товарів, видовищ, послуг і т. ін. з метою привернути увагу покупців, споживачів, глядачів, замовників тощо, поширення інформації про когось, щось для створення популярності, а також візуальна та інша медіапродукція – плакати, оголошення, відеокліпи, що використовуються як засіб привертання уваги потенційних споживачів. Реклама завжди звертається до людини, реклама впливає на її свідомість, на прийняття того або іншого рішення, тому без знання психології людини реклама не може бути ефективною.

Звичайно, до створення реклами твору можна підійти по-різному. Але зазвичай, це будуть креолізовані тексти, тобто складне текстове утворення, що поєднує вербальні та невербальні елементи. Разом вони впливають на читача, створюючи комплекс образів, які супроводжують зміст прочитаного. Визначення звучить складно, але насправді креолізовані тексти знайомі всім і кожному. Їх види: комікси, буктрейлери, буклети, постери, брошури, фотоколажі, скрапбукінг, лепбуки, дудли, кардмейкінг.

Інтернет-ресурси

<https://ukrclassic.com.ua/katalog/sh/shevchenko-taras/3340-analiz-katerina-shevchenko>

<https://dovidka.biz.ua/katerina-shevchenko-analiz/>

<https://zno.if.ua/?p=558>

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=742>

❖ **Фейсбук-біографи**

Шановні біографи, ви найкращі літописці життя героїв літературних творів. Давно вже планувала дати вам завдання: дослідити буття одного із персонажів. Тільки ви можете неординарно підійти до цього питання і висвітлити усі нюанси вчинків героїні.

- Створіть фейсбук-сторінку головної героїні поеми Т.Шевченка «Катерина».

Методична ремарка

Створення фейсбук-сторінок героїв творів допомагає різносторонньо проаналізувати образи, встановити їх зв'язок з іншими персонажами, добрати цитати, співставити з візуалізованим контентом, навіть спрогнозувати можливі мрії літературного образу чи передбачити його вчинки. В Інтернет-мережі є навіть готові шаблони фейсбук-сторінок героїв.

Звичайно, що кожен варіант вчителем удосконалюється, адаптується щодо персонажа. І обов'язково ми попереджаємо учнів про безпечну роботу у мережі та висвітлення інформації, яка не дасть можливості кіберзлочинцям скористуватися вашими даними.

Наприклад, фахівці з кібербезпеки рекомендують не писати свій номер телефону чи дату народження, видалити друзів, які насправді друзями не є, не вказувати свої уподобання, бо невідомо звідки з'являється непотрібна для вас реклама, обмежено виставляти фото та не надавати геолокацію до них, не розмовляти з незнайомцями у чатах, не чекінитися у аеропортах чи далеко від дому.

Інтернет-ресурси

<http://ukrlitra.com/tvory/tvory-ukrainskoiu/279-obraz-kharakterystyka-kateryny-kateryna-taras-shevchenko>

<https://dovidka.biz.ua/harakteristika-katerini-u-tvori-shevchenka/>

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=742>

❖ **Інтернет-тролі**

Сьогодні ваша група перевтілиться на інтернет-тролів. Будь ласка, без упереджених висновків. Це спецзавдання, коли вам, шановні учні, важливо дослідити проблему тролінгу ізсередини, попрацювати зі справжньою інформацією, перекрутити її і створити псевдоновину.

- Напишіть фейк «Побачення закінчуються тільки поцілунками» і розмістіть у коментарях фейсбук-сторінки нашої героїні Катерини. Використайте «шкідливі поради» для створення псевдоновини.

Інструкція у вигляді «шкідливих порад» зі створення фейків

1. Фейк імітує справжню новину і створюється за оповідними стандартами журналістики – є покликання на джерела або статистичні дані, використовуються прості речення і факти.

2. В основі фейка – глибинна історія, яка може нагадувати сюжет відомих казок з героями, лиходіями і драматичними перипетіями; фейки завжди емоційно насичені та провокативні, у них приваблює розважальний елемент, як-от гумор чи несподіванка.

3. Фейки мають швидко розлітатися мережею – їх дублюють багато ЗМІ, а в соціальних мережах такі «новини» спеціально рекламуються.

Методична ремарка

Фейк, фальшиві новини (фейкові новини, англ. Fake news) – інформаційна містифікація або навмисне поширення дезінформації в соціальних медіа і традиційних ЗМІ.

Інтернет-ресурси

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=742>

❖ ІТ-фахівці

Шановні фахівці, вашим завданням буде створення віртуальної газети під назвою «Шевченко's LoveStory». Опублікуйте її на вебсторінці сайту своєї школи, щоб інформація про поему «Катерина» Т.Шевченка була доступна всім учням.

■ V. Представлення результатів роботи

Звіт груп. Афішування робіт.

(Звіт групи «Дизайнери настрою» у підсумку уроку)

■ VI. Підсумок уроку

1.Вирішення проблемних питань.

Учні висловлюють свої думки щодо проблемних питань, поставлених на початку вебквесту.

2. Рефлексія.

Дизайнери настрою складають оптимістичний міністорітелінг про роботу груп на уроці. Візуалізують його за допомогою програми My Storybook.

■ VII. Оцінювання. Самооцінювання. Взаємооцінювання.

Картка оцінювання (самооцінювання, взаємооцінювання, оцінювання вчителем) учнів у групі.

Оцінювання відбувається за 12-бальною системою. Бал учня виводиться як середнє арифметичне і заокруглюється на користь учня. Карту оцінювання потрібно змінювати щодо кількості учнів у групі.

- самооцінювання

- бал вчителя

- оцінювання іншим учнем у групі

- бал учня за урок

ППП учня – прізвище, ім'я, по батькові учня з групи

	ППП учня	ППП учня	ППП учня	ППП учня	Учитель	Середній бал
ППП учня						
ППП учня						
ППП учня						
ППП учня						

■ **VIII. Домашнє завдання, інструкція щодо його виконання**

Написати допис-лист головній героїні на її фейсбук-сторінку.

Список використаних джерел

1. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя/ Бакка Т., Голощапова В., Дегтярьова Г., Євтушенко Р., Іванова І., Крамаровська С., МелешенкоГ., ШкребецьО. / За редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. К.: ЦВП, АУП, 2017. 197с.
2. Навчаємо критично мислити: посібник для вчителів/ автори-укладачі О.І. Пометун, І.М. Суценок. Д.: ЛІРА, 2016. 144с.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А. С. К. , 2004. 192 с.
4. ШевченкоГ. Зібрання творів: у 6 т. К., 2003. Т. 1: Поезія 1837-1847. С. 92-109; С. 612-617.Режим доступу до ресурсу:<http://litopys.org.ua/shevchenko/shev110.htm>

*Людмила Шевчук,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
учитель української мови та літератури
Криворізької ЗОШ I – III ступенів
Криворізької сільської ради*

**I. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ «НАТАЛКА ПОЛТАВКА».
НАТАЛКА ЯК УСОБЛЕННЯ КРАЩИХ РИС
УКРАЇНСЬКОЇ ДІВЧИНИ, ЩО ВІДСТОЮЄ ЛЮДСЬКУ ГІДНІСТЬ,
БОРЕТЬСЯ ЗА СВОЄ ЩАСТЯ. СІМ'Я ТА ШЛЮБ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ПОГЛЯДІВ ГЕРОЇВ ДРАМИ
(план-конспект уроку з української літератури, 9 клас)**

Останнім часом досить поширеним на уроках української літератури є інфомедійний компонент, мета уведення якого - сприяти навичкам критичного мислення, осмислення інформації та аргументованого використання у житті або інформаційному просторі. За формою проведення – це урок-аналіз, на якому учні розкриють образи головних героїв драми, їх провідні риси характеру; розвиватимуть навички самостійної роботи, вміння висловлювати свої думки; робити висновки, аналізувати, узагальнення.

Тема. І. Котляревський «Наталка Полтавка». Наталка як уособлення кращих рис української дівчини, що відстоює людську гідність, бореться за своє щастя. Сім'я та шлюб через призму поглядів героїв драми

Мета: розкрити образи головних героїв драми, їх провідні риси характеру; розвивати навички самостійної роботи, вміння висловлювати свої думки; робити висновки, узагальнення; прагнути виховувати в учнів такі риси: доброту, милосердя, щирість, шанобливе ставлення до батьків, наполегливість у боротьбі за своє щастя, повагу один до одного, почуття відповідальності у шлюбі .

Обладнання: портрет І. Котляревського, підручник, текст твору, кросворд інтерактивні вправи, доповнена реальність, хмари слів.

Тип уроку: урок застосування знань з використанням інноваційних технологій.

Методи і прийоми: «Мозкова атака», «Проектування», «Асоціативний ланцюжок», «Рольова гра», бесіда, робота в групах, «Незакінчене речення».

Предметна інтеграція : мистецтво, громадянська освіта, психологія.

Компетентності з ІМГ, які розвиває урок

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ	Уміння аналізувати твори кіномистецтва. Уміння аналізувати рекламу, розрізняти її типи (соціальна, комерційна, піар, контекстна реклама тощо).
-------------------------	---

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ	<p>Уміння ставити питання.</p> <p>Уміння обґрунтовувати власну позицію.</p> <p>Уміння оцінювати та інтерпретувати події.</p> <p>Уміння проводити паралелі з теперішнім часом.</p> <p>Уміння аналізувати передумови та причини події.</p>
СОЦІАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ	<p>Уміння ідентифікувати і протидіяти стереотипам</p> <p>Навички етичного спілкування.</p>
СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКІНГ	<p>Уміння ідентифікувати прояви пропаганди.</p> <p>Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).</p>
ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ	<p>Уміння ефективно шукати інформацію.</p> <p>Уміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами.</p> <p>Розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат.</p> <p>Уміння відрізняти факти від суджень.</p> <p>Уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи.</p>
ЦИФРОВА БЕЗПЕКА	<p>Менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду.</p> <p>Навички з особистої кібербезпеки (протидія онлайн-шахрайству, шкідливим програмам).</p> <p>Уміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу).</p>
ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ	<p>Уміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди.</p>
ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ	<p>Уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.</p> <p>Уміння використовувати медіа для соціального блага.</p>

Хід уроку

Епіграф до уроку:

Щастя дістається тим,
Хто за нього
бореться.

П. Бомарше

Проблемне питання: Шлюб за контрактом чи за коханням?

I. Організаційний момент. Привітання

Добрий день, шановні друзі!
Рада я Вас всіх вітати.
Ми зустрілись в тіснім колі,
Щоб п'єсу І. Котляревського вивчати.

Сьогодні особливий урок, сподіваюся, він принесе вам задоволення, стане вам у нагоді в подальшому житті, коли ви будете створювати свою власну сім'ю. Тож відкиньмо хвилювання, починаємо урок.

II. З'ясування емоційної готовності до уроку

Американський психолог Дейл Карнегі описує багато різних емоцій. Ось опис однієї з них:

«Вона нічого не варта, та багато дає.

Вона збагачує тих, хто її отримує, і не робить біднішими тих, хто її дарує.

Вона триває мить, а в пам'яті, часом, залишається назавжди.

Її неможливо купити, виростити, позичити чи вкрати, бо сама по собі вона нічого не варта, поки її не віддали!»

Ви здогадались, про що мова? (про усмішку)

Так, саме вона може залагодити конфлікт чи непорозуміння, саме вона допомагає під час знайомства чи ділової зустрічі й просто підносить настрій тим, хто її отримав, і тим, хто її подарував.

Отож, усміхніться один одному, побажайте гарного настрою. Нехай на нашому уроці панує атмосфера доброзичливості, пізнання та успіху. Запорукою ж успіху є ваші міцні знання.

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. Вступне слово вчителя

Театральна діяльність – одна з найцікавіших сторінок біографії Івана Котляревського.

«Під розлогою вербою, що наполовину закриває селянську хату, стоїть струнка кароока чорнобрива дівчина з відрами через плече. Біля неї у шанобливій позі чоловік в одязі чиновника, а з-за дерева виглядає якийсь дідуган. Удалині – вишневі садки, луки, в'ється річка...»

Це опис одного з барельєфів на пам'ятнику Котляревському в Полтаві. Скульптор М. Позен цією картиною відобразив факт з історії українського театру (вчитель демонструє картину, звертаючи увагу учнів), бо саме такий живопис побачила в 1819 р. публіка на виставі «Наталка Полтавка».

Глядачі були вражені: замість давно обридлих палаців та альтанок вони побачили милі їхньому серцю краєвиди рідної Надворсклянщини, а замість фальшивої мелодрами чи пустого фарсу — глибоку драму серця простої дівчини

— селянки.

Тож і ми сьогодні будемо насолоджуватися цим твором мистецтва слова.

IV. Актуалізація опорних знань учнів

Учитель. На минулому уроці ми розпочали вивчати п'єсу «Наталка Полтавка» І. Котляревського. Вашим домашнім завданням було прочитати п'єсу, звернути увагу на образи Наталки, Петра та Возного; порівняти дівчину тогочасну і сучасну. Перевіримо ваші знання.

1. «Мозкова атака»

інтерактивна вправа «Ланцюг подій»

2. Кросворд « Упізнай героя»

- Із завданнями впорались добре. Переходимо до сьогоднішньої теми уроку.

V. Оголошення теми й мети, епіграфу уроку

Учитель. Тема нашого уроку «Наталка як уособлення кращих рис української жінки.. Сім'я та шлюб через призму поглядів героїв драми

Епіграфом до уроку є слова знаменитого французького драматурга і публіциста П'єра Бомарше.

Прочитайте їх (зачитуються слова). Чи погоджуєтесь ви з такою думкою? Відповідь аргументуйте.

(Як каже народне прислів'я: «Під лежачий камінь вода не тече». За своє щастя треба боротися.)

1. Метод «Незакінчене речення»

Мету ж нашого уроку, я думаю, ви можете визначити самостійно, даючи відповіді на запитання.

* Сьогодні піде мова про... (Наталку, Петра, Возного, Горпину)

* Я вважаю, що на уроці ми навчимося... (розкривати риси української дівчини Наталки Полтавки, будемо порівнювати її з сучасними українськими дівчатами, а ще з рисами інших персонажів; характеризувати образи Петра і Возного, порівняємо позитивні та негативні сторони шлюбу за контрактом та за коханням, осучаснимо драму).

* Будемо розвивати... (уміння зв'язно та грамотно висловлювати свої думки, характеризувати персонажі, наводити приклади та підтверджувати їх цитатами з тексту).

* А як ви вважаєте, які риси характеру виховує така п'єса, як «Наталка Полтавка»? (кращі риси характеру людини: працьовитість, доброту, щирість, милосердя, уміння любити, шанобливе ставлення до батьків).

Учитель. Створений талантом Котляревського образ дівчини з Полтави став ідеалом української жінки. Ось уже три століття Наталка «не старіє», а живе й полонить серця мільйонів людей. Але чому? Спробуємо це з'ясувати.

Проблемне питання: Шлюб за контрактом чи за коханням?

VI. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Слово вчителя

Тож спочатку з'ясуємо, що значить шлюбний контракт.

Шлюбний контракт – це договір між подружжям, який визначає їхні майнові права та обов'язки. У ньому чітко прописується безліч аспектів, починаючи від того, що буде з майном подружжя у разі розлучення і закінчуючи різноманітними обмеженнями для чоловіка або дружини.

В Україні шлюбні договори почали укладати відносно недавно, лише з 2004 року, коли в силу вступив новий сімейний кодекс. Такий договір вступає в силу у момент реєстрації шлюбу.

"Фактично шлюбний контракт дозволяє визначити, що майно, придбане в шлюбі, перебуває не в правовому статусі спільного сумісного майна подружжя, а лише одного з них».

Але варто пам'ятати, що шлюбний договір не може регулювати особисті немайнові відносини між подружжям, наприклад, як провести відпустку тощо.

2. Бесіда

А чи завжди одружуються за коханням? (Зараз сучасна молодь все більше обирає шлюб за контрактом. Особливо це діти заможних батьків, зірки телебачення. Бо у подальшому житті такий шлюб допоможе подружжю вирішити безліч майнових питань і уникнути плутанини при розлученні).

Завдання: Знайти в мережі інтернет інформацію про шлюби за контрактом серед зірок. Навести приклади.

- Батьки дають пораду одружуватися за контрактом чи самі молодята так хочуть?

(Раніше не було контракту, але батьки хотіли, щоб їхні діти жили у достатку, тому й весілля частіше справляли за розрахунком.)

3. Інсценування уривку

– Чи повинні втручатися батьки в долю власної дитини у виборі другої половини?

Як би ви вчинили на місці Наталки?

– Які поняття включає для вас слово «сім'я»?

Довідка вчителя. За твердженням психологів, *сім'я* – це невелика соціальна група, що ґрунтується на шлюбі та кровній спорідненості. Члени сім'ї об'єднуються емоційними зв'язками, спільністю побуту, моральною відповідальністю, взаємодопомогою.

4.Бесіда з учнями:

– Які погляди на сім'ю існують у творі Котляревського «Наталка Полтавка»?

– Давайте розглянемо їх через призму поглядів Наталки, Горпини Терпилихи, пана Возного та Петра.

5.Інтерактивна вправа «Хмари слів» (Додаток 1)

VII. Закріплення вивченого учнями навчального матеріалу

1. Паралель минулого і сучасного

Робота в парах з таблицею.

Критерій оцінювання	Самостійний вибір партнера	Взаємповага	Любов	Довіра	Розуміння	Спільний побут	Діти	Щастя
Погляд з минулого «Наталка Полтавка»	- +	+ +	- -	- -	- +	+ +	+ +	+ +
Сучасний погляд	+ +	+ +	- -	- -	- -	+ +	+ -	+ -

Висновок: сказати, що сучасні погляди на сім'ю гірші, ніж три століття тому, однозначно не можна. Головне, що було актуальним, є, буде – це будувати родину на тих цінностях, що їх утверджував І. Котляревський та його Наталка Полтавка.

2. «Асоціативний ланцюжок»

Учитель. Пропоную вам підібрати асоціативний ланцюжок до слова «ЩАСТЯ» та «СІМ'Я»

Кожна асоціація хай починається буквою цього слова.

VIII. Рефлексія

- Які найкращі риси української дівчини уособлює образ Наталки Полтавки?

- Чим саме тебе причарував образ Наталки Полтавки? (Наталка завжди чарує великою пошаною до матері, до старших, своєю працелюбністю, дівочою чистотою, скромністю і відданістю великому коханню.)

- А чи може бути для сучасної молоді прикладом Наталка Полтавка?

- Як ви вважаєте, Наталка Полтавка буде для вас взірцем? Які риси її характеру вас приваблюють?

- А що було найцікавішим на сьогоднішньому уроці або, можливо, пізнавальним?

- Що ж таке щастя і як за нього боротися? А ти готова боротися за своє щастя? (питання до виконавиці ролі Наталки Полтавки)

- Що ми дізналися на уроці про Петра? (Коханий Наталки, якого вона 4 роки чекає, бідний сирота, вірний дівчині, хороший хлопець, але нерішучий).

ІХ. Підсумок уроку.

Учитель. Мої дорогі учні! На уроці ви показали гарне вміння характеризувати героїв твору, критично мислити, працювати в групах. Ми побачили і почули під час обговорення, як долає конфлікт у своєму житті Наталка Полтавка. Видно, що герої п'єси вам стали близькі, ви зрозуміли їхню поведінку, устигли полюбити їх.

Вірш - звертання Наталки Полтавки до сучасної молоді **(читає учениця)**

Живіть з думками про добро,
І вірте у щасливу долю.
Даруйте людям лиш тепло,
Та не згубіть при цьому долю.
Своїх надій не покидайте,
Мрійте, вірте і кохайте.
Любов прийде до вас лиш раз,
То бережіть її всякчас.
Блиск золота, монет, прикрас,
Запалить серце лиш на раз.
І спалить душу, почуття,
Взамін забере все життя.
Любов і вірність прославляйте,
Цноту і скромність величайте
Живіть, надії сподівайтесь,
І мрій своїх ви не цурайтесь.
У кожного своя є мрія,
Своє бажання, свій секрет.
І той його лише долає,
Хто всі зусилля прикладає.

Х. Домашнє завдання

- Повторити зміст драми «Наталка Полтавка», заповнивши паспорт твору.
- Написати твір-роздум за однією з тем:
«Щасливими не народжуються, ними стають»;
«Чи може бути Наталка ідеалом для сучасної української жінки»

Сім'я через призму поглядів Наталки

- Взаємне кохання
- Повага між чоловіком та жінкою
- Рівність за соціальним статусом
- Повага дітей до батьків
- Довіра
- Взаємопідтримка
- Вірність

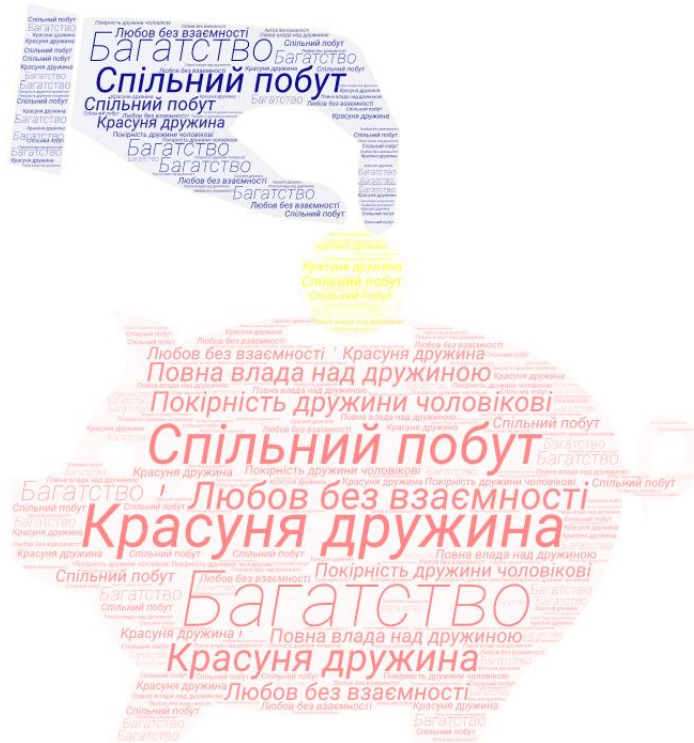

Сім'я крізь призму поглядів Горпини Терпилихи

- Достаток, заможність
- Чоловік вищий за статусом од жінки
- Покірність
- Повага дітей до батьків
- Спільний побут
- Піклування чоловіка про дружину та сім'ю

Сім'я у вимірах поглядів Возного
 Красуня дружина
 Спільний побут
 Багатство
 Покірність дружини чоловікові
 Любов без взаємності
 Повна влада над дружиною

Сім'я через призму поглядів Петра

вірність у коханні, сумлінність;
працьовитість і чесність;
щирість і великодушність;
чуйність і м'якохарактерність;
нерішучість і слабовільність;
доброта і співчутливість;
природна освіченість;
здатність до самопожертви.

Список використаних джерел

1. Крайня М.І. Критичне мислення на уроках української мови та літератури: навч. посіб. Харків: Основа, 2009.
2. Колоскова Н.С., Вуніна Н.В., Дементієвська Н.М. Технології критичного мислення на уроках: навч. посіб. Харків: Основа, 2008. 126 с.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/>
4. Іванов В., Волошенюк О., Мокрогуз О. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя. Київ: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.

ШАНОВНІ КОРИСТУВАЧІ!

Вебсайти на кшталт goroh.pp.ua, sum.in.ua, slovyk.me використовують електронні версії «Словника української мови» та «Словника української мови в 20 томах» неправомірно, не вказуючи авторів!

Зазначені джерела не є офіційними академічними виданнями, а, відповідно, можуть містити певні неточності.

«Словник української мови в 20 томах» укладається науковцями Українського мовно-інформаційного фонду НАН України та Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України відповідно до Державної програми розвитку Національної словникової бази України. На сьогодні видано друком **1-11 том 11 (А-ОЯСНЮВАТИ)**.

Електронні версії перших одинадцяти томів тлумачного академічного «Словника української мови в 20 томах» доступні на сайтах:

sum20ua.com, services.ulif.org.ua/expl

Електронна версія усіх одинадцяти томів тлумачного академічного «Словника української мови» доступна на сайті Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України:

www.inmo.org.ua/sum.html

Звертаємо Вашу увагу, що за достовірність електронних версій Словників на усіх інших сайтах автори відповідальності не несуть.

БУДЬТЕ ОБЕРЕЖНІ ТА КОРИСТУЙТЕСЯ

ДОСТОВІРНИМИ АКАДЕМІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ!

Словники України» on-line:
словозміна, синонімія, фразеологія
<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»:е-посібник / Уклад. Семенов О., Муратова О., Пономаренко Н. П. Суми – Бахмут, 2021. 166 с.

Посібник укладено за результатами проведення конкурсу методичних розробок з інфомедійним компонентом для здобувачів закладів освіти в межах виконання грантового проєкту «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»*. Методичні розробки відповідають компетентнісним вимогам мовно-літературної освітньої галузі, шкільним програмам із української мови, української літератури, зарубіжної літератури, програмам навчальних дисциплін з методик навчання української мови, української літератури, зарубіжної літератури у закладах освіти».

У конспектах занять дотримано методологію, розроблену IREX, що орієнтована на формування компетентностей інфомедійної грамотності (критичне мислення медіаграмотність, соціальна толерантність, стійкість до впливів, фактчекінг, інформаційна грамотність, цифрова безпека, візуальна грамотність, інноваційність, розвиток креативності).

Мета методичних розробок: сприяти формуванню у здобувачів освіти навичок критичного сприйняття, осмислення інформації та аргументованого її використання в комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей; популяризувати педагогічний досвід щодо інтеграції інфомедійної грамотності в освітній процес.

Для педагогічних працівників, учителів української мови і літератури, зарубіжної літератури, здобувачів закладів фахової передвищої, вищої педагогічної освіти, викладачів мовно-літературних дисциплін, для широкого кола користувачів, які прагнуть володіти основами інфомедійної грамотності й оптимальними шляхами її імплементації у практичній професійній діяльності.

*Грантова програма «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус» проєкту «Вивчай та розривай: інфомедійна грамотність» виконується IREX (Рада наукових досліджень та обмінів) за підтримки Посольств Великої Британії та США у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси у співпраці з Сумським державним педагогічним університетом ім. А.С.Макаренка та Горлівським інститутом іноземних мов.

Зміст матеріалів не обов'язково відображає думку та не є офіційною позицією IREX, а також Урядів Великої Британії та США.

Ці матеріали дозволяється використовувати з навчальною метою та за умови, якщо це здійснюється безоплатно для кінцевого споживача.